



EU sin Lisboa-strategi i eit norsk perspektiv

The EU Lisbon Strategy
– A Norwegian Perspective



NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

Ministry of Trade and Industry

Forord

Norske verksemdar som er utsett for internasjonal konkurranse opplevde i 2002 og delar av 2003 ein periode med brå nedgang på grunn av høg lønsvekst, ei sterk norsk krone og høge renter. I statsbudsjettet for 2003 var Regjeringa sitt hovudmål å medverke til lågare rente og lågare verdi på krona. Etter at budsjettet vart vedteke gjekk renta ned frå 7 til 2,5 prosent på eitt år. Renta er no på 1,75 og skilnaden i rentenivå mellom Noreg og utlandet er eliminert, kronkursen redusert og konkurransevna betra. Dette skuldast ikkje budsjettpolitikken aleine, men også generelt låg vekst og at partane i arbeidslivet viste ansvar. Den positive utviklinga vart ført vidare i budsjettet for 2004 og det er no lovande utsikter for økonomisk oppgang og lågare arbeidsløyse.

Regjeringa legg vekt på å føre ein økonomisk politikk som er med på å sikre eit fortsatt sterkt og konkurransedyktig næringsliv i Noreg. Ein overordna politikk for verdiskaping er sett saman av fleire element. Den omfattar ein ansvarleg økonomisk politikk, ein god forskingspolitikk, tilrettelegging for kommersiell bruk av forskning og innovasjon, ein aktiv arbeidsmarknadspolitikk, gode sosiale ordningar og ein miljøpolitikk for berekraftig utvikling.

Norsk økonomi er tett integrert med resten av Europa. Gjennom EØS-avtalen deler vi utfordringane i høve til å få den indre marknaden til å fungere best mogeleg. Vi står også overfor mange av dei same utfordringane som EU når det gjeld å leggje til rette for framveksten av ein meir kunnskapsdriven økonomi.

EU vedtok våren 2000 den såkalla Lisboa-strategien der målet er å gjere EU til verdas *most* konkurransedyktige økonomi innan 2010. Strategien om auka konkurransekraft er basert på tre pillarar – økonomisk politikk, sosialpolitikk og miljøpolitikk. For å nå det ambisøse målet har EU etablert ei rekkje spesifikke målsetjingar og definert såkalla strukturindikatorar som referansar for å måle framgangen i

Preface

Norwegian businesses exposed to international competition faced a sharp slowdown in 2002 and 2003 due to high wage growth, a strong Norwegian krone and high interest rates. In the Fiscal Budget for 2003 a main aim was to facilitate lower interest rates and a weaker Norwegian krone through a neutral fiscal stance. After the adoption of the budget the key deposit rate was reduced from 7 to 2.5 per cent in one year. The key rate is now 1.75 per cent and the difference in interest rates between Norway and other countries is eliminated, the value of the krone reduced and competitiveness improved. This is not due to fiscal policy alone, but also due to generally low growth and the responsibility taken by the social partners. The positive development continued in the Fiscal Budget for 2004 and the prospects for economic recovery are now promising, i. a. shown through reduced unemployment.

The Government is committed to an economic policy that contributes to securing the continued strength and competitiveness of Norwegian trade and industry. An overall policy for generating economic growth comprises several elements. These include a responsible economic policy, a good R&D policy, facilitating the commercial use of knowledge and innovation, an active labour market policy, good social welfare arrangements, and an environmental policy for sustainable development.

The Norwegian economy is closely integrated with the rest of Europe. Through the EEA Agreement, Norway shares the challenge of ensuring that the EU Internal Market realises its full potential. We also face a number of the same challenges as the EU in developing a more knowledge-driven economy.

The EU adopted the so-called Lisbon Strategy in spring 2000, aiming to make the EU the world's *most* competitive region by 2010. The strategy on increased competitiveness is based on three pillars – economic policy, social policy and environmental

medlemslanda. Det europeiske råd i mars stadfesta den politiske viljen til å innfri strategien, men peikte samstundes på at tempoet må aukast dramatisk dersom måla skal bli innfridde.

Lisboa-strategien speglar dei utfordringane medlemslanda står overfor når dei saman skal nå EU sitt overordna mål. Mange av elementa i EU sin strategi er relevante for norske forhold, sjølv om Noreg på ein del område også har særskilde utfordringar. Når det gjeld dei ufordringane vi har felles, er mange av forslaga til tiltak allereie ein intergrert del av vår politikk. Regjeringa arbeider aktivt med alle dei politikkområda som Lisboa-strategien omfattar. Denne publikasjonen gjev ei oversikt over sentrale norske innsatsområde for å sikre konkurransekrafta og gjennom det å sikre det norske velferdssamfunnet.

Det vil vere positivt for Noreg om EU lykkast med strategien sin. Det vil føre til auka konkurranse- og kjøpekraft i EU-området og stimulere etterspørselen i vår viktigaste eksportmarknad. Dette vil vere positivt for verdiskapinga i Noreg og medverke til nyskaping og produktivitet. Det er likevel ikkje alle delar av strategien som er relevant for Noreg. Årsaka til dette er at norsk økonomi og næringsstruktur på viktige område er forskjellig frå EU sin. Vi har samstundes mange av dei same utfordringane og politiske måla som EU. Vi bør la oss inspirere og trekke lærdom av det som blir gjort i EU i næringspolitikken.

Føremålet med denne rapporten er tredelt. I del ein av rapporten blir det gjort greie for EU sin Lisboa-strategi og relevansen for Noreg. Del to av rapporten tar for seg regjeringa sitt arbeid på dei områda som er omfatta av EU sin Lisboa-strategi. Den siste delen av rapporten inneheld ei vurdering av EU sine strukturindikatorar, og det blir vist data for Noreg.

Oslo, juli 2004



Børge Brende
Nærings- og handelsminister

policy. In order to achieve its ambitious goals, the EU has established a number of specific objectives and defined so-called Structural Indicators as benchmarks for measuring Member States progress. The March European Council reaffirmed its commitment to the Strategy, although realising that the pace needs to be significantly stepped up if the 2010 targets are to be achieved.

The Lisbon strategy reflects the challenges facing Member States in reaching EU's overall goal. Many elements of the EU strategy are relevant in a Norwegian context, although Norway is also presented with special challenges in certain areas. As far as the joint challenges are concerned, many of the proposed measures already form an integral part of our policy. The Government is actively pursuing many of the policy areas addressed by the Lisbon Strategy. This publication offers an overview of Norwegian efforts within key areas to ensure competitiveness thereby securing the Norwegian welfare society.

If the EU succeeds with its strategy, this would be positive for Norway. It would increase competitiveness and purchasing power in the EU area, and stimulate demand within our most important export market. This would have a positive effect on economic growth in Norway and contribute to innovation and productivity. Not all parts of the Lisbon Strategy are of equal relevance to Norway. It is important to keep in mind that the Norwegian economy and industrial structure differ from those of the EU in significant areas. At the same time, EU and Norway are sharing many of the challenges and political objectives. We should be inspired by and learn from the EU in forming Norwegian industrial policy.

The purpose of this report is threefold. Firstly, the EU Lisbon Strategy and its relevance to Norway are explained. Part two of the report reviews the Government's work within the areas addressed by the EU Lisbon Strategy. The final part of the report offers an assessment of the EU Structural Indicators, and data for Norway are presented.

Oslo, July 2004



Børge Brende
Minister of Trade and Industry

Innhold

| | |
|--|----|
| Forord | 1 |
| Samandrag | 7 |
| Sikre samsvar mellom den makroøkonomiske politikken og hovudmålet i Lisboa-strategien .. | 8 |
| Leggje til rette for låg arbeidsløyse og høg yrkesfrekvens | 9 |
| Stimulere vekst og konkurransevne ved å fremje kunnskap, innovasjon, forskning og gode rammevilkår for næringslivet | 9 |
| Fullføre den felles indre marknaden gjennom reformer i produkt-, teneste- og kapital-marknadene | 10 |
| Styrkje sosial utjamning | 11 |
| Fremje eit berekraftig miljø | 12 |
| I EU sin Lisboa-strategi og relevansen for Noreg | 15 |
| EU vedtok Lisboa-strategien våren 2000... ..og strategien har 6 hovudmål | 16 |
| Lisboa-strategien blir diskutert på vår toppmøta til Det europeiske råd | 16 |
| Landa har felles mål, men ulik politikk | 17 |
| Det vil vere positivt for Noreg om EU lykkastmen bør vi utan vidare kopiere strategien? | 18 |
| Norske data er tilgjengeleg for EU sine strukturindikatorar | 19 |
| Vi bør la oss inspirere av EU i utforminga av norsk næringspolitikk | 19 |
| II Norsk politikk på dei områda som omfattast av Lisboa-strategien . . . | 21 |
| Innleiing | 21 |
| 1. Økonomisk bakgrunn | 22 |
| EU si tilnærming | 22 |
| EU sitt val av indikatorar | 22 |
| Sentrale mål i norsk politikk | 22 |
| <i>Balansert økonomisk utvikling</i> | 22 |

Table of Contents

| | |
|--|----|
| Preface | 1 |
| Summary | 7 |
| Ensure concurrence between macroeconomic policy and the main goal of the Lisbon Strategy 8 | |
| Facilitate low unemployment and high employment rates | 9 |
| Stimulate growth and competitiveness through promoting knowledge, innovation, R&D and a favourable business climate | 9 |
| Complete the Internal Market through product, service and capital market reforms .. | 10 |
| Improve social cohesion | 11 |
| Promote a sustainable environment | 12 |
| I The EU Lisbon Strategy and Its Relevance to Norway | 15 |
| The EU adopted the Lisbon Strategy in spring 2000... ..and it has 6 main goals | 16 |
| The Lisbon Strategy is discussed at the Spring European Councils | 16 |
| Member States pursue a common goal, but policies may differ | 17 |
| Norway would benefit from the EU succeeding | 18 |
| ... but should we simply copy the strategy? .. | 18 |
| Norwegian data are available on the EU Structural Indicators | 19 |
| We should be inspired by the EU in forming Norwegian industrial policy | 19 |
| II Norwegian policies within the areas comprised by the Lisbon Strategy 21 | |
| Introduction | 21 |
| 1. General economic background | 22 |
| The EU approach | 22 |
| Indicators adopted by the EU | 22 |
| Core goals of Norwegian Policies | 22 |
| <i>Balanced economic development</i> | 22 |

2. Sysselsetting23

| | |
|---|----|
| EU si tilnærming | 23 |
| EU sitt val av indikatorar | 23 |
| Sentrale mål i norsk politikk | 23 |
| <i>Auka sysselsetting i alle grupper</i> | 23 |
| <i>Aktiv arbeidsmarknadspolitik</i> | 24 |
| <i>Inkluderande arbeidsliv</i> | 24 |
| <i>Auka mobilitet av arbeidskraft</i> | 24 |
| <i>Lønsauker som er i samsvar med produktivitetsutviklinga</i> | 25 |
| <i>Reguleringar i arbeidsmarknaden som gjev ein god balanse mellom tryggleik og fleksibilitet</i> | 25 |

3. Innovasjon og forskning26

| | |
|--|----|
| EU si tilnærming | 26 |
| EU sitt val av indikatorar | 27 |
| Sentrale mål i norsk politikk | 27 |
| <i>Heilskapeleg innovasjonspolitik</i> | 28 |
| <i>Auka forskingsinnsats</i> | 28 |
| <i>Kunnskap og kompetanse</i> | 29 |
| <i>Eit informasjonssamfunn for alle</i> | 31 |
| <i>Politiske verkemiddel for innovasjon og verdiskaping – Innovasjon Noreg</i> | 32 |

4. Økonomiske reformer32

| | |
|---|----|
| EU si tilnærming | 32 |
| EU sitt val av indikatorar | 33 |
| Sentrale mål i norsk politikk | 33 |
| Strukturpolitiske tiltak | 33 |
| <i>Ein styrkt konkurransepolitikk</i> | 34 |
| <i>Ei skattereform for økonomisk vekst og auka velferd</i> | 35 |
| <i>Berekraftige pensjonar for framtida</i> | 35 |
| <i>Eit enklare Noreg</i> | 36 |
| <i>Rask innlemming i nasjonal lovgjeving</i> | 37 |
| <i>Gjere det lettare med fri rørsle av varer</i> | 37 |
| <i>Tiltak for å løyse problem som oppstår i den indre marknaden</i> | 37 |
| <i>Tiltak for å gjere offentlege innkjøp meir tilgjengelege</i> | 37 |
| <i>Reduksjon og omlegging av statsstøtte</i> | 38 |
| <i>Betre kvalitet på offentlege tenester</i> | 39 |

5. Sosial utjamning39

| | |
|---|----|
| EU si tilnærming | 39 |
| EU sitt val av indikatorar | 40 |
| Sentrale mål i norsk politikk | 41 |
| <i>Sosial tryggleik</i> | 41 |
| <i>Kjempe mot fattigdom og sosial utstøytning</i> | 41 |
| <i>Eit inkluderande arbeidsliv</i> | 42 |

2. Employment23

| | |
|---|----|
| The EU approach | 23 |
| Indicators adopted by the EU | 23 |
| Core goals of Norwegian policies | 23 |
| <i>Increased employment within all groups</i> | 23 |
| <i>Active labour market policy</i> | 24 |
| <i>Inclusive employment</i> | 24 |
| <i>Increased manpower mobility</i> | 24 |
| <i>Wage increases that correspond to productivity developments</i> | 25 |
| <i>Labour market regulations that offer a good balance between security and flexibility</i> | 25 |

3. Innovation and research26

| | |
|---|----|
| The EU approach | 26 |
| Indicators adopted by the EU | 27 |
| Core goals of Norwegian policies | 27 |
| <i>Comprehensive Innovation Policy</i> | 28 |
| <i>Increased R&D efforts</i> | 28 |
| <i>Knowledge and qualifications</i> | 29 |
| <i>An information society for all</i> | 31 |
| <i>Policy instruments for creation and innovation - Innovation Norway</i> | 32 |

4. Economic reform32

| | |
|--|----|
| The EU approach | 32 |
| Indicators adopted by the EU | 33 |
| Core goals of Norwegian policies | 33 |
| Structural policy measures | 33 |
| <i>Enhanced competition policy</i> | 34 |
| <i>A Tax Reform for Economic Growth and Increased Welfare</i> | 35 |
| <i>Sustainable Pensions for the Future</i> | 35 |
| <i>Simplifying Norway</i> | 36 |
| <i>Directives to be incorporated swiftly into national law</i> | 37 |
| <i>Facilitating the free movement of goods</i> | 37 |
| <i>Internal Market problem solving mechanism</i> | 37 |
| <i>Increased openness in public procurement</i> | 37 |
| <i>Reduction and reorientation of state aid</i> | 38 |
| <i>Improved quality of public services</i> | 39 |

5. Social cohesion39

| | |
|---|----|
| The EU approach | 39 |
| Indicators adopted by the EU | 40 |
| Core goals of Norwegian policies | 41 |
| <i>Social Security</i> | 41 |
| <i>Combating poverty and social exclusion</i> | 41 |
| <i>Inclusive employment</i> | 42 |

| | | | |
|--|-----------|--|-----------|
| Likestilling mellom kjønna | 42 | Gender equality | 42 |
| Ein god dialog med partane i arbeidslivet ... | 43 | A good dialogue with the social partners ... | 43 |
| Fremje samfunnsansvaret i bedriftene | 43 | Corporate social responsibility ³⁴ | 43 |
| 6. Miljø | 43 | 6. Environment | 43 |
| EU si tilnærming | 43 | The EU approach | 43 |
| EU sitt val av indikatorar | 44 | Indicators adopted by the EU | 44 |
| Sentrale mål i norsk politikk | 44 | Core goals of Norwegian policies | 44 |
| <i>Berekraftig utvikling</i> | 44 | <i>Sustainable development</i> | 44 |
| Tiltak mot klimaendringar | 45 | Combating climate change | 45 |
| Fremje berekraftige transportløyningar ... | 45 | Promoting sustainable transportation ... | 45 |
| Tiltak mot truslar mot folkehelsa | 46 | Combating public health threats | 46 |
| Betre ressursutnytting og fremje vekst som gjev mindre avfall | 46 | Better resource utilisation and promoting growth that results in less waste | 46 |
| III Gjennomgang av EU sine strukturindikatorar | 47 | III Review of the EU Structural Indicators | 47 |
| Økonomisk bakgrunn | 47 | General economic background | 47 |
| 1. Brutto nasjonalprodukt | 47 | 1. Gross Domestic Product | 47 |
| 2. Arbeidskraftsproduktiviteten | 48 | 2. Labour productivity | 48 |
| Sysselsetting | 50 | Employment | 50 |
| 3. Sysselsettingsfrekvens | 50 | 3. Employment rate | 50 |
| 4. Sysselsettingsfrekvens for eldre arbeidstakarar | 53 | 4. Employment rate of older workers | 53 |
| Innovasjon og forskning | 55 | Innovation and research | 55 |
| 5. Utdanningsnivå (20-24) | 55 | 5. Educational attainment (20-24) | 55 |
| 6. Utgifter til FoU | 57 | 6. R&D expenditure | 57 |
| Økonomisk reform | 59 | Economic reform | 59 |
| 7. Samanliknande prisnivå | 59 | 7. Comparative price levels | 59 |
| 8. Private investeringar i realkapital | 60 | 8. Business investment | 60 |
| Sosial utjamning | 62 | Social cohesion | 62 |
| 9. Risiko for fattigdom | 62 | 9. At-risk-of-poverty rates | 62 |
| 10. Langtidsarbeidsløyse | 64 | 10. Long-term unemployment rate | 64 |
| 11. Spreiing av regional arbeidsløyse | 66 | 11. Dispersion of regional employment rates | 66 |
| Miljø | 69 | Environment | 69 |
| 12. Utslipp av klimagassar | 69 | 12. Greenhouse gases emissions | 69 |
| 13. Energiintensitet | 70 | 13. Energy intensity | 70 |
| 14. Transport | 71 | 14. Transport | 71 |

Samandrag

Lisboa-strategien vart vedteken på EU sitt toppmøte i Lisboa i 2000. Bakgrunnen for etablering av strategien var mellom anna at EU-landa samla sett oppnådde relativt låg vekst, til dømes i høve til USA. Målet er at EU innan 2010 skal bli *”den mest konkurransedyktige og dynamiske kunnskapsbaserte økonomien i verda, ein økonomi som kan skape ein berekraftig økonomisk vekst med fleire og betre arbeidsplassar og større sosial utjamning.”* Strategien er basert på tre pillarar – økonomisk politikk, sosialpolitikk og miljøpolitikk.

For å nå det ambisiøse målet har EU etablert ei rekke spesifikke målsetjingar. Dei har og fått på plass såkalla strukturindikatorar for å måle framgangen i medlemslanda samstundes som landa kan samanlikne seg med kvarandre for å lære og for å gjere det betre. Men sjølv om målet er felles, er det ikkje slik at landa har den same næringspolitikken eller at Lisboa-strategien erstattar nasjonal politikk. Dei einskilde medlemslanda medverkar til den overordna målsetjinga gjennom sin nasjonale politikk.

Lisboa-strategien speglar dei utfordringane medlemslanda står overfor når dei saman skal nå EU sitt overordna mål. Mange av elementa i EU sin strategi er relevante for norske forhold, sjølv om Noreg på ein del område også har særskilde utfordringar. Når det gjeld dei utfordringane vi har felles, er mange av forslaga til tiltak allereie ein intergrert del av vår politikk. Det er likevel verd å merke seg at det i mange høve er slik at sjølv om vi gjer det same i Noreg som i EU, så er ikkje det på grunn av Lisboa-strategien, men fordi vi av ulike årsaker på mange område har dei same politiske måla.

Kva vil det innebere for Noreg at EU har vedteke og følgjer opp sin Lisboa-strategi? For det første kan vi slå fast at dersom EU lykkast vil det føre til auka konkurranse- og kjøpekraft i EU-området. Dette vil vere positivt for verdiskapinga i Noreg. Det vil stimulere etterspørselen i vår viktigaste eksportmarknad, og medverke til nyskaping og produktivitet hos oss. Ikkje alle delar av Lisboa-

Summary

The EU adopted the so-called Lisbon Strategy at the spring European Council in Lisbon in 2000. The background for the establishment of the Lisbon Strategy was that the EU region achieved relatively low growth compared to, for example, the United States. The strategic goal is for the EU by 2010 to become *“the most competitive and dynamic knowledge-based economy in the world, capable of sustainable economic growth with more and better jobs and greater social cohesion”*. The strategy is based on three pillars – economic policy, social policy and environmental policy.

In order to achieve the ambitious goals, the EU has established a number of specific objectives. It has also been defined so-called Structural Indicators as benchmarks for measuring progress, with Member States comparing themselves to each other in order to learn and improve their performance. However, even though the goals are common this does not mean that the Member States are pursuing the same industrial policy, or that the Lisbon Strategy is a replacement for national policies. Individual Member States contributes to achieving the overall goal through their national policies.

The Lisbon strategy reflects the challenges facing Member States in reaching EU's overall goal. Many elements of the EU strategy are relevant in a Norwegian context, although Norway is also presented with special challenges in certain areas. As far as the joint challenges are concerned, many of the proposed measures already form an integral part of our policy. It is nevertheless worth noticing that although the same things are being done in Norway as in the EU, this does not result from the Lisbon Strategy in itself, but from us sharing, for various reasons, the same political objectives within many areas.

What is the relevance to Norway of the EU adopting and pursuing its Lisbon Strategy? Firstly, it is obvious that if the EU succeeds, then the competitiveness and purchasing power of the EU area will

strategien er like relevant for Noreg, men vi kan og bør bli inspirert på dei områda som er relevante. Det er viktig å hugse på at norsk økonomi og næringsstruktur på fleire område er ulik EU sin.

EU har sett av toppmøta kvar vår til å diskutere korleis dei ligg an. På det siste toppmøtet i mars i år vart det klart at regjeringssjefane stadfestar den politiske viljen til å innfri strategien, men dei peikte samstundes på at tempoet må aukast dramatisk dersom måla skal bli innfridde. Det kritiske no er å få implementert dei reformene og endringane som landa allereie har forplikta seg til å gjennomføre.

Føringane i strategien er på eit generelt nivå at veksten skal vere berekraftig, at det skal skapast fleire arbeidsplassar og at det skal skapast større sosial utjamning. Dette er i stor grad i samsvar med tradisjonelle kjerneverdier i dei nordiske landa – også i Noreg.

Det blir presentert strukturindikatorar innanfor seks ulike målområde:

Sikre samsvar mellom den makroøkonomiske politikken og hovudmålet i Lisboa-strategien

EU legg i Lisboa-strategien vekt på at ein balansert makroøkonomisk politikk er grunnleggjande viktig for å sikre stabil økonomisk vekst. I Noreg har omsynet til makroøkonomisk stabilitet hatt ein sentral plass i den økonomiske politikken lenge før Lisboa-strategien. Medan mange EU-land slit med høg statsgjeld og offentlege budsjettunderskot, har Noreg ein finansiell formue i Statens petroleumsfond.

Indikatorane på dette området viser BNP per innbyggjar og arbeidskraftsproduktivitet. BNP per innbyggjar gjev eit statusbilete av verdiskapinga i eit land. Den fangar likevel ikkje opp verdien av produksjon som ikkje er verdsett i marknadsprisar eller talfesta på annan måte. BNP per innbyggjar er relativt høgt i Noreg (om lag 40 prosent høgare enn EU15), omtrent på nivå med USA. Ein del av det høge BNP-nivået kan forklarast av inntekter frå

increase. That would have a positive effect on wealth creation in Norway. It would stimulate demand within our most important export market, and contribute to innovation and productivity on our part as well. Not all aspects of the Lisbon Strategy are of equal relevance to Norway, but we can and should be inspired within those areas that are relevant. It is important to keep in mind that the Norwegian economy and industrial structure differ from those of the EU in significant areas.

The EU has dedicated the Spring European Council each year to discussing progress. The March European Council reaffirmed its commitment to the Strategy, although realising that the pace needs to be significantly stepped up if the 2010 targets are to be achieved. The critical issue now is the need for better implementation of commitments already made.

The requirements at a general level are that the growth should be sustainable, that more jobs should be created, and that social cohesion should be increased. This is in large part in accordance with traditional core values within the Nordic countries – including Norway.

Structural indicators are presented within six different target areas:

Ensure concurrence between macroeconomic policy and the main goal of the Lisbon Strategy

Under the Lisbon Strategy, the EU has emphasised the fundamental importance of a balanced macroeconomic policy in securing stable economic growth. Macroeconomic stability has been a core feature of economic policies in Norway long before the Lisbon Strategy. While many EU countries are saddled with high public debt and public budget deficits, Norway is in possession of financial assets through the Norwegian Government Petroleum Fund.

The indicators presented in this area are Gross Domestic Product per capita and Labour productivity per person employed. GDP gives an overall picture of the wealth creation in a country. The indicator does however not include production that is not valued in terms of market prices or quantified in other ways. GDP per capita is relatively high in Norway (about 40 percent higher than for EU15), about the same as that of the United States. Part of

petroleumsverksemda. Indikatoren for arbeidsproduktivitet er målt som BNP per sysselsett person. For land som allereie har høg sysselsetting, vil auka verdiskaping per sysselsett vere ei hovudkjelde til auka BNP. Generelt er måling og samanlikning av produktivitet komplisert, og denne indikatoren er særst overordna. Tala for 2003 indikerar at BNP per sysselsett i Noreg er om lag 20 prosent høgare enn gjennomsnittet for EU.

Leggje til rette for låg arbeidsløyse og høg yrkesfrekvens

Sysselsettingsspørsmål har ein sentral plass i Lisboa-strategien og "fleire og betre arbeidsplassar" var eit av hovudbodskapane frå vårtoppmøtet. Det er naudsynt med effektiv bruk av alle samfunnet sine ressursar, ikkje minst arbeidskrafta, dersom ein skal få til auka verdiskaping. Noreg står overfor nokre av dei same strukturelle problema som EU på grunn av forventa befolkningsutvikling framover og forventa auke i forsørgingsbyrda for den yrkesaktive delen av befolkninga.

Indikatorane på dette området viser sysselsettingsfrekvensar for ulike grupper. Sysselsettingsfrekvens kan indikere i kva grad eit land har lykkast i å inkludere befolkninga i arbeidslivet, og indikatoren er viktig for å vurdere ressursutnyttinga i økonomien. Noreg har høgare sysselsettingsfrekvens enn samtlege EU-land.

Stimulere vekst og konkurransevne ved å fremje kunnskap, innovasjon, forskning og gode rammevilkår for næringslivet

EU peiker på at investering i utdanning, forskning og innovasjon er viktig for å tryggje framtidig konkurransevne og sysselsetting. Kunnskap og kompetanse er sentrale vilkår for å oppnå høg verdiskaping, og utdanning og livslang læring er såleis viktige middel for å nå måla i Lisboa-strategien. EU har fleire konkrete mål på området, mellom anna at forskingsinnsatsen skal auke frå det noverande nivået på nestan 2 prosent av Europa sitt brutto nasjonalprodukt til 3 prosent i 2010. Noreg har tilsvarende eit mål om at forskingsinnsatsen, målt som samla utgifter til forskning som del av BNP, skal vere minst på nivå med OECD-gjennomsnittet innan 2005. Regjeringa har også ein visjon om at Noreg skal bli eit av dei mest innovative landa i verda, der men-

the high GDP per capita is due to economic rent of petroleum extraction. The indicator for labour productivity is measured by GDP per person employed. For countries enjoying a high level of employment, increases in wealth creation per worker represent the primary means of increasing GDP. In general, the measurement and comparison of productivity is complex, and this indicator is highly aggregated. The figures for 2003 indicate that Norwegian GDP per person employed is about 20 percent above the EU average.

Facilitate low unemployment and high employment rates

Employment issues are at the core of the Lisbon Strategy and "more and better jobs" was one of the main messages from the Spring European Council. Increased growth requires efficient utilisation of all of society's resources, not the least of which are its manpower resources. Norway is facing some of the same structural problems as the EU due to expected population developments and an expected increase in the dependency burden on the economically active part of the population.

The indicators that are presented in this area include employment rates for different groups. These indicators offer a suggestion as to the extent to which one succeeds in including the population in working life, and is relevant in assessing resource utilisation within the economy. Norway has a higher employment rate than all the countries in the EU.

Stimulate growth and competitiveness through promoting knowledge, innovation, R&D and a favourable business climate

The EU maintains that investments in education, R&D and innovation are important to safeguard future competitiveness and employment. Knowledge and qualifications are important requirements for achieving high wealth creation, and hence are important means to achieve the goals of the Lisbon Strategy. The EU has several specific targets in this area, among other things to increase investment in research from its current level of almost 2 percent of Europe's gross domestic product to 3 percent by 2010. Correspondingly, Norway has adopted as a goal that R&D efforts shall at least be equal to the OECD average by 2005, measured as gross domestic expenditure on R&D as a percentage of GDP. The Government's

neske og føretak med pågangsmot og skaparevne finn det mogeleg å utvikle lønsam verksemd. På viktige område skal Noreg liggje i tet internasjonalt når det gjeld kunnskap, teknologi og verdiskaping.

Indikatorane på dette området viser utdanningsnivå og utgifter til forskning og utvikling. Indikatoren for utdanningsnivå fortel noko om kor stor del av befolkninga som har vidaregåande og påbygging til vidaregåande opplæring, men den seier ikkje noko om kvaliteten på utdanninga. Ein reknar med at ein velutdanna arbeidsstyrke aukar arbeidskrafta sin produktivitet, og utdanningsnivå kan difor reknast som ein viktig faktor for innovasjon og økonomisk vekst. Noreg har eit av dei aller høgaste nivåa i Europa for dette utdanningsnivået. Indikatoren for utgifter til forskning viser kor mykje ressursar som blir brukt på FoU, men ikkje avkastninga av denne innsatsen. Utgifter til forskning og utdanning i Noreg låg på om lag 1,6 prosent av BNP i 2001, noko som er lågare enn gjennomsnittet i EU. Noreg sitt relativt låge nivå på FoU-utgifter målt på denne måten kan ha samanheng med at vår næringsstruktur har relativt få FoU-intensive verksemder.

Fullføre den felles indre marknaden gjennom reformer i produkt-, teneste- og kapitalmarknadene

Realisering av den indre marknaden har ført med seg omfattande endringar på mange område. Den indre marknaden har ført til auka konkurranse, fleire valmogelegheiter og lågare prisar. Det er likevel framleis mange hindringar att som bør fjernast for at marknadene skal fungere tilfredsstillande, noko som mellom anna forslaget til direktiv om tenester tek tak i. Eit grunnleggjande problem er at det tek lang tid å innlemme vedteke regelverk i nasjonale lovverk. Truverdet til Lisboa-strategien fordrar at reformtakta på nasjonalt nivå blir auka. I Noreg har det lenge vore fokus på strukturpolitiske tiltak som skal medverke til så effektiv bruk av landet sine ressursar som mogeleg, og dermed til å styrkje grunnlaget for langsiktig vekst i økonomien. Det har den siste tida mellom anna vorte arbeidd med ny konkurranselov, skatterreform og pensjonsreform. Noreg har i ymse tilfelle liberalisert marknader tidlegare enn EU, til dømes på kraftmarknaden.

vision is that Norway shall be one of the most innovative countries in the world, where resourceful and creative enterprises and people are given opportunities for developing profitable business. Also, Norway shall be in the lead internationally in important areas, in terms of knowledge, technology and wealth creation.

The indicators that are presented in this area are education attainment level and research and development expenditure. The indicator for education attainment level tells us the share of the population that attained upper secondary education, but says nothing about the quality of the education. A well educated labour force is assumed to raise labour productivity and can therefore be considered an important factor for innovation and economic growth. Norway had one of the highest levels in Europe of young people having attained at least upper secondary education. The indicator for R&D expenditure shows the amount of resources dedicated to R&D, but it does not show the return from such resource commitment. Norway's R&D expenditure was at about 1.6 percent of GDP in 2001, which is below the EU average. Norway's relatively low level of R&D measured in this way may be related to the fact that we have, due to our industrial structure, a relatively low share of R&D intensive industries.

Complete the Internal Market through product, service and capital market reforms

The implementation of the Internal Market has resulted in considerable changes in many areas. It has led to increased competition, more choice and lower prices. There still remain many barriers that should be removed to make markets work satisfactory. This is some of the background for the proposal for a directive on services in the internal market. A fundamental problem is that it takes a long time to incorporate adopted regulations into national law. The credibility of the Lisbon Agenda requires stepping up the pace of reform at national level. Norway has for several years focussed on structural policy measures to contribute to as efficient utilisation of the country's resources as possible, and thereby strengthening the foundations for long-term growth of the economy. The last few years a new competition act, a tax reform and a pension reform have been among the issues being addressed. Norway has in certain cases liberalised markets earlier than the EU, one example being

Den ferskaste resultatavla for den indre marknaden¹ vart publisert i januar 2004 og denne viser at berre Danmark hadde innlemma fleire direktiv i nasjonal lovgjeving enn Noreg.

Indikatorane på dette området tek for seg samanliknbare prisnivå og privat sektor sine investeringar i realkapital. Med den første indikatoren forsøker ein å rekne prisnivået slik at det blir mogeleg å samanlikne prisnivå i ulike land. Prisutjamning kan generelt vere eit teikn på effektiv ressursfordeling og kan såleis indikere at forholda ligg godt til rette for verdiskaping og økonomisk vekst. Prisnivået for privat sluttforbruk i Noreg i 2002 var om lag 45 prosent høgare enn EU-snittet. Det at skilnaden er så stor skuldast i stor grad valutakursen; i 1999 var til dømes det same talet 25 prosent. Indikatoren for privat sektor sine investeringar i fast realkapital som prosentdel av BNP speglar oppbygging av framtidig produksjonskapasitet, så vel som erstatning av slitasje på kapasitet. Ulik næringsstruktur kan medverke til skilnader mellom land med omsyn til denne indikatoren. Investeringar i gjevne år vil til ein viss grad variere med konjunkturane, men varierer gjerne rundt 20 prosent av BNP. I 2002 var dei private investeringane i Noreg målt som prosentdel av BNP lågare enn samtlege EU-land, med unntak av Sverige.

Styrkje sosial utjamning

Auka sosial utjamning er eit av hovudmåla i Lisboastrategien, og EU har vedteke fleire konkrete og ambisiøse velferdspolitiske mål. EU fokuserar på at unge skal utdanne seg vidare og på livslang læring som middel for å motverke ekskludering frå arbeidslivet. Målet for sosialpolitikken i Noreg er å sikre tryggleik for det einskilde menneske, gjere det lettare for menneske som har falle utanfor og leggje til rette for at alle kan delta i samfunnet på like vilkår.

Indikatorane på dette området tek for seg fattigdomsrisiko, langtidsarbeidsløyse og fordeling i regionale sysselsettingsrater. Nivået på fattigdomsrisiko kan seie noko om politikken for auka sosial utjamning har vore vellykka. Risikoen for fattigdom

the energy market. The most recent Internal Market Scoreboard¹ was published in January 2004, and shows that only Denmark had incorporated more directives into national law than Norway.

The indicators presented in this area are on comparative price levels and on business investments. By the first indicator one attempts to compute the price level in a way that makes it possible to compare the price levels of different countries. Price convergence may in general indicate efficient resource allocation and a positive environment for wealth creation and growth. The price level on private final consumption in Norway in 2002 was about 45 percent higher than the EU average. The significant difference may to a large extent be explained by the exchange rate situation; the equivalent figure in 1999 was for example 25 per cent. The indicator for gross fixed capital formation by the private sector as a percentage of GDP reflects the accumulation of future production capacity, as well as the replacement of capacity. Different industrial structures may cause differences between countries with respect to this indicator.

Investments in any given year will to some extent reflect the business cycle, but often seem to vary around some 20 percent of GDP. In 2002 business investment measured as a percentage of GDP was lower in Norway than in all the countries in the EU, except for Sweden.

Improve social cohesion

Enhanced social cohesion is one of the main goals of the Lisbon Strategy, and the EU has adopted several specific and ambitious welfare policy goals. The EU focusses on the need for lifelong learning to prevent subsequent exclusion from work and to decrease the number of youths dropping out of school without further education. The goal of social policies in Norway is to ensure security for each individual, create new opportunities for people who suffer from social exclusion, and facilitate participation in the society by all.

The indicators presented in this area are at risk-of-poverty rate, long-term unemployment rate and dispersion of regional employment rates. The proportion of people with low incomes can indicate whether

¹ Sjå: <http://www.eftasurv.int/information/internalmarket/dbaFile4721.pdf>

¹ See: <http://www.eftasurv.int/information/internalmarket/dbaFile4721.pdf>

er lågare for Noreg enn for EU15 samla sett. Indikatoren for langtidsarbeidsløyse er ein viktig indikator for verdiskaping. Ei viss korttidsarbeidsløyse er ein naudsynt del av økonomisk endring, medan langtidsarbeidsløyse er den mest presise indikatoren for ressursøyding som følgje av arbeidsløyse. Noreg har den lågaste rata for langtidsarbeidsløyse i 2002. Indikatoren for spreining av regionale arbeidsløyserater seier noko om kor mykje arbeidsløysa varierer på tvers av regionar. Store regionale skilnader i arbeidsløyse vitnar om at arbeidskraftressursane blir dårleg utnytta og kan tyde på låg geografisk mobilitet. Data er ikkje tilgjengelege for Noreg slik som EU har definert denne indikatoren, men indikatorar som er nytta i andre samanhengar viser at Noreg har små regionale skilnader samanlikna med dei fleste andre land. Dei små skilnadene internt i Noreg speglar ein situasjon med generelt låg arbeidsløyse. Samstundes har det i Noreg vore satsa aktivt på arbeidsmarknadstiltak i område med stor arbeidsløyse, til dømes i Nord-Noreg.

Fremje eit berekraftig miljø

Miljøområdet er eitt av dei hovudprioriterte områda i Lisboa-strategien. Lisboa-strategien fordrar at den økonomiske utviklinga skal vere berekraftig. EU fokuserer mellom anna på å sikre korrekt prising og på utvikling av teknologi som kan medverke til handtering av miljømessige utfordringar, i tillegg til å stimulere utvikling av ein marknad for miljøteknologi og miljøtenester. Også i norsk politikk er det eit overordna mål at veksten skal vere berekraftig.

Indikatorane på miljøområdet tek for seg klimagassutslipp, energiintensitet og transportintensitet i økonomien. Indikatoren for klimagassutslipp tek utgangspunkt i dei krava EU-landa har sagt seg villig til å oppfylle som ein del av Kyotoprotokollen. Indikatoren er knytt til krava kvart einskild medlemsland skal oppfylle og har såleis samanheng med dei kostnadane kvart land vil stå overfor. Indikatoren for energiintensitet er ein samanfatta indikator som ikkje seier mykje om produksjonen av einskilde varer er effektiv eller ikkje. Energiintensiteten i eit land kan ha samband med mange ulike forhold, slik som næringsstruktur, geografi eller energieffektivitet i industriproduksjonen. Lågare energiintensitet vil ikkje utan vidare

the policy for increased social cohesion has been successful. At-risk-of-poverty rates are lower in Norway than for EU15. The indicator for long term unemployment is an important indicator of wealth creation. As some short term unemployment is a necessary part of economic change, long-term unemployment gives the most precise indicator for the resource waste due to unemployment. Norway had the lowest long-term unemployment rate in 2002. The indicator for dispersion of regional employment rates reflects variation of employment across regions. Large regional differences in unemployment suggest that manpower resources are poorly utilised, and may indicate low geographical mobility. Data are not available for Norway, but the indicators reported here are in line with the data from other reports, which show that Norway has small regional differences compared to most countries. The small regional differences within Norway reflect a situation of generally low unemployment. At the same time, Norway has actively pursued labour market measures within regions that have seen high unemployment, such as Northern Norway.

Promote a sustainable environment

The environmental area is one of the main priorities in the Lisbon Strategy. The Lisbon Strategy requires economic development to be sustainable. The EU focusses among other things on ensuring correct pricing and on the development of technology that may contribute to the handling of environmental challenges, in addition to stimulating the development of a market for environmental technology and environmental consultancy. Norway shares the political objective of sustainable growth.

The indicators presented in this area are on greenhouse gas emissions, energy intensity and transport intensity in the economy. The indicator on greenhouse gas emissions is based on the obligations of the EU countries under the Kyoto Protocol. The indicator is related to the obligations of each EU country, and thus is related to the costs faced by each country in complying with such obligations. The indicator for energy intensity is an aggregate indicator that does not say much about whether or not the production of individual goods is efficient or not. The energy intensity of a country may be related to a number of different circumstances, such as industrial structure, geography, or the energy-efficiency of manufacturing industry pro-

føre til lågare miljøutslipp ettersom nivået på utslippa vil vere avhengig av kva slag energi som blir nytta. I Noreg er ein stor del av energiforbruket basert på den fornybare energikjelda vasskraft. Noreg har ein energiintensitet som er om lag på EU-snittet. Indikatoren for transportintensitet seier noko om kor miljøvenleg verdiskapinga er, men også noko om dei samla transaksjonskostnadane i økonomien. Resultata for kvart einskild land vil vere avhengig av landet sitt geografi og næringsstruktur. For frakttransport ligg Noreg noko over gjennomsnittet i EU. Dette heng truleg saman med avstand og geografisk busetnad.

duction. Lower energy intensity will not necessarily lead to lower emissions into the environment, since the amount of emissions will depend on what type of energy is being utilised. In Norway, a large part of energy consumption is based on hydropower, a renewable source of energy. The energy intensity in Norway is more or less on a par with the EU average. The indicator on transport intensity illustrates how environmentally friendly economic activities are, but also something about the overall transaction costs incurred by the economy. The data for individual countries will depend on their geography and industrial structure. Norway is somewhat above the EU average in terms of the freight transport index, which most likely also reflects distances and the geographical distribution of the population.

EU sin Lisboa-strategi og relevansen for Noreg

EU vedtok Lisboa-strategien våren 2000...

Det strategiske målet er at EU innan 2010 skal bli *“den mest konkurransedyktige og dynamiske kunnskapsbaserte økonomien i verda, ein økonomi som kan skape ein berekraftig økonomisk vekst med fleire og betre arbeidsplassar og større sosial utjamning.”* Strategien inneheld mange konkrete målsetjingar for gjennomføring av reformer og regelverk.

Det er utarbeidd delmål og konkrete tiltak på ei rekkje områder. EU legg opp til at strategien skal gjennomførast gjennom bruk og forbetring av dei etablerte prosedyrane for å fatte vedtak og gjennom ei sterkare koordinerande rolle for Det europeiske råd. Men i tillegg til dei etablerte prosedyrane har det kome inn eit nytt element: Måla skal også bli nådd gjennom såkalla open koordinering. Dette inneber at kvart einskild medlemsland sjølv avgjer korleis måla skal bli nådd, og dei samanliknar seg med kvarandre for å lære og for å gjere det betre. Eigne målekriterium, såkalla strukturindikatorar, skal gjere det mogeleg å samanlikne og vurdere framgangen i dei einskilte landa. EU har sett av toppmøtene kvar vår til å diskutere framdrift. EU-samarbeidet om Lisboa-strategien er ikkje ein del av EØS-avtalen. Noreg er likevel knytt til deler av EU sitt samarbeid, også utover vår deltaking i den indre marknaden. Noreg deltek mellom anna i diverse programsamarbeid, til dømes mot fattigdom og mot diskriminering, og på einskilte område som utdanning er vi med i arbeidsgrupper som ledd i den opne koordineringa.

Bakgrunnen for etablering av Lisboa-strategien var at EU-landa samla sett oppnådde relativt låg vekst, til dømes i høve til USA. Hovudmålet i strategien – å skape den mest konkurransedyktige og dynamiske kunnskapsbaserte¹ økonomien i verda – reflekterer dette. Likevel er ikkje Lisboa-strategien ein

¹ EU brukar uttrykket “ein meir kunnskapsbasert økonomi” i fleire samanhengar. Økonomisk vekst har alltid vorte drive (og avgrensa) av den kunnskapen som til einkvar tid finnast. Ei mogeleg tolking av uttrykket “ein meir kunnskapsbasert økonomi” kunne vere at vår produksjonsverksemd over tid – og parallelt med aukande globalisering – blir relativt meir intensiv i bruken av høgt utdanna og kvalifisert arbeidskraft.

The EU Lisbon Strategy and Its Relevance to Norway

The EU adopted the Lisbon Strategy in spring 2000...

The strategic goal is for the EU to become *“the most competitive and dynamic knowledge-based economy in the world, capable of sustainable economic growth with more and better jobs and greater social cohesion”*. The strategy comprises many specific objectives as to the implementation of reforms and regulations.

Goals and specific measures have been prepared within a number of areas. The EU intends for the strategy to be implemented through the use and improvement of the established decision-making processes and a stronger coordinating role for the European Council. However, a new element has been added: The goals are also to be reached through so-called open coordination. This implies that each Member State shall itself determine how to realise the goals, with Member States comparing themselves to each other in order to learn and improve their performance. Designated measurement criteria, so-called Structural Indicators, are intended to enable comparisons and assessments of progress in each individual country. The EU has dedicated the Spring European Council each year to discussing progress. The EU cooperation within the Lisbon Strategy is not comprised by the EEA Agreement. Nevertheless, Norway is affiliated with some parts of this EU cooperation, also going beyond our participation in the internal market. Norway participates i.a. in programmes to combat poverty and to combat discrimination, and in some areas like education we participate in working groups as part of the open method of coordination.

The background for the establishment of the Lisbon Strategy was that the EU region achieved relatively low growth compared to, for example, the United States. The main goal of the strategy – to create the most competitive and dynamic knowledge-based¹

¹ The EU uses the term “a more knowledge-driven economy” in various contexts. However, economic growth has always been driven (and restricted) by the knowledge existing at any given time. One possible interpretation of the expression “a more knowledge-driven economy” may be that our production activities will over time – and in parallel with increased globalisation – become relatively more intensive in their use of highly educated and qualified manpower.

snever konkurranseevnestrategi i tradisjonell forstand, ettersom den også legg vekt på sosiale og miljømessige mål. Lisboa-strategien er ein strategi for auka konkurranseevne, der det blir lagt føringar på kva som samstundes skal bli oppnådd.

Føringane på eit generelt nivå er at veksten skal vere berekraftig, at det skal skapast fleire arbeidsplassar og at det skal skapast større sosial utjamning. Eit samfunn prega av sosial uro og uvisse vil ikkje vere den beste ramma for økonomisk vekst. Dette er i stor grad i samsvar med tradisjonelle kjerneverdier i dei nordiske landa – også i Noreg.

...og strategien har 6 hovudmål

Strukturindikatorane er delt inn i seks hovudområde, og vi har følgd den same strukturen i vår rapport. Måla i Lisboa-strategien² kan samanfatta slik:

- Sikre samsvar mellom den makroøkonomiske politikken og hovudmålet i Lisboa-strategien
- Leggj til rette for låg arbeidsløyse og høg yrkesfrekvens
- Fullføre den felles indre marknaden gjennom reformer i produkt-, teneste- og kapitalmarknadene
- Stimulere vekst og konkurranseevne ved å fremje kunnskap, innovasjon, forskning og gode rammevilkår for næringslivet
- Styrkje sosial utjamning
- Fremje eit berekraftig miljø

Måla i Lisboa-strategien har vorte revidert og utvikla over tid. På vårtoppmøtet i 2004 fokuserte Det europeiske råd på to forhold: Berekraftig vekst og fleire og betre jobbar.

Lisboa-strategien blir diskutert på vårtoppmøta til Det europeiske råd

Vårtoppmøta til Det europeiske råd har sidan vårtoppmøtet i Lisboa fokusert på ulike delar av strategien. Hovudmålet har heile tida vore det same; å stimulere til auka konkurranseevne og berekraftig

economy in the world – reflects this. Nevertheless, the Lisbon Strategy is not a narrow competitiveness strategy in the traditional sense, since it also emphasizes social and environmental goals. Thus it is a strategy for improved competitiveness, subject to certain requirements as to what is to be achieved concurrently. The requirements at a general level are that the growth should be sustainable, that more jobs should be created, and that social cohesion should be increased. A society characterised by social unrest and uncertainty would not constitute a framework that is conducive to increased growth. This is in large part in accordance with traditional core values within the Nordic countries – including Norway.

...and it has 6 main goals

The Structural Indicators are divided into six main areas, and we have used the same structure in our report. The goals of the Lisbon Strategy² may be summarised as follows:

- Ensure concurrence between macroeconomic policy and the main goal of the Lisbon Strategy
- Facilitate low unemployment and high employment rates
- Complete the Internal Market through product, service and capital market reforms
- Stimulate growth and competitiveness through promoting knowledge, innovation, R&D and a favourable business climate
- Improve social cohesion
- Promote a sustainable environment

The goals within the Lisbon Strategy have been revised and developed over time. At the 2004 Spring Council, the European Council focussed on two issues: sustainable growth and more and better jobs.

The Lisbon Strategy is discussed at the Spring European Councils

The Spring European Councils have since the Lisbon Council focussed on different parts of the strategy. The main goal has remained the same throughout this period: to provide a stimulus for

² Sjå: <http://ue.eu.int/en/Info/eurocouncil/index.htm> for konklusjoner frå møtene i Det europeiske råd.

³ Sjå: http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/pdf/COM2004_029_en.pdf

² See: <http://ue.eu.int/en/Info/eurocouncil/index.htm> for the conclusions from the European Council meetings.

³ See: http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/pdf/COM2004_029_en.pdf

vekst samstundes som den sosiale utjamninga blir styrka. Rapporten frå Europakommisjonen (Kommisjonen) til vårtoppmøtet i 2004 har tittelen: "Gjennomføring av Lisboa-strategien – Reformar for den utvida Europeiske Union". Dette reflekterer at det kritiske no er å få implementert dei endringane som landa allereie har forplikta seg til å gjennomføre. Truverdet til gjennomføring av Lisboa-strategien krev at reformtempoet blir auka vesentleg på nasjonalt nivå. Det europeiske råd uttaler også at utvidinga vil stimulere den europeiske økonomien, gje nye moglegeheiter for alle og fremje konvergens for dei nye medlemslanda.

Landa har felles mål, men ulik politikk

Politikarane i EU er samde om eit felles mål. Men sjølv om målet er felles, er det ikkje slik at landa har den same næringspolitikken eller at Lisboa-strategien erstattar nasjonal politikk. Eit sentralt poeng med strategien er at dei einskilte medlemslanda medverkar til den overordna målsetjinga gjennom sin nasjonale politikk. I tråd med dette kan vi observere at det stadig blir teke nasjonale politiske initiativ i dei ulike EU-landa. Ei lang rekke handlingplanar, strategiar og referansetestingsrapportar vitnar om dette. Dei mange initiativa viser at sjølv om ein har vorte einig om ein felles konkurranseevnestrategi, har ikkje dette redusert fokuset på dei politikkområda som strategien omfattar i einskilte EU-land, snarare tvert imot. Strategien utgjer ei viktig ramme for diskusjonar om økonomiske, sosiale og miljømessige problemstillingar blant toppleiarane i EU. Fokus blir likevel avgjord av nasjonale prioriteringar og av den nasjonale situasjonen.

Resultata som kvart land oppnår blir samanlikna med dei som andre land oppnår. Denne samanlikninga skjer gjennom såkalla referansetesting basert på nokre økonomiske, sosiale og miljømessige indikatorar. I den siste rapporten til vårtoppmøtet viste Kommisjonen også prestasjonar og manglar for kvart einskild medlemsland – sett i lys av måla i Lisboa-strategien. Det er store skilnader mellom dei ulike medlemslanda med omsyn til prestasjonar og deira fokus på ulike mål og indikatorar.

improved competitiveness and sustainable growth, while strengthening social cohesion. The report from the European Commission (the "Commission") to the 2004 Spring European Council bears the title "Delivering Lisbon – Reforms for the Enlarged Union". This reflects that the critical issue now is the need for better implementation of commitments already made. The credibility and delivery of the Lisbon Strategy requires stepping up the pace of reform at the Member State level. The European Council also states that the enlargement will stimulate the European economy, creating new opportunities for all and promoting the convergence of the acceding States.

Member States pursue a common goal, but policies may differ

The EU politicians have agreed on a common goal. However, the common goal does not mean that the Member States are pursuing the same industrial policy (see footnote 4), or that the Lisbon Strategy is a replacement for national policies. Individual Member States contributing to achieving the overall goal through their national policies are at the core of the strategy. This is reflected in the many national political initiatives being adopted by the various EU countries. These initiatives are reflected in a large number of action plans, strategies and benchmarking reports. The many initiatives demonstrate that agreement on a joint competitiveness strategy has served to increase rather than reduce individual EU country focus on the policy areas comprised by the strategy. The strategy represents an important framework for discussions on economic, social and environmental issues among the EU Heads of State. However, the focus is determined by national priorities and the national situation.

The results achieved by each Member State are compared to those achieved by the others. Such comparison is made by way of benchmarking based on a number of economic, social and environmental indicators. In its latest report to the Spring Council the Commission also presents achievements and shortcomings of each individual Member State – in view of the objectives of the Lisbon Strategy. There are large differences between the various Member States in terms of performance and focus on different objectives and indicators.

Det vil vere positivt for Noreg om EU lykkast...

Kva vil det innebere for Noreg at EU har vedteke og følgjer opp sin Lisboa-strategi? For det første kan vi slå fast at dersom EU lykkast vil det føre til auka konkurranse- og kjøpekraft i EU-området. Dette vil vere positivt for verdiskapinga i Noreg. Det vil stimulere etterspørselen i vår viktigaste eksportmarknad, og medverke til nyskaping og produktivitet hos oss. For å kunne nyttiggjere oss dette, må våre eigne næringspolitiske rammevilkår og verkemiddel utformast i tråd med målet om størst mogeleg verdiskaping.

... men bør vi utan vidare kopiere strategien?

Dei fleste elementa i EU sin strategi er relevante for norske forhold og på mange område er dei allereie ein integrert del av vår politikk. Del II av denne rapporten går nærare inn på regjeringa sin politikk på dei områda som EU fokuserer på i Lisboa-strategien. Denne gjennomgangen viser at det blir jobba breitt innanfor alle hovudområda i Lisboa-strategien. Det er likevel verd å merke seg at det i mange høve er slik at sjølv om vi gjer det same i Noreg som i EU, så er ikkje det på grunn av Lisboa-strategien, men fordi vi av ulike årsaker på mange område har dei same politiske måla. Både sysselsetting, kompetanse og makroøkonomisk stabilitet har stått på dagsorden i Noreg lenge før EU formulerte sin strategi. Det er også slik at mange enkelttiltak blir følgt opp i norsk lovgjeving i samsvar med EØS-avtalen. Særleg gjeld dette det indre marknadssamarbeidet som vi er ein del av. Som døme kan nevntast reglar for statsstønad og reguleringane i finanssektoren. Viktig oppfølging skjer også gjennom programsamarbeid med EU på område som forskning, utdanning og entreprenørskap, og gjennom eNoreg-planen som er ein direkte parallell til EU sitt arbeid med informasjonsteknologi.

Norway would benefit from the EU succeeding ...

What is the relevance to Norway of the EU adopting and pursuing its Lisbon Strategy? Firstly, it is obvious that if the EU succeeds, then the competitiveness and purchasing power of the EU area will increase. That would have a positive effect on economic growth in Norway. It would stimulate demand within our most important export market, and contribute to innovation and productivity on our part as well. In order to benefit from this, our own industrial policy framework and measures must be designed to conform to the goal of the maximum possible level of wealth creation.

... but should we simply copy the strategy?

Most elements of the EU strategy are directly relevant in the Norwegian context, and in many areas they already form an integral part of our policies. Part II of this report will examine in closer detail the policies of the Government within those areas focussed on by the EU in its Lisbon Strategy. This review will demonstrate that wide-ranging efforts are being made within all main areas of the Lisbon Strategy. It is nevertheless worth noticing that although the same initiatives are taken in Norway as in the EU, this does not result from the Lisbon Strategy in itself, but from us sharing, for various reasons, the same political objectives within many areas. Employment, environment and macroeconomic stability have all been on the Norwegian agenda since long before the EU formulated its strategy. It is also the case that many specific measures are incorporated into Norwegian law in pursuance of the EEA Agreement. This pertains in particular to the Internal Market, of which we form part. Regulations on state aid and on the financial sector may be mentioned as examples. Important follow-up efforts are also made through programme cooperation with the EU in areas like R&D, education, and entrepreneurship, and through the eNorway plan, which forms a direct parallel to the information technology efforts of the EU.

Norske data er tilgjengeleg for EU sine strukturindikatorar

Det har vore arbeid med å framskaffe norske tal for EU sine strukturindikatorar. I vårrapporten er det 14 hovudindikatorar og 6 av desse er vidare splitta opp etter kjønn. I alt er det såleis vist 26 indikatorar i rapporten. I tillegg er fleire indikatorar tilgjengeleg på heimesida til Eurostat, slik at det totalt sett er data for 117 indikatorar.

I del III av denne rapporten blir data for dei 26 indikatorane i Kommissjonen sin vårrapport vist, og det blir drøfta i kva grad EU sine indikatorar forklarar forhold som er viktige for verdiskaping i norsk økonomi. Nokre av indikatorane er velkjende økonomiske storleikar, medan andre er meir direkte bunde opp mot dei måla EU har sett seg i Lisboa-strategien. Drøftinga viser at relevansen varierer, men samla sett kan mange av indikatorane danne ein nyttig bakgrunn for den næringspolitiske debatten.

Vi bør la oss inspirere av EU i utforminga av norsk næringspolitikk

Ikkje alle delar av Lisboa-strategien er like relevant for Noreg, men vi kan og bør bli inspirert på dei områda som er relevante. Det er viktig å hugse på at norsk økonomi og næringsstruktur på fleire område er ulik EU sin. Ein god illustrasjon er det faktum at høg oljepris gjev auka verdiskaping i Noreg, medan det motsette gjeld for EU. Vi må sjølvstendig leggje til rette for at norsk verdiskaping skal bli så høg som mogeleg også innanfor olje- og gassverksemda. I utforming av vår politikk kan vi lære mykje av EU og EU sine medlemsland, men vi bør også dra nytte av andre land sin praksis og erfaring som impulsar i utforminga av næringspolitikken. OECD er eit døme på ein arena som gjev høve til det.

Dersom vi lykkast med å sikre høg verdiskaping i Noreg, vil det medverke til å tryggje eit høgt velferdsnivå, og det vil også medverke til å auke den samla verdiskapinga i Europa. Det er dette som er utgangspunktet for utforminga av vår eigen nasjonale politikk.

Norwegian data are available on the EU Structural Indicators

Work has been done to obtain Norwegian data on the EU Structural Indicators. In the spring report there are 14 main indicators, of which 6 are disaggregated by gender. There are thus 26 indicators in total presented in the report. In addition there are other indicators available on Eurostat's homepage, giving a total of 117 indicators.

Part III of this report presents data for the 26 indicators presented in the Commission's spring report, and it is examined to what extent the EU indicators illuminate factors of importance to Norwegian economic growth. Some of the indicators are well-known economic statistics, while others are more directly related to the goals defined by the EU Lisbon Strategy. The examination demonstrates that the indicators' relevance vary, but the overall conclusion is that many of the indicators may offer a useful background to the industrial policy debate.

We should be inspired by the EU in forming Norwegian industrial policy

Not all aspects of the Lisbon Strategy are of equal relevance to Norway, but we can and should be inspired within those areas that are relevant. It is important to keep in mind that the Norwegian economy and industrial structure differ from those of the EU in significant areas. A good example is the fact that a high oil price contributes to increased growth in Norway, while the opposite applies to the EU. We must of course facilitate the maximum possible wealth creation in the Norwegian economy, also within the oil and gas sector. We have much to learn from the EU and its Member States in designing our policies, but we should also draw on the practices and experiences of other countries as impulses in tailoring our industrial policies. The OECD is an example of a relevant arena.

If we succeed in securing a high level of economic growth in Norway, it will enable us to enjoy a continued high level of welfare, and it will also contribute to increasing overall economic growth in Europe. This constitutes the background to the formulation of our own national policies.

Norsk politikk på dei områda som omfattast av Lisboa-strategien

Norwegian policies within the areas comprised by the Lisbon Strategy

Innleiing

Kort sagt handlar Lisboa-strategien om å få fleire politikkområde til å trekkje i same retning med ei felles målsetjing om å fremje konkurransevne og verdiskaping. I samsvar med dette skal hensyn til sysselsetting, sosial utjamning og miljø sikrast.

Ein gjennomgang av norsk politikk viser at så å seie alle områda som EU arbeider på innanfor Lisboa-strategien, har tilsvarende aktivitet i Noreg.

Utgangspunktet i næringspolitikken og den overordna økonomiske politikken er å medverke til å gjere norsk næringsliv meir innovativt og konkurransedyktig. Målsetjingane på dette området vil til ein viss grad vere samanfallande med dei målsetjingane EU har fastsett i Lisboa-strategien.

Gjennomføring av nytt regelverk i EØS-avtalen, omfattande deltaking i ei rekkje komiteer og arbeidsgrupper i EU og deltaking i ulike program er likevel viktig på mange område. I nokre tilfelle blir det også gjort arbeid som er direkte inspirert av EU sitt arbeid.

Måla i Lisboa-strategien blir lagt fram på ulike måtar i ulike samanhengar. Den grupperinga som er valt for strukturindikatorane, speglast også fleire andre stader der strategien blir gjennomgått. Dei seks områda er:

- Økonomisk bakgrunn
- Sysselsetting
- Forsking og innovasjon
- Økonomiske reformer
- Sosial utjamning
- Miljø

Vi vil kommentere desse seks områda og EU si tilnærming innanfor kvart område. Hovudmåla i norsk politikk innanfor det relevante området blir også diskutert.

Introduction

In short, the Lisbon Strategy aims at making several policy areas contribute together to realising the joint goal of promoting competitiveness and economic growth. Concerns relating to employment, social cohesion and the environment shall be attended to in conjunction therewith.

A review of Norwegian policies demonstrates that Norwegian efforts are made within almost all areas pursued by the EU under the Lisbon Strategy. Industrial policies and overall economic policies are aimed at making Norwegian businesses more innovative and competitive. The objectives within this area will to some extent concur with the objectives adopted by the EU under its Lisbon Strategy. However, the implementation of new regulations under the EEA Agreement, extensive participation in a number of EU committees and working groups, and participation in various programmes, are important in many areas. We are also in some cases pursuing efforts that are directly inspired by those of the EU.

The goals of the Lisbon Strategy are described in different ways in different contexts. The six-area grouping adopted for the Structural Indicators is also reflected in several other contexts where the strategy is reviewed. The six areas are:

- General economic background
- Employment
- Innovation and research
- Economic reform
- Social cohesion
- Environment

We will address these six areas and the approach adopted by the EU within each area. The core goals of Norwegian policies within the relevant area are also discussed.

1. Økonomisk bakgrunn

EU si tilnærming

EU legg i Lisboa-strategien vekt på at ein balansert makroøkonomisk politikk er grunnleggjande viktig for å sikre stabil økonomisk vekst. EU har i sin stabilitets- og vekstpakt⁴, vedteke konkrete mål for inflasjon og budsjettbalanse. Stabilitetskriteria legg opp til økonomisk konvergens i medlemslanda i høve til nærare fastsette kriterium for prisstabilitet, utvikling i offentlege finansar, valutakursstabilitet og utviklinga i langsiktig rente.

EU sitt val av indikatorar

Indikatorane som blir vist i vårrapporten inkluderer nøkkeltal som er vanlege for å gje ei vurdering av den økonomiske situasjonen i eit land; brutto nasjonalprodukt per innbyggjar og arbeidskraftsproduktivitet per sysselsett.

I tillegg har Eurostat data for BNP-vekst, sysselsettingsvekst, inflasjon, vekst i arbeidskraftskostnader, budsjettbalanse og offentleg gjeld. Nokre av desse indikatorane reflekterer målsetjingane i stabilitetspakta, til dømes å halde budsjettunderskotet under 3 prosent. Dei to største landa i eurosona har begge mislykkast i å nå dette målet, likeins har eit medlemsland utanfor eurosona.

Sentrale mål i norsk politikk⁵

Balansert økonomisk utvikling

Makroøkonomisk stabilitet er grunnleggjande viktig. I Noreg har dette hatt ein sentral plass i den økonomiske politikken lenge før Lisboa-strategien. Norsk makroøkonomisk politikk har som mål å medverke til ei stabil økonomisk utvikling i produksjon og sysselsetting, og å leggje til rette for styrka konkurransevne i norsk konkurranseutsett næringsliv. Dei høge inntektene frå petroleumsektoren gjev oss andre økonomiske utfordringar enn dei mange EU-land opplever. Medan mange EU-land slit med høg statsgjeld og offentlege budsjettunderskot, har Noreg ein finansiell formue i Statens petroleumsfond. Handlingsregelen, som inneber at petroleumsinntektene gradvis blir fasa inn i økonomien om lag i takt med utviklinga i forventa realavkastning av Petroleumsfondet, medverkar til ein langsiktig forsvarleg bruk av petroleumsinntektene.

⁴ Sjå: <http://euo.dk/spsv/off/alle/92/>

⁵ Sjå Statsbudsjettet 2004: <http://www.statsbudsjettet.dep.no/2004>

1. General economic background

The EU approach

Under the Lisbon Strategy, the EU has emphasised the fundamental importance of a balanced macro-economic policy in securing stable economic growth. Through its Stability and Growth Pact,⁴ the EU has adopted specific inflation and budgetary balance targets. The stability criteria are aimed at promoting economic convergence between Member States focussing on price stability, public finance developments, exchange rate stability and long-term interest rate developments.

Indicators adopted by the EU

The indicators presented in the spring report include key ratios commonly used to assess the economic situation of a country; Gross Domestic Product per capita and Labour productivity per person employed.

In addition, the Eurostat database provides data on GDP growth, employment growth, inflation, labour cost growth, public balance and government debt. Some of these indicators reflect the targets of the Stability Pact, e.g. to keep the fiscal deficit below 3 per cent. The two biggest Euro-zone Member States have both failed to meet this specific target, as has a Member State outside the Euro-zone.

Core goals of Norwegian Policies⁵

Balanced economic development

Macroeconomic stability is of fundamental importance. In Norway, such considerations were a core feature of economic policies long before the Lisbon Strategy. Norwegian macroeconomic policies aim at contributing to stable developments in production and employment, and to enhance the competitiveness of Norwegian sectors exposed to international competition. High petroleum sector revenues confront us with economic challenges different from those experienced by many EU countries. While many EU countries are saddled with high public debt and public budget deficits, Norway is in possession of financial assets through the Norwegian Government Petroleum Fund. The fiscal policy rule, which implies that petroleum revenues are gradually phased into the economy in line with developments in expected real returns from the Petroleum Fund, contributes to a cautious long-term use of the oil revenues.

⁴ See: <http://euo.dk/spsv/off/alle/92/>

⁵ See: the National Budget 2004.

<http://www.statsbudsjettet.dep.no/2004/english.asp>

2. Sysselsetting

EU si tilnærming

Mange EU-land har framleis høg arbeidsløyse. Samstundes viser prognoser for befolkningsutviklinga at dei fleste EU-landa står overfor ei eldrebølge som følge av låge fødselstal og auka levealder. I EU er det difor fokus på både å nytte arbeidsstyrken og å motarbeide arbeidsløyse. I hovudmålet til Lisboa-strategien heiter det mellom anna at ein skal arbeide for "fleire og betre arbeidsplassar".

Sysselsettingsspørsmål har altså ein sentral plass i Lisboa-strategien. Dette reflekterer at det er naudsynt med effektiv bruk av alle samfunnet sine ressursar, ikkje minst arbeidskrafta, dersom ein skal få til auka verdiskaping. Høg arbeidsløyse eller låg yrkesdeltaking kan reflektere sløsing med samfunnet sine ressursar. Redusert arbeidsløyse vil også vere positivt for alle som i dag er arbeidslause.

EU sitt val av indikatorar

I vår rapporten blir det vist sysselsettingsrater for ulike grupper. I tillegg har Eurostat sin database indikatorar for utgangsalder frå arbeidsstyrken, lønssprik mellom kjønna, skatt på låge inntekter, livslang læring og arbeidsulykker.

Indikatorar for sysselsettingsvekst er inkludert under overskrifta Økonomisk bakgrunn og indikatorar for fordeling av regional arbeidsløyse og talet på langtidsledige er inkludert under overskrifta Sosial utjamning.

Sentrale mål i norsk politikk

Auka sysselsetting i alle grupper

Det er eit grunnleggjande mål i norsk politikk å leggje til rette for høg sysselsetting for begge kjønn og låg arbeidsløyse. Noreg har dei siste åra hatt høg sysselsetting og låg arbeidsløyse, sjølv om sysselsettinga var lågare i 2003 enn i tidlegare år. Auka sjukefråvere og ei kraftig auke i talet på uføretrygda representerer sentrale ufordringar i sysselsettingspolitikken. Noreg står overfor nokre av dei same strukturelle problema som EU på grunn av forventa befolkningsutvikling framover og forventa auke i forsørgingsbyrda for den yrkesaktive delen av befolkninga. Målet om auka sysselsetting er ein viktig del av målet om langsiktig makroøkonomisk balanse.

2. Employment

The EU approach

Many EU countries continue to suffer from high unemployment. At the same time, population development prognosis show that most EU countries are facing aging populations as a result of low birth rates and increased life expectancy. Consequently, the EU is focussing both on utilising the labour force and on combating unemployment. The main goal of the Lisbon Strategy includes a reference to promoting "more and better jobs". In other words, employment issues are at the core of the Lisbon Strategy. This reflects the fact that increased growth requires the efficient utilisation of all of society's resources, not the least of which are its manpower resources. High unemployment or a low employment rate may imply that resources are being wasted. Reduced unemployment would also benefit the individuals who suffer from the unemployment situation.

Indicators adopted by the EU

In the spring report employment rates for different groups are presented. In addition the Eurostat database provides indicators for exit age from the labour force, gender pay gap, tax rate on low wage earners, life-long learning and accidents at work. The indicators reflect several of the Lisbon goals relating to employment.

Indicators on employment growth are included under the heading General economic background and indicators on the dispersion of regional employment rates and on long-term unemployment rates are included under the heading Social cohesion.

Core goals of Norwegian policies

Increased employment within all groups

A fundamental goal of Norwegian policies is to facilitate high employment for both genders and low unemployment. Norway has over the last few years seen high employment rates, although employment was lower in 2003 than in the previous years. Increased sickness absence and a steep increase in the number of persons receiving disability benefits represent important employment policy challenges. Norway is facing some of the same structural problems as the EU due to expected population developments and an expected increase in the dependency burden on the economically active part of the population. The goal of increased employment forms an important part of the goal of long-term macroeconomic balance.

Aktiv arbeidsmarknadspolitik

Arbeidsmarknadspolitikken legg vekt på målretta program for arbeidsformidling. Det blir lagt stadig større vekt på assistanse til jobbsøk og jobbklubbar for å gjere søkjeprosessen lettare for dei arbeidslause. Systemet for arbeidsløysetrygd har vorte justert slik at det skal gje betre insitamant til å kome i arbeid. Det er kompetanseaukande program som er målretta mot nye på arbeidsmarknaden; unge og innvandrarar, og mot dei langtidsledige og yrkeshemma. Det blir sett på som viktig å starte prosessen med rehabilitering av dei yrkeshemma så tidleg som mogeleg og fokusere på aktivisering og ein begrensa periode med offentleg støtte.

Inkluderande arbeidsliv

Intensjonsavtalen om eit meir inkluderande arbeidsliv⁶ som blei inngått mellom Regjeringa og partane i arbeidslivet i 2001 har gjennomgått ei midtvegsevaluering i 2003. Ein er langt unna å nå dei konkrete måla i avtalen som er nemnt nedanfor:

- Redusere sjukefråværet med minst 20 prosent for heile avtaleperioden
- Få tilsett langt fleire arbeidstakarar med redusert funksjonsevne enn i dag
- Auke den reelle pensjonsalderen

Regjeringa og partane i arbeidslivet har likevel vorte samde om å vidareføre arbeidet innanfor ramma av avtalen, med forventning om dette skal gje resultat på lengre sikt. Avtalen kviler på ideen om at dialog og samarbeid mellom arbeidsgivar og arbeidtakarsida er den viktigaste arenaen for å skape eit inkluderande arbeidsliv.

Auka mobilitet av arbeidskraft

Sjølv om Noreg har opplevd ein viss auke i arbeidsløysa, tyder prognoser på at det på lengre sikt vil vere mangel på arbeidskraft. Dette skuldast låge fødselstal. Mange europeiske land står overfor dei same utfordringane, men ein felles arbeidsmarknad i Europa kan medverke til å dempe problema. Dette vil ikkje minst vere viktig etter utvidinga av EU. Arbeidslause kan søkje etter arbeid i eit anna land og framleis motta arbeidsløysetrygd i heimlandet. For å leggje til rette for auka mobilitet av arbeidskraft er det også naudsynt å ha rutiner for

Active labour market policy

The labour market policy emphasises programmes targeted at job placement services. Increased importance is put on job-search assistance and job-clubs in order to facilitate job-search activities by the unemployed. The unemployment benefit system has been adjusted so as to provide the same type of incentives. Skill-enhancing training programmes are targeted at labour market entrants, notably youth and immigrants, and at long term unemployed and vocationally disabled. It is considered important to start the process of vocational rehabilitation as early as possible and focus on activation and limited period on public support.

Inclusive employment

The Memorandum of Understanding on more inclusive employment⁶ agreed between the Government and social partners in 2001 has undergone a midway evaluation in 2003. The specific objectives of the agreement listed below are far from being reached:

- Reducing sickness absence by at least 20 percent over the entire four years term of the Memorandum
- Greatly increasing the employment of workers with reduced functional ability
- Increasing the actual retirement age

Nonetheless the social partners and the Government have agreed to continue their efforts within the framework of the agreement, expecting them to yield results in the longer run. The Agreement is built upon the idea that the main arena for creating an inclusive working life is the dialogue and cooperation between employers and employees.

Increased manpower mobility

Although Norway has experienced some unemployment growth, prognosis are suggesting a manpower deficit in the longer term. This is caused by low birth rates. Many European countries are facing the same challenges, although a common labour market in Europe may contribute to an alleviation of these problems. This will be of particular importance after the enlargement of the EU. Unemployed may apply for work in a different country, while continuing to receive unemployment benefits from their home country. Facilitating increased labour mobility also

⁶ Sjø: <http://odin.dep.no/aad/arbeidsliv>

⁶ See: <http://odin.dep.no/aad/arbeidsliv>

gjensidig godkjenning av formell og faktisk kompetanse. Noreg deltek i EU sitt samarbeid for å få til slik godkjenning, og fleire viktige direktiv er innlemma i norsk lov, mellom anna på trygdeområdet. Noreg deltek i EURES-samarbeidsnettverket for fri rørsle av arbeidskraft i Europa. Noreg samarbeider også med EU om oppfølging av rapporten "Skills and Mobility".

Lønsauker som er i samsvar med produktivitetsutviklinga

Eit velfungerande system for lønsfastsetting er kjenneteikna ved at det hjelper til med å halde arbeidsløysa låg og yrkesdeltakinga på eit høgt nivå. Dersom lønsfastsettinga har til følge at lønskostnadsveksten blir høgare enn det som er økonomisk berekraftig over tid, vil den økonomiske politikken måtte strammast inn for å bringe økonomien inn i ei balansert bane. I ein slik situasjon kan arbeidsløysa auke. I 2002 var lønskostnadane i norsk industri 36 prosent høgare enn hos våre handelspartnarar. Denne skilnaden har vorte redusert til 33 prosent i 2003.⁷ Regjeringa har implementert diverse tiltak for å oppmuntre til moderate lønsoppgjør.

Reguleringar i arbeidsmarknaden som gjev ein god balanse mellom tryggleik og fleksibilitet

Reguleringar i arbeidsmarknaden ligg i spenningsfeltet mellom ulike omsyn. På den eine sida er det behov for reglar og rettar som sikrar helse, miljø og tryggleik på arbeidsplassen, og som skapar selssetting og sikker inntekt. På den andre sida kan meir fleksibilitet i delar av regelverket gjere verksemdene meir omstillingsdyktige og tilpassa kundane og brukarane sine behov, og samstundes gje arbeidstakarane ein meir personleg tilpassa arbeidssituasjon.⁸

Eit offentleg utval har gått gjennom regelverket på desse områda, og har levert eit forslag til ei ny arbeidslivslov. Utvalet, som leverte innstillinga si 20. februar, la vekt på følgjande hovudelement:

- Ei lov som tek best mogeleg omsyn til interessene til verksemdene, arbeidstakarane og samfunnet
- Som medverkar til eit inkluderande arbeidsliv
- Eit godt og sjølvsgd regelverk ved omstillingar

⁷ Sjå: <http://odin.dep.no/archive/aadvedlegg/01/10/TBUho056.pdf>
Om grunnlaget for inntektsoppgjørene 2004

⁸ Sjå: <http://odin.dep.no/aad/norsk/publ/utredninger/NOU/002001-020017/dok-bn.html>

requires routines for the mutual recognition of formal and actual qualifications. Norway participates in EU cooperation efforts to prepare the ground for such recognition, and several important directives, including social security regulations, have been incorporated into Norwegian law. Norway participates in the EURES cooperation network for the free movement of workers within Europe. Norway also cooperates with the EU in the following up on the report "Skills and Mobility".

Wage increases that correspond to productivity developments

A well-functioning wage formation system is characterised by its ability to keep unemployment low and employment rates high. If wage formation contributes to wage increases that exceed what is economically sustainable over time, economic policies will have to be tightened in order to return the economy to a balanced growth path. Unemployment may increase in such a situation. In 2002, the wage costs of Norwegian manufacturing industry was 36 per cent higher than those of our trading partners. This difference has been reduced to 33 per cent in 2003.⁷ The Government has implemented various measures to encourage a moderate wage settlement.

Labour market regulations that offer a good balance between security and flexibility

Labour market regulations must cater to different concerns. On the one hand, there is a need for regulations and rights ensuring employee health, environment and safety concerns, and which create employment and income security. On the other hand, opening up for more flexibility in parts of the regulatory framework may make businesses more capable of changing and becoming more adapted to the needs of their customers and users, while employees may get increased scope for a working situation adapted to their personal needs.

A public committee has reviewed the regulatory framework within these areas, and have drafted a proposal for a new Employment Act. The committee submitted its report on 20 February 2004, emphasizing the following main aspects:⁸

- An act that relates to the needs of both businesses, employees and society in the best possible way
- Which contributes to inclusive employment

⁷ See: <http://odin.dep.no/archive/aadvedlegg/01/10/TBUho056.pdf>
Om grunnlaget for inntektsoppgjørene 2004 (Norwegian only)

⁸ See: <http://odin.dep.no/aad/norsk/publ/utredninger/NOU/002001-020017/dok-bn.html>

- Å modernisere og forenkle lovgjevinga for arbeidslivet

Innstillinga er på offentlig høyring til juni 2004. Eit utkast til ny arbeidslivslov skal etter planen leggast fram for Stortinget våren 2005.

3. Innovasjon og forskning

EU si tilnærming

EU meiner at investering i utdanning, forskning og innovasjon er viktig for å tryggje framtidig konkurransevne og sysselsetting. EU har fleire konkrete mål på området, mellom anna at forskingsinnsatsen skal auke frå det noverande nivået på nestan 2 prosent av Europa sitt brutto nasjonalprodukt til 3 prosent i 2010. To tredelar av desse investeringane skal komme frå næringslivet. Eit fleirtal av medlemslanda har sett seg sjølv liknande mål og har sett i verk nasjonale tiltak for å oppmuntre privat sektor til å investere meir i forskning. Den såkalla "opne koordineringsmetoden" blir brukt for å styrkje felles læring og finne måtar å implementere EU sitt mål på nasjonalt nivå.

Europakommisjonen har mobilisert fleire finansielle verkemiddel. Kommisjonen har mellom anna foreslått å doble budsjettet for rammeprogrammet for forskning og teknologisk utvikling, meir bruk av strukturfonda for å auke forskings- og innovasjonskapasiteten i regionane, Den europeiske investeringsbanken sitt Innovasjon 2010 initiativ, i tillegg til fleire større planlagte initiativ innanfor ramma av den teknologiske plattformen og såkalla "Quick Start"-prosjekt. Kommisjonen tek også sikte på å forbetre rammevilkåra for investering i forskning, gjennom å modernisere konkurranseregelverket, fremje betre reglar for og betre styring av intellektuelle rettar, og å forbetre mobiliteten og arbeidsvilkåra for forskarar. Eit viktig initiativ er forslaget om eit direktiv som skal gjere innreise og opphald enklare for forskarar frå tredjeland.

EUs sjette rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling (2002-2006) utgjer, saman med initiativa nemd ovanfor, strategiske element i etableringa av eit felles europeisk forskingsområde.

I april 2004 la Europakommisjonen fram eit forslag om ein "Ny handlingsplan for innovasjon".

- A good and predictable regulatory framework on reorganisations
- To modernise/simplify employment legislation

The report will be on a hearing until June 2004. A draft for a new Employment Act is scheduled to be presented to the Parliament during spring 2005.

3. Innovation and research

The EU approach

The EU maintains that investments in education, R&D and innovation are important to safeguard future competitiveness and employment. Consequently the EU wishes to, among other things, to increase investment in research from its current level of almost 2 percent of Europe's gross domestic product to 3 percent by 2010. Two-thirds of this investment is to be financed by the private sector. A majority of Member States have set themselves similar targets and have begun introducing national measures to encourage the private sector to invest more in research. The so-called "open method of co-ordination" is used to facilitate mutual learning and find ways of implementing the 3% goal on a national level.

The European Commission has mobilised several financing instruments. It has proposed a doubling of the budget for the framework programme for research and technological development, greater use of the Structural Funds to step up capacity for research and innovation in the regions, the European Investment Bank's Innovation 2010 initiative, as well as planning of major initiatives in the context of the technological platforms and the "Quick Start" projects. The Commission also aims at improving framework conditions for investing in research, by modernising competition rules, promoting better rules for and better management of intellectual property, as well as improving the mobility and working conditions for researchers. One important initiative is the proposal for a directive to facilitate entry and residence requirements for researchers from third countries.

The EU's Sixth Framework Programme for Research and Technological Development (2002-2006) together with the initiatives mentioned above, are strategic elements in the establishment of a common European Research Area.

Forslaget tener som eit grunnlag for ein offentleg høyringsprosess. Planen erklærer at Europa treng meir innovasjon for å styrkje konkurransevne, produktivitet, verdiskaping og vekst.

Generaldirektoratet for nærings spørsmål utviklar no ein ny handlingsplan for å adressere dei viktigaste marknadssviktane som for tida hemmar innovasjon i europeiske verksemdar. Planen vil mobilisere ressursar og samle medlemslanda om felles ambisiøse mål, og sette verksemda i sentrum for innovasjonspolitikken. Planen legg vekt på at både teknologiske og ikkje-teknologiske innovasjonar er viktige, også nye forretningskonsept og organisatoriske eller presentasjonsmessige innovasjonar. Den rettar seg mot tenestesektoren, tradisjonell industri og høgteknologiverksemd. Den tek også omsyn til den altomfattande karakteren ved innovasjon.

EU sitt val av indikatorar

Vår rapporten viser berre to indikatorar for forskning og innovasjon, nemleg utdanningsnivå og utgifter til forskning og utvikling. I tillegg har Eurostat sin database indikatorar for offentlege utgifter til utdanning, tilgang til Internett, høgare teknisk og naturvitskapeleg utdanning, patentar, venturekapitalinvesteringar, utgifter til IKT og e-handel.

Sentrale mål i norsk politikk

Det europeiske forskingsområdet (ERA) er svært relevant for norsk forskings- og innovasjonspolitik. Noreg ønskjer å medverke til utviklinga av ERA, som ein aktiv deltakar i rammeprogrammet og som medlem av ulike europeiske forskingsorganisasjonar. Samarbeid gjennom rammeprogrammet gjev også tilgang til kunnskapsarenaer og partnerar i Europa og i tredjeland og er såleis avgjerande for å tryggje kvaliteten på norsk forskning. I dei seinare åra har det vorte sett auka fokus på samspelet mellom det norske og det europeiske systemet noko som har ført til sterkare etterspurnad etter dialog mellom aktørar på alle nivå. Eit illustrativt døme er trenden mot felles opning av nasjonale rammeprogram. Noreg er for tida involvert i tolv såkalla ERA-nett der målet er å etablere tettare koplingar mellom nasjonale program på tvers av Europa.

In April 2004 the European Commission presented a proposal for a "New Action Plan for Innovation". The document serves as a basis for comments during public consultations. The plan states that to improve competitiveness, productivity, added value and growth, Europe needs more innovation. The Enterprise Directorate-General is developing a new innovation action plan to address the main market deficiencies that currently hamper innovation in European enterprises. The Plan will mobilize resources and rally the Member States around ambitious common objectives, while placing the enterprise at the center of innovation policy. It emphasizes the importance of both technological and non-technological innovation, including new business concepts and organizational or presentational innovation. It targets services and traditional as well as high-tech sectors. It also takes account of the all-embracing nature of innovation.

Indicators adopted by the EU

The spring report only presents two indicators in the area of innovation and research, namely education attainment level and research and development expenditure. In addition the Eurostat database provides indicators for public spending on education, level of internet access, science and technology graduates, patents, venture capital investments, ICT expenditure and e-commerce.

Core goals of Norwegian policies

The European Research Area (ERA) is highly relevant for Norwegian research and innovation policy. Norway wishes to contribute to the development of the ERA, as an active participant in the Framework Programme and a member of several European research organisations. Cooperation through the Framework Programme offers access to knowledge arenas and partners in Europe and third countries, and is instrumental in securing the quality of Norwegian research. In recent years the interplay between the Norwegian system and the European system has come into focus and entails a stronger demand for interaction between relevant actors on all levels. An illustrative example is the trend towards mutual opening of national research programmes. Norway is currently involved in twelve so-called ERA-nets where the goal is to establish closer links between national programmes across Europe.

Heilskapeleg innovasjonspolitik

Den norske regjeringa la fram sin plan for ein heilskapeleg innovasjonspolitik i oktober 2003. Siktemålet med planen er å medverke til ein meir koordinert og målretta innsats på tvers av ulike politikkområde. Regjeringas visjon er at Noreg skal bli eit av dei mest innovative landa i verda, der menneske og føretak med pågangsmot og skaparevne finn det mogeleg å utvikle lønsam verksemd. På viktige område skal Noreg liggje i tet internasjonalt når det gjeld kunnskap, teknologi og verdiskaping.

Det er fem område som utgjer ramma for regjeringas politik:

1. Generelle rammevilkår
2. Kunnskap og kompetanse
3. Forsking, utvikling og kommersialisering
4. Entreprenørskap – oppstart av nye verksemd
5. Elektronisk og fysisk infrastruktur

Eit nytt regjeringsutval for innovasjon som Nærings- og handelsministeren er leiar for skal koordinere oppfølginga av regjeringa sin innovasjonspolitik.

Auka forskingsinnsats

Norge har vedteke eit mål om at forskingsinnsatsen, målt som samla utgifter til forskning som del av BNP, skal vere minst på nivå med OECD-gjennomsnittet innan 2005. Dette målet vil bli drøfta i samband med den komande forskingsmeldinga som skal leggjast fram våren 2005. Ein stor del av auken er retta mot langsiktig grunnforskning og prioriterte område som IKT, marin forskning, medisinsk forskning, og forskning i skjeringspunktet mellom energi og miljø. Bioteknologi, petroleumsteknologi og nanoteknologi er også satsingsområde. Det blir lagt spesiell vekt på kunnskapsoverføring mellom akademiske miljø og næringslivet gjennom til dømes nye insitament for samarbeid og kommersialisering av oppfinningar.

Nyare statistikk viser at næringslivet står for berre litt over halvparten av dei totale investeringane i forskning og utvikling i Noreg. Det er ei spesiell utfordring å få auka næringslivets investeringar i forskning. SkatteFUNN er ei ordning som vart introdusert for å ta tak i denne utfordringa.

SkatteFUNN gjev verksemd høve til å trekke utgifter til forskning frå på skatten. Ordninga blei først innført i 2002 for mindre føretak, og frå 2003 for alle føretak. Den nye ordninga har allereie vorte

Comprehensive Innovation Policy

The Norwegian Government presented its comprehensive innovation policy plan in October 2003. The aim of the plan is to contribute to a more coordinated and targeted effort across various policy areas. The Government's vision is that Norway shall be one of the most innovative countries in the world, where resourceful and creative enterprises and people are given opportunities for developing profitable business. Also, Norway shall be in the lead internationally in important areas, in terms of knowledge, technology and wealth creation.

There are five target areas in the plan:

1. General framework conditions
2. Knowledge and competency
3. Research, development and commercialisation
4. Entrepreneurship – starting up new businesses
5. Electronic and physical infrastructure

A new Innovation Panel at ministerial level led by the Minister of Trade and Industry has been nominated to coordinate and follow up the Government's innovation policy.

Increased R&D efforts

The Norwegian parliament has adopted as a goal that R&D efforts shall at least be equal to the OECD average by 2005, measured as gross domestic expenditure on R&D as a percentage of GDP. This goal will be reviewed in connection with the next White Paper on Research, which is due in the spring of 2005. A large part of the increase is dedicated to long term basic research and priorities in the areas of ICT, marine research, medical research, and research in the interface of energy and the environment. Biotechnology, petroleum technology and nanotechnology are additional priorities. Particular emphasis is placed on the transfer of knowledge between academia and the business sector through e.g. new incentives for co-operation and commercialisation of inventions.

Recent statistics show that industry accounts for just over half of the total investments in research and development in Norway. Increasing the business sector's investments in research poses a special challenge. A tax incentive scheme has been introduced to address this challenge, giving business the possibility to deduct R&D expenditure. The scheme was first introduced in 2002 for smaller companies, and from 2003 for all companies. The

mykje brukt av føretaka og den utgjer no eit hovud-element i den offentlege forskingsstøtta til næringslivet. Ordninga med skatteinsitament er retta mot norsk næringsliv generelt, og supplerar såleis dei meir målretta programma som blir administrert av Noregs forskingsråd. SkatteFUNN blir administrert i samarbeid mellom Noregs forskingsråd, Innovasjon Noreg og Skattedirektoratet. Samanlikna med søknadsprosedyrane i forskingsprogramma er SkatteFUNN forbunde med mindre uvisse og mindre administrative kostnader for føretaka.

Kunnskap og kompetanse

Kunnskap og kompetanse er viktige vilkår for å oppnå høg verdiskaping, samstundes som det enkelte individ må gjerast i stand til å delta aktivt i arbeidsmarknaden. Utdanning og livslang læring er såleis viktige middel for å nå måla i Lisboa-strategien. Utdanningsministrane vedtok i 2001 rapporten "Dei konkrete framtidige måla for utdannings- og opplæringsystem i Europa" som deira bidrag til å få realisert måla i Lisboa-strategien. Oppfølginga er i rute og ein første statusrapport har vorte vedteke på vårtoppmøtet til Det europeiske råd. Den felles statusrapporten frå Rådet og Kommisjonen "Utdanning-Opplæring 2010" slår klart fast at for å nå Lisboa-måla i 2010, vil det vere naudsynt med konkrete handlingar både på nasjonalt og europeisk nivå. Fleire arbeidsgrupper drøftar no dei utfordringane EU står overfor med omsyn til å nå dei utdanningspolitiske målesetjingane, og Noreg deltek i alle gruppene. Utdannings- og forskingsdepartementet vil gje ut ein rapport om utdanning og opplæring i Noreg og om dei felles europeiske måla i juni 2004.

Utdannings- og forskingsdepartementet medverkar til vidareføring av den alleuropeiske dialogen på ministernivå ved at dei var vertsskap for den 8. konferansen for europeiske utdanningsministrar, 24.-25. juni i Oslo. Konferansen arrangerast i samarbeid med det irske EU-presidentskapet og Europakommisjonen. Oslokonferansen tok opp korleis nye tilnærmingar kan medverke til livslang læring og investeringar i humankapital i Europa i tråd med tilrådingane i den felles statusrapporten om utdanning og opplæring og i tråd med rapporten⁹ frå arbeidsgruppa under leiing av Wim Kok som såg på tiltak for å fremje europeisk sysselsetting.

new scheme has already been extensively utilized by companies and now constitutes a major element in the Norwegian industrial R&D-support system. The tax incentive scheme is aimed at Norwegian industry in general, and supplements the more targeted programmes administered by the Norwegian Research Council. The tax-scheme is administered cooperatively by the Research Council, Innovation Norway and the Tax Administration. Compared to R&D-program grants application procedures for the R&D-tax incentive involves less uncertainty and less administrative costs for the firms.

Knowledge and qualifications

Knowledge and qualifications are important requirements for achieving high wealth creation, and it is also important to enable individuals to participate actively in the labour market. Hence, education and life-long learning are important means to achieve the goals of the Lisbon Strategy. The Ministers of Education adopted in 2001 the report on "The Concrete Future Objectives for Education and Training Systems in Europe" as their contribution to realising the goals of the Lisbon Strategy. Follow-up work is well underway, and a first interim report has been adopted by the 2004 Spring European Council. The Joint Interim report of the Council and Commission ('Education-Training 2010') clearly states that to achieve the Lisbon 2010 goal, decisive and concrete actions must be taken at both national and European levels. Several working groups are currently addressing the challenges the EU faces in achieving its educational policy objectives, and Norway participates in all of them. The Ministry of Education and Research will publish a report on education and training in Norway and the shared European goals in June 2004.

The Norwegian Ministry of Education and Research contributes to the continuation of the all-European dialogue at ministerial level, by hosting the 8th Conference of European Ministers of Education on 24-25 June 2004 in Oslo "Lifelong learning from rhetoric to reality", in cooperation with the Irish EU Presidency and the European Commission. The Oslo conference looks at how new approaches can contribute to lifelong learning and investments in human capital in Europe, in line with the recommendations in the joint interim report on Education and Training and the European Employment taskforce⁹.

⁹ Sjå: http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_strategy/task_en.htm

⁹ See: http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_strategy/task_en.htm

Dei siste åra har Noreg slutta seg til fleire viktige reformer og initiativ om kvalitet og effektivitet i utdanningssystemet som samsvarar med måla i Lisboa-strategien. Viktige politikkhendingar i tilknytning til dette er:

- Kvalitetsreforma¹⁰ er ein omfattande reform for høgare utdanning, som mellom anna omfattar ein ny akademisk gradsstruktur, nye vurderings- og evalueringsordningar, system for kvalitetssikring, ny studiefinansieringsordning, og auka internasjonisering. Kvalitetsreforma reflekterer måla som er sett i Bolognaerklæringa (Mot eit europeisk område for høgare utdanning). Utdannings- og forskningsdepartementet har no sekretariatsansvaret for oppfølgingsprosessen fram mot den neste ministerkonferansen som finn stad i Bergen sommaren 2005.¹¹
- Målet med Kompetansereforma¹² er å gje kvart individ eit betre tilbod for opplæring og styrka kvalifikasjonar. Viktige element i reforma er rett til grunnopplæring for vaksne, dokumentasjon og godkjenning av faktiske kvalifikasjonar, rett til utdanningspermisjon, og tilpassing av utdanningssystemet til livslang læring. Den europeiske dimensjonen er viktig i dette arbeidet.
- Den norske kompetanserapporten vart lagt fram i 2003 og tar mål av seg å gje ei meir heilskapeleg framstilling av kompetanse som ein drivar for innovasjon, livskvalitet, velferd og verdiskaping i Noreg. Den skal gje eit betre grunnlag for politikkkutforming på område der kompetanse og læring er nøkkelfaktorar. Diskusjon av desse erfaringane vil vere eit sentral emne på den 8. europeiske ministerkonferansen om utdanning "Fra retorikk til realitet" som fann stad i Oslo i juni 2004.
- Ei stortingsmelding om kvalitetsutvikling i grunnopplæringa vart lagt fram våren 2004. Hovudelementa er relatert til 1) likeverdige høve til å yte i tråd med evner, 2) elevane sine prestasjonar i sentrale fag, 3) fokus på resultat og forventa prestasjonar, 4) kapasitetsutvikling og 5) spreiding av gode framgangsmåter. I samband med dette har fleire strategi-/handlingsplanar vorte lagt fram, til dømes for etniske minoritetar, matematikk og naturvitskap, leseprestasjonar,

In recent years Norway has adopted several important reforms and initiatives relating to quality and efficiency in the education system which correspond with the goals set in the Lisbon Strategy. Important policy actions in this context are:

- The Quality Reform¹⁰ is an extensive reform of higher education, comprising, among other things, a new academic degree structure, new forms of examination and evaluation, a new student financing arrangement, and increased internationalisation. The Quality Reform reflects the targets set in the Bologna declaration (Towards the European Higher Education Area). The Norwegian Ministry of Education and Research is now providing the Secretariat that supports the follow-up work related to the process towards the next Ministerial Conference that will take place in Bergen in the Summer of 2005.¹¹
- The objective of the Competence Reform¹² is to provide each individual adult with an improved scope for training and improved qualifications. Important elements are entitlement to primary and secondary education for adults, documentation and acknowledgement of actual qualifications, employee entitlement to education leave, and adapting the educational system to lifelong learning. The Ministry is now preparing a new Competence Strategy towards 2010 that will be given a European dimension.
- The Norwegian Competence Report was launched in 2003 and aims at providing a more comprehensive account of competence as a driver of innovation, added value, quality of life, wealth and welfare in Norway. It shall present an improved basis for policy making in areas where competence and learning are key factors. Discussing these experiences will be a central topic at the Eighth Conference of European Ministers of Education, "From rhetoric to reality", that will take place in Oslo in June 2004.
- A White Paper on quality development and assurance in primary and secondary education was launched in the Spring 2004. Its main measures are related to 1) equal opportunity to perform according to abilities, 2) student performance in

¹⁰ Sjå: <http://odin.dep.no/ufd/norsk/utdanning/hogreutdanning/kvalitetsreformen>

¹¹ Sjå: <http://www.bologna-bergen2005.no/>

¹² Sjå: <http://odin.dep.no/odinarkiv/norsk/dep/ufd/2002/publ/014061-990036/dok-bn.html>

¹⁰ See: <http://odin.dep.no/ufd/norsk/utdanning/hogreutdanning/kvalitetsreformen>

¹¹ See: <http://www.bologna-bergen2005.no/>

¹² See: <http://odin.dep.no/odinarkiv/norsk/dep/ufd/2002/publ/014061-990036/dok-bn.html>

IKT og digital kompetanse, så vel som entreprenørskap.

- Eit program for digital lese- og skriveugleik 2004-2008 vart lansert i mars 2004. Programmet skal ta tak i to større utfordringar:
 - o Ei betre innlemming av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i læreprosessen. Dette fordrar ein betre balanse mellom tilgang til teknologi og den faktiske bruken av nye teknologiar. Det er ei stor utfordring for morgondagens utdanningssystem å få digital lese- og skriveugleik inn som ein naturleg del av den daglege læringa på alle nivå av utdanninga.
 - o Det er naudsynt å få fram suksessfaktorar, hindringar og døme på gode framgangsmåtar for utdanningssektoren.

I tillegg til desse større politikkreformene, deltek Noreg i oppfølginga av Københavndeklarasjonen om statusen for yrkesutdanning og kvalifikasjoner. Som ein del av denne prosessen er Noreg i ferd med å implementere det nye Europass for transparens i kvalifikasjonar og kompetanse. Initiativa i høve til stadfesting av realkompetanse i Københavndeklarasjonen blir også drøfta på den 8. europeiske ministerkonferansen 24.-25. juni 2004.

Eit informasjonsamfunn for alle

eNoreg-handlingsplanen¹³ er ein parallell til eEurope-handlingsplanen. Den omfattar tre sentrale mål:

- Utvikling og bruk av informasjonsteknologi skal medverke til verdiskaping gjennom auka innovasjon og konkurransekraft blant norske føretak
- IT skal brukast til å effektivisere offentleg sektor og samstundes tilby nye og betre tenester til brukarane
- Alle skal kunne utnytte informasjonsteknologien sine føremoner og IT skal medverke til å ta vare på og vidareutvikle vår kulturarv, identitet og språk

¹³ <http://www.enorge.org/>

core subjects, 3) focus on output and expected school performance, 4) capacity development, 5) dissemination of good practices. In relation to this, several strategies/action plans have been launched, i.e. for ethnic minorities, mathematics and science, reading performance, ICT and digital competence, as well as entrepreneurship.

- A Programme for Digital Literacy 2004 – 2008 was launched In March 2004. The programme intends to address two major challenges:
 - o A better integration of information and communication technologies (ICT) in learning processes. This requires a better balance between access to technology and the actual application of new technologies. It is a major challenge for the education systems of tomorrow to implement digital literacy as a natural part of daily learning at all levels of education.
 - o It is necessary to demonstrate success factors, obstacles and examples of good practice for the education sector.

In addition to these major policy reforms, Norway is participating in the follow-up of the Copenhagen Declaration on enhancing the status of Vocational Education and Training (VET). As a part of this process Norway is about to implement the new Europass for transparency of qualifications and competences. The initiatives related to Europass and validation of real competence in the Copenhagen Declaration will also be discussed at the 8th European minister conference 24-25 June 2004.

An information society for all

The eNorway¹³ action plan is a parallel to the eEurope action plan. It comprises three important goals:

- Development and use of information technology shall provide growth through increased innovation and competitiveness among Norwegian businesses
- IT will be used to make the public sector more efficient, while at the same time offering new and better services to users
- Everyone should be able to make use of the possibilities offered by information technology, and IT shall contribute to preserving and developing our cultural heritage, identity and languages

¹³ <http://www.enorge.org/>

Politiske verkemiddel for innovasjon og verdiskaping – Innovasjon Noreg

Innovasjon Noreg har frå 1. januar 2004 tatt over verksemdene til Noregs Turistråd, Noregs Eksportråd, Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og Statens veiledningskontor for oppfinnere. Innovasjon Noreg har kontor i alle landet sine fylke og utekontor i meir enn 30 land.

Innovasjon Noreg skal fremje lønsam næringsutvikling i heile landet. Hovudområda er entreprenørskap, små og mellomstore føretak og turisme.

Innovasjon Noreg tek sikte på å frigjere potensialet for næringsutvikling i distrikta og regionane gjennom å stimulere til innovasjon i verksemdene. Innovasjon Noreg vil mellom anna tilby risikokapital, støtte til internasjonalisering og marknadsføring av norsk næringsliv, større kompetanseaktivitetar og spreiding av teknologi og tilby rådgjeving.

4. Økonomiske reformer

EU si tilnærming

Realisering av den indre marknaden har ført med seg omfattande endringar på mange område. Den indre marknaden har ført til auka konkurranse, fleire val og lågare prisar. Kommisjonen har gjort analysar som indikerer at EU har hatt høgare vekst og fått fleire arbeidsplassar som følgje av dette.¹⁴ I tillegg til å fremje strukturelle reformer på ulike marknader, har det også vorte lagt vekt på å betre tilhøva for føretak ved å gjere regelverket enklare, til dømes ved etablering av eit europeisk testpanel¹⁵ som skal spørjast til råds ved utarbeiding av nytt regelverk. EU fokuserer også på å betre klimaet for entreprenørskap og innovasjon.¹⁶ Det er framleis mange hindringar att som bør fjernast for at marknadene skal fungere tilfredsstillande.¹⁷ Eit grunnleggjande problem er at det tek lang tid å innlemme vedteke regelverk i nasjonale lovverk. EU

¹⁴ SEC(2002)1417 Commission Staff Working Paper: The Internal Market – Ten Years without Frontiers.

¹⁵ Norske føretak vil delta i dette testpanelet.

¹⁶ Sjå: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/innovation/consultation/index.htm> "INNOVATIVE FOR A COMPETITIVE EUROPE" A new Action plan for innovation

¹⁷ I COM (2003) 238 Internal Market Strategy Priorities 2003-2006, har Kommisjonen foreslått ei rekkje tiltak for å betre den indre marknaden.

Policy instruments for creation and innovation - Innovation Norway

As of 1 January 2004 the new state owned company Innovation Norway is established. It is a merger of the following four organisations: The Norwegian Tourist Board, the Norwegian Trade Council, the The Norwegian Industrial and Regional Development Fund and the Government Consultative Office for Inventors. Innovation Norway has offices in all the Norwegian counties and in more than 30 countries world wide.

Innovation Norway promotes nationwide industrial development that is economically profitable both to business and society. The main target areas are entrepreneurship, SMEs and tourism. Innovation Norway aims to release the potential of different regions by stimulating innovative activities in the enterprises. The company will i.a. provide risk capital and support internationalisation efforts, promotion of Norwegian industry, competence activities, technology spread and provide counselling.

4. Economic reform

The EU approach

The implementation of the Internal Market has resulted in considerable changes in many areas. It has led to increased competition, more choice and lower prices. Analyses provided by the Commission indicate that the EU has seen higher growth and more new jobs as a result.¹⁴ In addition to promoting structural reform within various markets, weight is also attached to improving conditions for businesses by simplifying the regulatory framework, e.g. by establishing a European Business Test Panel¹⁵ to be consulted during the drafting of new regulations. The EU also focusses on improving the climate for entrepreneurship and innovation.¹⁶ There still remain many barriers that should be removed to ensure a more well-functioning Internal Market.¹⁷ A fundamental problem is that it takes a long time to incorporate adopted regulations into national law. The EU objective is that all

¹⁴ SEC(2002)1417 Commission Staff Working Paper: The Internal Market – Ten Years without Frontiers.

¹⁵ Norwegian businesses will be participating on this Test Panel.

¹⁶ See: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/innovation/consultation/index.htm> "INNOVATIVE FOR A COMPETITIVE EUROPE" A new Action plan for innovation

¹⁷ In COM (2003) 238 Internal Market Strategy Priorities 2003-2006, the Commission has proposed a number of measures to improve the Internal Market.

har som mål at alle land skal ha innlemma vedtekne direktiv innan to år.

Kommisjonen har nyleg presentert eit forslag til direktiv om tenester i den indre marknaden.¹⁸ Forslaget er del av prosessen for å følgje opp Lisboa-strategien. Direktivet slår fast at ein reell indre marknad for tenester er heilt avgjerande for å nå målet i Lisboa-strategien. Ved å klargjere det rettslege rammeverket er direktivet ein del av strategien om å fjerne hindringar for utvikling av tenester i den indre marknaden. Forslaget dekkjer eit mangfald av økonomiske tenester – med nokre unntak, slik som finansielle tenester. Forslaget presenterer tiltak for å fjerne hindringar for fri etablering av føretak, å fjerne hindringar for fri flyt av tenester og å styrkje den innbyrdes tilliten mellom medlemslanda som er naudsynt for å fjerne desse hindringane.

Det europeiske råd vart i mars einige om at det kritiske no er å få til betre implementering av lovnader som allerede er vedteke. Truverdet til Lisboa-strategien fordrar at reformtakta på nasjonalt nivå blir auka. Individuelle tiltak må styrkje kvarandre innbyrdes og reformer må bli fulgt opp på alle område. Det europeiske råd understrekar at ein må ta tak i det uakseptabelt høge underskotet med omsyn til å få implementert vedtekne tiltak inn i nasjonale lovverk.

EU sitt val av indikatorar

Vårrapporten viser indikatorar for samanliknbare prisnivå og for investeringar av privat sektor. I tillegg har Eurostat data for prisar på telekommunikasjonar, elektrisitet og gass. Det forelegg også data for marknadsdelar for den største aktøren i telemarknaden, offentleg innkjøp, statsstøtte, konvergens i utlånsratar, handelsintegrasjon, direkte utlandsinvesteringar og demografi av føretak.

Sentrale mål i norsk politikk

Strukturpolitiske tiltak

Strukturpolitiske tiltak skal medverke til så effektiv bruk av landet sine ressursar som mogeleg, og dermed til å styrkje grunnlaget for langsiktig vekst i økonomien. Slike tiltak omfattar reduksjon og omlegging av statsstøtte, betre og mindre omfattande statleg eigarskap, styrking av konkurranse-

countries should have implemented directives within two years.

The Commission has recently presented a proposal for a directive on services in the internal market.¹⁸ The proposal is part of the process of following up the Lisbon strategy. The directive states that a genuine internal market in services is indispensable to achieve the goal of the Lisbon strategy. By providing a legal framework the directive forms part of a strategy to eliminate obstacles hampering the development of service activities in the internal market. The proposal covers a wide variety of economic service activities – with some exceptions, such as financial service. The proposal provides measures to eliminate the obstacles to the freedom of establishment, to eliminate the obstacles to the free movement of services and to establish mutual trust between Member States necessary for eliminating these obstacles.

The European Council in March agreed that the critical issue now is the need for better implementation of commitments already made. The credibility of the Lisbon Agenda requires stepping up the pace of reform at national level. Individual measures must be mutually reinforcing and reforms must be pursued across all areas. The European Council underlines the need to address the unacceptably high deficits in transposing agreed measures into national law.

Indicators adopted by the EU

The 2004 Spring Report includes indicators on comparative price levels and on business investments. In addition Eurostat provides data for indicators on prices of telecommunications, electricity and gas. There are also data on market share of the incumbent in telecommunication, public procurement, state aid, convergence in bank lending rates, trade integration, FDI and business demography.

Core goals of Norwegian policies

Structural policy measures

Structural policy measures shall contribute to as efficient utilisation of the country's resources as possible, and thereby strengthening the foundations for long-term growth of the economy. Such measures include reduction and reorientation of state aid, better and less government ownership,

¹⁸ Sjå: http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/lip/latest/doc/2004/com2004_0002en03.doc

¹⁸ See: http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/lip/latest/doc/2004/com2004_0002en03.doc

politikken, betre reguleringar av produkt- og finansmarknadene, og reformer i offentleg sektor. Gjennom EØS-avtalen blir nye direktiv som skal auke konkurransen i ulike sektorar ein del av norsk rett. EU sitt fokus på reformer for å betre den indre marknaden sin verkemåte har direkte relevans for Noreg gjennom EØS-avtalen, men Noreg har i ymse tilfelle liberalisert tidlegare enn EU, til dømes på kraftmarknaden. Eit oversyn over strukturpolitiske tiltak blir presentert i dei årlege nasjonalbudsjetta.¹⁹

Ein styrkt konkurransepolitikk

I samsvar med EØS-avtalen blir EU si konkurranse-lovgjeving fortløpande innarbeidd i norsk regelverk. I 2001 vart det lagt fram ein handlingsplan for å styrkje konkurransepolitikken. Målet er å oppnå effektiv ressursbruk, eit konkurransedyktig næringsliv og ei styrking av forbrukarane si stilling. Sentrale tiltak er:

- Styrkje konkurransestyresmaktene
- Gjennomgang av offentlege reguleringar av avtaler som kan verke hemmande på konkurransen
- Sikre at offentlege innkjøp stimulerer konkurranse og etableringar
- Sjø til at sal av statlege selskap ikkje hindrar konkurranse
- Sørgje for at offentlege verksemdar blir organisert og drive på ein måte som fremjar konkurranse

5. mars 2004 vedtok Stortinget ei ny konkurranselov.²⁰ Lova, som erstattar lova frå 11. juni 1993, tok til å gjelde 1. mai 2004.

Den nye lova forbyr samarbeid som dempar konkurransen så vel som misbruk av dominerande posisjon. Forboda er harmonisert med korresponderande reglar i artikkane 53 og 54 i EØS-avtalen. I tillegg, er nye prosedyremessige reglar på plass med sikte på å lette påvising av og sanksjonar mot brot.

Vidare introduserer lova endringar i regelverket som kontrollerar samanslåingar. Lova legg ned eit forbod mot konsentrasjonar som dempar konkur-

enhancing competition policy, improved regulation of product and financial markets, and public sector reforms. New directives aimed at increasing competition within various sectors are incorporated into Norwegian law through the EEA Agreement. The EU focus on reforms to improve the workings of the Internal Market is of direct relevance to Norway through the EEA Agreement, but Norway has in certain cases liberalised markets earlier than the EU, one example being the energy market. An overview of structural policy measures is presented by the Ministry of Finance in the annual white paper of the National Budget.¹⁹

Enhanced competition policy

EU competition legislation is incorporated into Norwegian law on an ongoing basis through the EEA Agreement. An action plan for enhancing competition policy was published in 2001. The objectives are efficient utilisation of resources, competitive businesses, and improving the situation of consumers. Important measures are:

- Strengthening the competition authorities
- Review of public regulations and agreements that may act as impediments to competition
- Ensure that public procurement stimulates competition and lowers barriers to entry
- Ensure that the sale of government-owned companies does not impede competition
- Ensure that the public sector is organised and operated in a manner that promotes competition

On 5 March 2004 the parliament adopted a new Competition Act.²⁰ The Act, which repeals the current Act of 11 June 1993, entered into force on 1 May 2004.

The new Act prohibits forms of cooperation that restrict competition as well as abuse of dominant position. The prohibitions are harmonized with the corresponding provisions in Articles 53 and 54 of the EEA Agreement. In addition, new procedural provisions are adopted with the aim of facilitating the detection of and sanctions against infringements.

Furthermore, the Act introduces amendments to the merger control regime. The Act lays down a prohibi-

¹⁹ Sjø: <http://www.statsbudsjettet.dep.no/2004/>

²⁰ "lov 5. mars nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger" Sjø: <http://odin.dep.no/aad/norsk/aktuelt/presse/002001-070178/index-dok000-b-n-a.html>

¹⁹ See: <http://www.statsbudsjettet.dep.no/2004/>

²⁰ "lov 5. mars nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger" See: <http://odin.dep.no/aad/norsk/aktuelt/presse/002001-070178/index-dok000-b-n-a.html>

ransen. Definisjonen av ein konsentrasjon er i tråd med EF-regelverket på området. Med omsyn til vilkår for å gripe inn mot ein konsentrasjon, førar lova vidare den såkalla SLC-testen ("substantial lessening of competition"). Det blir innført ei generell meldeplikt for samanslåingar.

Ei skattereform for økonomisk vekst og auka velferd²¹

I mars 2004 la regjeringa fram ei stortingsmelding om ei skattereform som skal medverke til økonomisk vekst og auka velferd. Etter regjeringa sitt forslag skal skatten på arbeidsinntekt bli redusert, aksjonærar vil bli skattlagt for utbytte og kapitalvinstar ut over ei risikofri rente, formuesskatten vil bli redusert og skattlegging av fordel av eigen bustad vil bli avskaffa. Reforma tek sikte på skatteletter på om lag 12 milliardar kroner.

Det norske skattesystemet med ein flat skattesats på selskapsoverskudd og andre kapitalinntekter og progressiv skattlegging av arbeidsinntekter har gjort at det framleis er naudsynt med ei bru mellom skattlegging av personar og føretak.

Den høgaste marginale skattesatsen for arbeidsinntekt har auka det siste tiåret og er no realtivt høg (64.7 prosent, inkludert arbeidsgjevaravgift). Den foreslåtte reduksjonen i marginals-katten på arbeidsinntekt kombinert med skatt på utbytte og kapitalvinstar, vil gjere skattebetalarane i store trekk indifferente (på marginen) om inntekt frå arbeid blir motteke i form av løn eller utbytte.

Berekraftige pensjonar for framtida²²

Pensjonskommisjonen leverte si innstilling i januar 2004. Pensjonskommisjonen si oppgave var å klargjere dei måla og prinsippa som eit heilskapeleg pensjonssystem skal byggje på. Ei reform er naudsynt fordi talet på eldre er aukande, samstundes som dei lever lenger. På same tid blir det fødd for få ungar. Pensjonsutgiftene i folketrygda aukar bratt og staten sine inntekter veks ikkje raskt nok til å absorbere dette. Dette sett pensjonssystemet under press.

tion against concentrations that restrict competition. The definition of a concentration is aligned with the EC Merger Regulation. With regard to the substantive test for intervening against a concentration, the Act maintains the current SLC test ("substantial lessening of competition"). A general obligation to notify mergers is introduced.

A Tax Reform for Economic Growth and Increased Welfare²¹

In March 2004 the Government presented a white paper to the Parliament on a tax reform contributing to economic growth and increased welfare. According to the Government proposal, the tax on labour income will be reduced, dividends and capital gains exceeding a risk free return will be taxed on the shareholders hand, the net wealth tax will be reduced and the tax on imputed rent from housing will be abolished. The reform aims at tax reductions of NOK 12 billion.

Due to Norway's dual income tax system, with a flat 28 percent tax rate on capital income and a progressive taxation of labour income, there has been a need for bridging the gap between the taxation of individuals and companies.

The highest marginal tax rate on labour income has increased during the last decade and is now relatively high (64.7 per cent, including employers' social security contributions). The proposed reduction of the marginal tax rate on labour income combined with a tax on dividends and gains, will make the taxpayer broadly indifferent (on the margin) as to whether income from work is received in the form of wages or ownership income.

Sustainable Pensions for the Future²²

A pension commission appointed by the Government delivered its report in January 2004. The Pension Commission's task has been to clarify the main objectives and principles underpinning a comprehensive pension system. A reform is needed because the number of elderly people is on the increase, and they live longer. At the same time, too few children are born. Pension expenditures within the National Insurance Scheme are increasing steeply, and government revenue is not increasing sufficiently to absorb this. This places the pension system under pressure.

²¹ Sjå: http://odin.dep.no/fin/norsk/skatter_avgifter/skattemeldingen/bn.html

²² Sjå: <http://www.pensjonsreform.no/>

²¹ See: <http://odin.dep.no/fin/engelsk/p4500279/006071-040005/index-dok000-b-n-a.html>

²² See: <http://www.pensjonsreform.no/english.asp>

Pensjonskommisjonen understrekar at pensjonssystemet skal gjelde i lang tid og det må kunne gje den tryggleiken ein kan rekne med i mange tiår framover. Det må vere så robust som mogeleg i høve til økonomiske svingningar og endringar i arbeidsliv, helse og levealder. Pensjonssystemet må også verke saman med og styrkje andre sider av politikken. Alle skal vere garantert ein minste pensjon, uavhengig av tidlegare inntekt og helse. Dette er ein del av det felles ansvaret for å ta vare på kvarandre i samfunnet. Pensjonen skal også sikre at det er ein rimeleg samanheng mellom den inntekta ein har før og etter tidspunktet for pensjone-ring.

Regjeringa tek sikte på å leggje fram ei stortings-melding om hovudprinsippa i ei pensjonsreform hausten 2004.

Eit enklare Noreg

Den første handlingsplanen for "Eit enklare Noreg" vart lagt fram i 2002. Planen inneheld ei rekkje tiltak som skal lette kvardagen for verksemdene.²³

Ein ny statusrapport vart lagt fram i 2003, og det vil bli lagt fram ein rapport i 2004. I tillegg til prinsipp og strategi inneheld handlingsplanen 122 ulike tiltak. Dette omfattar tiltak som høyrer under dei fleste departementa sine ansvarsområde. Det er identifisert nokre prioriterte område:

- Konsekvensutgreiingar skal alltid gjerast i samband med offentlege reformer, regelverk og tiltak
- Overgang til elektronisk innrapportering for å redusere dei administrative byrdene (til dømes Altinn-prosjektet)
- Gjere regelverket enklare på området helse, miljø og tryggleik, både med omsyn til eit enklare forskriftsverk, og ved å betre tilkomsten til regelverket ved hjelp av Internettbaserte løysingar og liknande
- Vidare arbeid for å gjere Plan- og bygningslova enklare i tråd til målsetjingane om eit enklare regelverk og meir effektive offentlege tenester
- Fortsatt fokus på opprydding og forenkling i forskriftsverket

The Pension Commission states that the pension system shall apply for a long period of time, and it must be as predictable as possible and offer security for many decades to come. It must be as robust as possible against economic fluctuations and changes to working life, health and life expectancy. The pension scheme must also interact with, and reinforce, other aspects of policy. Everyone is to be guaranteed a certain minimum public pension, irrespective of his former income and state of health. This forms parts of the joint responsibility for looking after everyone in society. The pension shall also ensure that there is a reasonable correlation between the income one had while working and the income one receives after retirement.

The Government aims at presenting a white paper on the main principles of a pension reform to the Parliament in the autumn 2004.

Simplifying Norway

The first action plan for "Simplifying Norway", was published in 2002. The plan included a number of measures to ease the everyday work of businesses.²³

A new status report was published in 2003, and there will be one in 2004 as well. In addition to principles and a strategy, the Action Plan comprised 122 different measures. These measures span the responsibilities of most ministries. Certain prioritised areas have been identified:

- Impact assessments should always be made in connection with public reforms, regulations and initiatives
- Changeover to electronic reporting in order to reduce the administrative burden (e.g. the "Altinn" project)
- Simplification within the area of Health, Environment and Safety, both in terms of developing and simplifying the system of regulations, and by improving access to the HES regulations through Internet based solutions
- Furthering the work of simplifying the Planning and Construction Act, both in relation to the goal of simplifying regulations and from the perspective of providing more efficient public sector services
- Continued focus on the Administrative Regulations Cleanup Effort and simplifying the regulatory framework

²³ Sjå: <http://odin.dep.no/nhd/norsk/forenkling/bn.html>

²³ See: <http://odin.dep.no/nhd/norsk/forenkling/bn.html>

Rask innlemming av direktiv i nasjonal lovgjeving

Det er viktig at norsk næringsliv står overfor eit felles regelverk i heile den indre marknaden. Regjeringa ønskjer å leggje til rette for dette ved å sikre at nytt regelverk raskt blir innlemma i nasjonal lovgjeving. Den ferskaste resultatavla for den indre marknaden vart publisert i januar 2004 og denne viser at berre Danmark hadde innlemma fleire direktiv i nasjonal lovgjeving enn Noreg.²⁴

Gjere det lettare med fri rørsle av varer

I sektorar der det er dei nasjonale styresmaktene som har kompetanse til å avgjere om varer skal regulerast, er det eit grunnleggjande prinsipp i den indre marknaden at varer som kan handlast lovleg i eitt land fritt skal kunne eksporterast til andre land. Ettersom dette prinsippet er viktig for eit land som Noreg, med ein liten nasjonal marknad, deltek vi i arbeidet med å styrkje dette prinsippet. I andre sektorar deltek Noreg laupande i arbeidet med harmonisering av teknisk lovgjeving og standardar i EØS-området. Vidare forhandlar Noreg avtaler med tredjeland om ymsesidig godkjenning parallelt med EU.

Tiltak for å løyse problem som oppstår i den indre marknaden

EU har etablert ein uformell problemløysingsmekanisme kalla SOLVIT.²⁵ Den skal gjere det mogeleg for personar og bedrifter å få løyst problem dei møter i den indre marknaden utan å måtte gå til rettssak. Noreg, Liechtenstein og Island deltek i SOLVIT saman med EU-landa.

Tiltak for å gjere offentlege innkjøp meir tilgjengelege

Dei norske styresmaktene på statleg, fylkeskommunalt og kommunalt nivå er bundne av EØS-avtalen og GPA²⁶-reglar om offentlege innkjøp. I tillegg gjeld eit liknande, men forenkla nasjonalt regelverk for tilbod på offentlege kontraktar under EU/GPA-terskelverdiar.

For å sikre etterleving og styrka kunnskap og kompetanse om offentlege innkjøpsreglar, etablerte Stortinget 1. januar 2003 ei uavhengig klagenemd. Klagenemda kjem med tilrådingar og vurderar berre legale aspekt ved det aktuelle innkjøpet.

Directives to be incorporated swiftly into national law

It is important for Norwegian businesses to be faced with a common regulatory framework throughout the Internal Market. The Government wishes to facilitate this by ensuring swift incorporation of new regulations into national law. The most recent Internal Market Scoreboard²⁴ was published in January 2004, and shows that only Denmark had incorporated more directives into national law than Norway.

Facilitating the free movement of goods

In sectors where it is the competence of the national authorities to decide whether to regulate goods, a fundamental principle of the Internal Market is that goods that may be legally traded in one country should be freely exportable to the other countries. As this principle is important for a country like Norway, with a small domestic market, we participate in the efforts to reinforce the principle. In other sectors, Norway participates on an ongoing basis in efforts to harmonise technical legislation and standards within the EEA Area. Furthermore, Norway is negotiating mutual recognition agreements with third countries in parallel with the EU.

Internal Market problem solving mechanism

The EU has introduced an informal problem solving mechanism called SOLVIT.²⁵ It is intended to enable citizens and businesses to resolve problems they encounter within the Internal Market, without having to resort to formal legal proceedings. Norway, Liechtenstein and Iceland participate in SOLVIT together with the EU countries.

Increased openness in public procurement

The Norwegian state, regional and local authorities, as well as bodies governed by public law, are bound by the EEA Agreement and GPA²⁶ rules regarding public procurement. In addition, a similar, yet simplified, set of national rules applies for tendering of public contracts below the EU/GPA-thresholds.

In order to ensure compliance and strengthened knowledge and competence on public procurement rules, the Norwegian Parliament on 1 January 2003 established an independent and impartial review body for bid challenges. The Complaint Board

²⁴ Sjø:

<http://www.eftasurv.int/information/internalmarket/dbaFile4721.pdf>

²⁵ Sjø: http://europa.eu.int/comm/internal_market/solvit/index_en.htm

²⁶ Government Procurement Agreement

²⁴ See:

<http://www.eftasurv.int/information/internalmarket/dbaFile4721.pdf>

²⁵ See: http://europa.eu.int/comm/internal_market/solvit/index_en.htm

²⁶ Government Procurement Agreement

I 2003 presenterte Nærings- og handelsministeren ein handlingsplan for offentlege innkjøp og små og mellomstore føretak. Handlingsplanen skal fremje verdiskaping og konkurranse, opne nye marknader og styrkje små og mellomstore føretak som konkurrentar for offentlege innkjøp. Handlingsplanen inkluderar følgjande tiltak:

- Rettleiar for offentlege/private partnerskap
- Vurdering og betring av eksisterande regelverk
- Enklare skjema og prosedyrar
- Rettleiar for beste praksis på enkelte område

Reduksjon og omlegging av statsstøtte

Statsstøtte blir av og til brukt for å forsøke å korrigere for marknadssvikt på område som forskning og utvikling og miljøvern, der ein meiner det er positive eller negative eksterne verknader. I andre tilfelle blir statsstøtte nytta for å ta hand om politiske målsetjingar slik som sysselsetting i distrikta, jordbruk osv. Statsstøtte kan vri konkurransen i marknaden ved å handsame einskilde økonomiske aktørar, sektorar, regionar eller aktivitetar meir gunstig enn andre.²⁷ Det er difor viktig at verknadene av slike støttetiltak blir evaluert regelmessig for å sikre at dei medverkar til at måla blir nådd. Ein bør søkje å unngå statsstøtte som hemmar verdiskapinga.

Det er fleire typar statsstøtte slik som direkte tilskot, rentesubsidiar, skattekredittar og andre skattetiltak; skattefrådrag, -unntak, -satsletter der fordelan er uavhengig av skatteansvaret; sal eller utleige av offentleg land eller eigendom under marknadspris.

Noreg er forplikta av statsstøtteregelverket i EØS-avtalen til å forhindre statsstøtte som vrir konkurransen i den indre marknaden.²⁸ All støtte blir meldt inn til EFTA sitt overvåkingsorgan for godkjenning, eller innvilga i tråd med reglane om gruppeunntak.

²⁷ Dei ulike typane av statsstøtte som er tillete etter EØS-avtalen er skildra i EU si resultatavtale for statsstøtte:
Sjå: http://www.europa.eu.int/comm/competition/state_aid/scoreboard/conceptual_remarks.html

²⁸ Med unntak av støtte til jordbruk og fiskeri som er utanfor EØS-avtalen

issues “non-binding opinions”, and only reviews the legality of the procurement in question.

In 2003, the Minister of Trade and Industry also implemented a policy plan on public procurement and small and medium-sized enterprises. The policy plan intends to promote wealth creation and competition, open up new markets and strengthen small and medium-sized enterprises as competitors for public contracts. The policy plan includes the following measures;

- Guide on Public/Private Partnerships
- Assessing and improving existing rules and regulations
- Simplify forms and procedures
- “Best practice” guide on specific areas

Reduction and reorientation of state aid

State aid is sometimes used to address market failures in areas such as research and development and environmental protection, where there are believed to exist positive or negative externalities. In other cases state aid is used to address political priorities such as regional employment, agriculture etc. State aid may distort competition by treating certain economic actors, sectors, regions or activities more favourably than others.²⁷ It is therefore important that the effects of such aid measures and the extent to which they meet established targets are assessed on a regular basis. State aid that inhibit potential growth of the economy should be avoided.

There are several categories of state aid such as direct grants; interest subsidies; tax credits and other tax measures; tax allowances, exemptions, and rate relieves where the benefit is dependent on having a tax liability; grant equivalents e.g. sale or rental of public land or property at prices below market value.

Norway is under obligation to prevent state aid that distorts competition in the internal market by the State aid provisions in the EEA-Agreement.²⁸ All aid is notified to the EFTA Surveillance Authority for prior approval, or granted in accordance with the Bloc Exemption Regulation.

²⁷ The various types of State aid that are allowed under the EEA-Agreement is described in the EU State aid Scoreboard:
See: http://www.europa.eu.int/comm/competition/state_aid/scoreboard/conceptual_remarks.html

²⁸ Less aid to agriculture and fisheries which are outside the EEA-agreement.

Betre kvalitet på offentlege tenester

I ei stortingsmelding om samordning av Aetat, trygdeetaten og sosialtenesta foreslo regjeringa ei omfattande omorganisering av velferdsforvaltninga. Regjeringa har etter dette utnemnt eit utval for å utreie potensielle organisasjonsmodellar for Aetat, trygdeetaten og sosialtenesta. Utvalet leverte innstillinga si 29. juni 2004.²⁹

Samstundes vil regjeringa stimulere til fortsatt og auka samordning av førstelinetenesta innanfor den ansvarsdelinga som gjeld mellom stat og kommune i dag. Føremålet med reforma er å få fleire i arbeid og aktiv deltaking og færre på trygd og sosial stønad gjennom ei effektiv og brukarvenleg velferdsforvaltning.

Regjeringa sitt mål er å ha ein offentleg sektor der:³⁰

- Borgarane deltek på demokratiske arenaer, kjenner sine rettar og sitt anvar, og er trygge på at styresmaktene opptre ryddig i sine ulike roller
- Brukarane får likeverdige tenester av god kvalitet som er tilgjengelege og tilpassa brukarane sine behov
- Skattebetalarane kan vere trygge på at dei offentlege verksemdene blir drive på ein effektiv måte
- Næringslivet opplever forvaltninga som ryddig og ubyråkratisk, og norsk offentleg tenesteyting blir rekna som eit internasjonalt konkurransefortrinn
- Tilsette i det offentlege har arbeidsplassar som er spanande, utfordrande og utviklande samstundes som dei kjenner seg trygge og delaktige i jobbsituasjonen

5. Sosial utjamning

EU si tilnærming

Auka sosial utjamning er eit av hovudmåla i Lisboastrategien, og EU har vedteke fleire konkrete og ambisiøse velferdspolitiske mål. Desse måla reflekterer det nære sambandet EU ser mellom sosialpolitiske mål og tiltak på den eine sida og rom for økonomisk vekst på den andre sida. Eit samfunn

²⁹ Mandat for utvalet: <http://odin.dep.no/sos/norsk/sats/044051-990072/index-dok000-b-n-a.html>

³⁰ Nasjonalbudsjettet 2003

Improved quality of public services

In a white paper to the Parliament on coordinating Aetat (employment services), the national insurance service and social services, the Government proposed a comprehensive reorganisation of welfare management. The Government has since appointed a Committee to further examine potential organisational models for Aetat, the national insurance service and social services. The Committee delivered its report in June 2004.²⁹

At the same time, the Government is stimulating continued and increased coordination of first-line services within the existing division of responsibilities between central and local government. The objective is to involve more people in jobs and active participation, with fewer people being dependent on national insurance benefits and welfare payments, by way of user-friendly and effective welfare management.

The Government's goal is to have a public sector where:³⁰

- Citizens will participate in democratic arenas, be aware of their rights and responsibilities, and rest assured that the authorities will perform their various roles in an orderly manner
- Users receive services of good quality and accessibility, adapted to their individual needs
- Tax payers will know that public activities are being managed in an efficient manner
- Businesses find the civil service to be orderly and non bureaucratic, with Norwegian public services constituting a competitive advantage internationally
- Public sector employees have exciting, challenging and stimulating jobs, while experiencing their job situation as characterised by security and participation

5. Social cohesion

The EU approach

Enhanced social cohesion is one of the main goals of the Lisbon Strategy, and the EU has adopted several specific and ambitious welfare policy goals. These goals reflect the strong interrelationship the EU finds between social policy goals and measures, on the one hand, and the scope for economic growth,

²⁹ Mandate in Norwegian: <http://odin.dep.no/sos/norsk/sats/044051-990072/index-dok000-b-n-a.html>

³⁰ See: Report No. 1 (2002-2003) to the Storting; the 2003 National Budget

som er karakterisert av sosial uro og mangel på tryggleik skapar ikkje gode vilkår for auka vekst. Vidare meiner EU at ei god grunnutdanning er viktig for å sikre sysselsetting. Dei har difor eit konkret mål om innan 2010 å halvere talet på unge som sluttar på skulen utan vidare utdanning. EU fokuserar også på livslang læring som middel for å motverke ekskludering frå arbeidslivet. EU har vedteke eit fleirårig program for å motarbeide fattigdom og sosial ekskludering. Programmet sitt generelle mål er å auke samarbeidet på området for å gjere det lettare å motverke fattigdom og sosial ekskludering. Dette skal gjerast ved å:

- Auke forståinga for og kunnskapen om sosial utstøying
- Organisere eit samarbeid om utvikling av synspunkt på den politikk som blir ført, inkludert utveksling av erfaringar
- Betre evna hos ulike aktørar til å møte sosial utstøying på ein effektiv måte, særleg gjennom nettverkssamarbeid på transnasjonalt nivå og på EU-nivå.

EU har også vedteke eit Handlingsprogram for fellesskapet for å kjempe mot diskriminering 2001-2006. Handlingsprogrammet støttar aktivitetar som freistar å få bukt med diskriminering på grunnlag av etnisk opphav, religion eller tru, funksjonshemming, alder eller seksuell orientering. Handlingsprogrammet har tre hovudmål, nemleg å betre forståinga for diskriminering, å utvikle kapasiteten for å handtere diskriminering effektivt, og å fremje dei underliggjande verdiane i kampen mot diskriminering.

Like høve i brei forstand er også eit viktig mål innan dette området.

EU sitt val av indikatorar

I vår rapporten er det inkludert indikatorar for fattigdomsrisiko, langtidsarbeidsløyse og fordeling i regionale sysselsettingsrater. Dei tre indikatorane er alle splitta opp på kjønn. I tillegg har Eurostat data for inntektsfordeling, prosentdel av ungdom som sluttar tidleg på skulen og personar i hushaldningar der ingen arbeider.

on the other hand. A society characterised by social unrest and uncertainty would not constitute a framework that is conducive to increased growth.

Furthermore, the EU takes the view that good basic education is important to ensure employment.

Consequently, one specific goal is to halve, by 2010, the number of youths dropping out of school without further education. The EU also focusses on the need for lifelong learning to prevent subsequent exclusion from work. The EU has adopted a multi-year programme to combat poverty and social exclusion. The general goal of the programme is to enhance cooperation within the area to improve the scope for combating poverty and social exclusion.

This is to be made operational through:

- Increasing the understanding and knowledge of social exclusion
- Organising cooperation on the development of views on the policies pursued, including the exchange of experience
- Improving the capacity of various players to challenge social exclusion in an effective manner, especially through network cooperation at transnational and EU level

The EU has equally adopted a Community Action Programme to combat discrimination 2001–2006. The Action Programme supports activities combating discrimination on grounds of racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation. The Action Programme has three main objectives, namely to improve the understanding of issues related to discrimination, to develop the capacity to tackle discrimination effectively, and to promote the values underlying the fight against discrimination.

Equal opportunities in the broader sense is also an important goal within this area.

Indicators adopted by the EU

The 2004 Spring Report includes indicators on At risk-of-poverty rate, Long-term unemployment rate and Dispersion of regional employment rates. The three indicators are all split by gender. In addition Eurostat provides data for Inequality of income distribution, Early school-leavers and People living in jobless households.

Sentrale mål i norsk politikk

Sosial tryggleik

Målet for sosialpolitikken i Noreg er å sikre tryggleik for det einskilde menneske, gjere det lettare for menneske som har falle utanfor og leggje til rette for at alle kan delta i samfunnet.

Sosialpolitikken skal byggje på at folk har eit naturleg ønske om å klare seg sjølv, og skal leggje til rette for at flest mogleg skal kunne forsørge seg og sine gjennom arbeid og eigen inntekt.

Samfunnet har eit ansvar for å stille opp når menneske er i naud, eller står i fare for å falle utanfor.

Kjempe mot fattigdom og sosial utstøyting

Ein tiltaksplan mot fattigdom, for perioden 2002–2005, vart publisert i 2002.³¹ Det overordna målet er at flest mogleg i yrkesaktiv alder skal klare seg sjølv ved eige arbeid og at dei som treng det skal sikrast ei trygd å leve av. Innsatsen byggjer på tre hovudstrategiar som omfattar arbeid, målretting av velferdsordningane og sosial inkludering.

Tiltaksplanen mot fattigdom inneheld tiltak målretta mot personar som lev i fattigdom og mot årsakene og risikofaktorane for å utvikle fattigdom.

Innsatsen i 2003 inkluderar følgjande tiltak:

- Målretta arbeidsmarknadstiltak for langtidsmottakarar av sosial stønad
- Kvalifisering av innvandrarak for arbeidsmarknaden
- Betring av ordninga for bustøtte
- Endringar i overgangsstønad
- Styrking av oppfølginga av bustader for heimlaus
- Tiltak for å hindre frafall i vidaregåande opplæring
- Tilskot til storbytiltak for ungdom
- Evaluering og sosial rapportering
- Gjennomgang av velferdsordningane
- Fattigdomstiltak via frivillige organisasjonar

I tillegg til målretta tiltak vil regjeringa vidareutvikle dei universelle velferdsordningane slik at dei i større grad medverkar til å førebyggje fattigdom og til å hjelpe personar ut av fattigdom. Det vil bli lagt avgjerande vekt på oppfølging og dokumentasjon av iverksette tiltak. Hovudelement i oppfølginga av tiltaksplanen vil vere utvikling av eit sett med sosia-

Core goals of Norwegian policies

Social security

The goal of social policies in Norway is to ensure security for each individual, create new opportunities for people who suffer from social exclusion, and facilitate participation in the society by all.

Social policies shall be based on people's inherent wish to manage on their own, and shall prepare the ground for as many as possible to be able to provide for themselves and their dependants through work and own income. Society has a responsibility for offering support to people in need, or who are in danger of becoming socially excluded.

Combating poverty and social exclusion

An action plan against poverty, covering the period 2002–2005, was published in 2002.³¹ The main goal is for as many people as possible of working age to manage on their own through their own work, and for those who need it to be provided with such national insurance benefits as are necessary. These efforts are based on three main strategies: covering employment, targeting of welfare schemes, and social inclusion. The action plan against poverty includes measures aimed at people living in poverty, and at the causes of, and risk factors associated with, people ending up in poverty. Efforts in 2003 include the following measures:

- Targeted labour market measures for long-term recipients of welfare payments
- Stimulating labour market-relevant qualifications for immigrants
- Improvements to the housing benefit scheme
- Changes to transitional benefits
- Enhancement of follow-up services relating to accommodation for the homeless
- Measures to prevent pupils from dropping out of secondary education
- Grants for measures targeting youth in the main cities
- Evaluation and social reporting
- Review of welfare schemes
- Anti-poverty measures via voluntary organisations

In addition to targeted measures, the Government will continue to develop the universal welfare schemes to prevent poverty and help people escape poverty. Considerable weight will be attached to

³¹ St. meld. Nr. 6 (2002-2003) Tiltaksplan mot fattigdom. <http://odin.dep.no/sos/norsk/publ/stmeld/044001-040003/index-dok000-b-n-a.html>

³¹ See: Report No. 6 (2002-2003) to the Storting; Action plan against poverty. <http://odin.dep.no/sos/norsk/publ/stmeld/044001-040003/index-dok000-b-n-a.html>

le indikatorar som grunnlag for sosial rapportering, målretta satsing på forskning og utvikling og evaluering av enkelttiltak. Noreg si deltaking i EU sitt program for å kjempe mot fattigdom og sosial utstøying støttar opp om gjennomføringa av den nasjonale tiltaksplanen.

Frå januar 2004 deltek Noreg også i EU sitt handlingsprogram for å kjempe mot diskriminering.

Eit inkluderande arbeidsliv

Det er ei målsetjing å stimulere til eit meir inkluderande arbeidsliv og det er fastsett følgjande tiltak i samband med sjukefråvere og uførepensjonering:³²

- Stimulere til inntektsgjevande arbeid for alle, også for dei som har helsemessige eller sosiale problem
- Sikre inntekt ved sjukdom og uføre
- Redusere sjukefråveret, særleg langtidsfråveret
- Redusere veksten i uførepensjon

Likestilling mellom kjønna

Det er eit mål at kvinner og menn skal ha like sjansar, rettar og plikter på alle område i samfunnet.³³ På arbeidsmarknaden er det framleis slik at menn har høgare løn og høgare yrkesfrekvens enn kvinner. Lågare løner for kvinner reduserer insita- mentet til å ta seg arbeid og gjev dermed lågare verdiskaping. Det er difor viktig å leggje til rette for:

- Jamn fordeling av makt og innverknad
- Uavhengig økonomi for begge kjønna
- Like vilkår og føresetnader på arbeidsmarknaden
- Delt ansvar for arbeid med heim og barn
- Lik tilgang til utdanning og utvikling av talent og ambisjonar

Noreg samarbeider med EU om likestillingsspørsmål innanfor EU sin rammestrategi for likestilling.

ongoing follow-up and the documentation of implemented measures. The main element in the follow-up of the action plan will be the development of a set of social indicators that will form the basis for social reporting, targeted research efforts, and the development and evaluation of individual measures. Norway's participation in the EU programme for combating poverty and social exclusion offers support for the implementation of the national action plan.

As from January 2004 Norway also participates in the EU Community Action Programme to combat discrimination.

Inclusive employment

There is a goal to stimulate more inclusive employment, and the following measures have been adopted in relation to sickness absence and disability benefits:³²

- Stimulating income-generating work for all, including those suffering health or social problems
- Safeguarding income in case of sickness or disability
- Reducing sickness absence, in particular long-term absence
- Reducing disability benefit growth

Gender equality

The aim is for women and men to have equal opportunities, rights and obligations within all areas of society.³³ In the labour market, it remains the case that men receive higher wages and have a higher employment rate than women. Lower wages for women reduce incentives for work, and thus result in a lower level of economic growth. Consequently, it is important to prepare the ground for:

- Even distribution of power and influence
- Financial independence for both genders
- Equal terms and opportunities in the labour market
- Shared responsibility for home and children
- Equal access to education and the development of talents and ambitions

Norway cooperates with the EU on equal opportunity issues, within the context of the EU framework strategy for gender equality.

³² Sjå: <http://odin.dep.no/sos/norsk/trygd>

³³ Sjå: <http://odin.dep.no/bfd/norsk/likestilling>

³² See: <http://odin.dep.no/sos/norsk/trygd>

³³ See: <http://odin.dep.no/bfd/norsk/likestilling>

Ein god dialog med partane i arbeidslivet

I Noreg har det tradisjonelt vore ein god dialog mellom styresmaktene og partane i arbeidslivet. Partane i arbeidslivet blir ofte invitert til å være med i offentlege utval. Kontaktvalet med partane i arbeidslivet møtast to ganger i året for uformelle diskusjonar. Det faste tekniske berekningsutvalet for inntektsoppgjera leggjer fram vurderingar av løns- og konkurranseutviklinga i Noreg. Desse vurderingane utgjør eit viktig grunnlag for inntektsoppgjera. Intensjonsavtalen om eit inkluderande arbeidsliv er eit anna døme på samarbeid mellom styresmaktene og partane i arbeidslivet om å redusere sjukefråvera og å få fleire eldre og personar med redusert funksjonsevne i arbeid.

Fremje samfunnsansvaret i bedriftene³⁴

Verksemdar påverkar og blir påverka av miljøet og samfunnet dei verkar i. Det kan dermed vere miljømessige og samfunnsmessige omsyn som må ivaretakast, i tillegg til økonomiske og effektivitetsmessige omsyn, dersom verksemda i det lange løp skal lykkast med sine strategiar. I tillegg til økonomiske opplysningar, skal føretak gje opplysningar om dei miljømessige og sosiale sidene ved verksemda. Det er viktig at verksemdene tek eit heilskapeleg ansvar for alle sider av det dei driv på med. Noreg deltek i internasjonalt arbeid mot korrupsjon og kvitvasking. Det blir også arbeidd nasjonalt med å identifisere manglar i norsk lovgjeving og aktuelle førebyggjande tiltak. EU sine politikkdokument på dette området blir tatt inn i EØS-avtalen. Oppfølginga vil foregå på føretaksnivå.

6. Miljø

EU si tilnærming

Miljøområdet er eitt av dei hovudprioriterte områda i Lisboa-strategien. Dette kjem tydeleg fram mellom anna i EU sin strategi for berekraftig utvikling som vart lagt fram i 2001.³⁵ Lisboa-strategien fordrar at den økonomiske utviklinga skal vere berekraftig. EU peikar på at det er viktig å halde eit overordna blick på korleis vedtak blir førebudd og

A good dialogue with the social partners

Norway has traditionally benefited from a good dialogue between government and the social partners. The social partners are often invited to participate on public committees. The Contact Committee of the social partners meets twice a year for informal discussions. The permanent Technical Calculating Committee on Income Settlement presents assessments of wage and competitiveness developments in Norway. Such assessments form an important basis for wage negotiations. The Memorandum of Understanding on more inclusive employment is another example of cooperation between the authorities and the social partners, with the aim of reducing sickness absence and get more elderly people and people with reduced functional ability into jobs.

Corporate social responsibility³⁴

Businesses affect and are affected by the environment and society where they operate. Consequently, certain environmental and societal concerns may have to be attended to, in addition to financial and efficiency concerns, in order for businesses to succeed with their business strategies in the long run. Businesses are required to describe in their annual reports the environmental and social aspects of their activities in addition to the financial ones. It is important for businesses to assume a general responsibility for all aspects of their activities. Norway participates in international efforts to counter corruption and money laundering. National efforts are also being pursued to identify loopholes in Norwegian legislation and take relevant preventive measures. The EU policy documents within this area are incorporated into the EEA Agreement. Follow-up will take place at corporate level.

6. Environment

The EU approach

The environmental area is one of the main priorities of the EU, as made evident i.a. by the EU sustainable development strategy as launched in 2001.³⁵ The Lisbon Strategy requires economic development to be sustainable. The EU points out that it is important to maintain an overall focus on how decisions are prepared and made, and on

³⁴ Sjø: <http://odin.dep.no/ud/mr/naeringsliv/KOMPakt/>

³⁵ Melding om eit berekraftig Europa for ei betre verd, EU sin strategi for berekraftig utvikling, COM(2001)264. Sjø: http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2001/com2001_0264en01.pdf

³⁴ See: <http://odin.dep.no/ud/mr/naeringsliv/KOMPakt/>

³⁵ Communication on a sustainable Europe for a better world, a European Union sustainable development strategy, COM(2001)264 See: http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2001/com2001_0264en01.pdf

fatta, og å sikre korrekt prising for å gje korrekte insitament. EU fokuserer også på utvikling av teknologi som kan medverke til handtering av miljømessige utfordringar, i tillegg til å stimulere utvikling av ein marknad for miljøteknologi og miljøteknester. For å oppnå dette har Kommisjonen nyleg vedteke ein handlingsplan for miljøteknologi. Denne planen legg vekt på tiltak for å stimulere vidare utvikling og bruk av miljøteknologi, så vel som tiltak for å redusere hindringar mot ei betre utvikling. Gjennom det sjette handlingsprogrammet for miljø held EU fram med sin innsats for å styrkje miljøvernet, og det blir utvikla nye miljømessige initiativ på ei rekkje område.

EU sitt val av indikatorar

Vår rapporten viser indikatorar for klimagassutslipp, energiintensitet og transportintensitet i økonomien. I tillegg har Eurostat data for fordeling av transport mellom ulike transportmiddel, befolkninga si eksponering mot forureining, kommunalt avfall, bruk av fornybar energi, fiskeførekomstar i europeiske marine farvatn og verna område for biodiversitet.

Sentrale mål i norsk politikk

Berekraftig utvikling

Regjeringa la hausten 2002 fram sin strategi for berekraftig utvikling forut for toppmøtet i Johannesburg. Som ei oppfølging av denne strategien vart ein handlingsplan - ein Nasjonal Agenda 21 - presentert som ein del av Nasjonalbudsjettet 2004.³⁶ Hovudelementa i oppfølginga av Nasjonal Agenda 21 har motteke brei støtte frå dei involverte partane. Den viktigaste oppfølginga frå regjeringa si side vil bli gjort av dei ulike departementa på dei områda dei har ansvar for. Regjeringa tek sikte på å evaluere og revidere Nasjonal Agenda 21 kvart fjerde år.

For å få eit tilstrekkeleg klart fokus på dei viktigaste spørsmåla for berekraftig utvikling, og for å gjere dokumentet til ein konkret handlingsplan var det viktig å unngå å dekkje over eit for breitt politikkområde. Dei miljømessige utfordringane som er dekte i planen er dei som tek for seg viktige irreversible endringar slik om klimaendringar, biodi-

ensuring correct pricing in order to ensure more correct incentives. The EU also focusses on the development of technology that may contribute to the handling of environmental challenges, in addition to stimulating the development of a market for environmental technology and environmental consultancy. In order to achieve this, the Commission recently adopted an Environmental Technology Action Plan. This plan addresses measures to stimulate the further development and the wider use of environmental technologies, as well as measures to reduce barriers to this objective. Through its Sixth Environment Action Programme, the EU will continue its efforts to achieve a high level of protection for the environment, and will develop new environmental initiatives within a number of areas.

Indicators adopted by the EU

The 2004 Spring Report includes indicators on greenhouse gas emissions, energy intensity and transport intensity in the economy. In addition Eurostat provides data for modal split of transport, population exposure to pollution, municipal waste, share of renewable energy, fish stocks in European marine waters and protected areas for biodiversity.

Core goals of Norwegian policies

Sustainable development

Norway put forward its strategy for sustainable development in the autumn of 2002 ahead of the Johannesburg summit. As a follow up on this strategy a national plan of action – a National Agenda 21 – was presented as a part of the National Budget for 2004.³⁶ The main elements of follow-up on the National Agenda 21 have received broad support from stakeholders. The most important follow up by Government will be done by the different ministries within their fields of responsibility. The Government aim at evaluating and revising the National Agenda 21 every 4 years.

To achieve a sufficient focus on the most important issues for sustainable development, and making the document a concrete plan of action it was important to avoid incorporating a too broad policy area. The environmental challenges covered in the plan are those regarding important irreversible changes such as climate change, bio-diversity and haz-

³⁶ Sjå: http://odin.dep.no/fin/norsk/norsk_ekonomi/21/

³⁶ See: http://odin.dep.no/fin/norsk/norsk_ekonomi/21/

versitet og farlige kjemikalier. Mindre viktige og reversible problem slik som lokal luftforureining og støy, er ikkje dekkja i Nasjonal Agenda 21.

Tiltak mot klimaendringar

Noreg har ratifisert Kyotoprotokollen, og vi bygger vår nasjonale klimapolitikk på føresetnaden om at Kyotoprotokollen blir gjort gjeldande. Det blir arbeidd for å utvikle politikk og tiltak som skal sikre at Noreg klarar å nå dei utslippsreduksjonane vi har forplikta oss til. Noreg vil ta i bruk dei fleksible mekanismane i Kyotoprotokollen. Utviklinga av eit norsk system for kvotehandel blir gjort i dialog med prosessindustrien. EU-direktivet som etablerar ei ramme for handel med utslippkvotar utgjer ein av premissane for utviklinga av det norske systemet. Det statlege selskapet Enova er ansvarleg for å fremje miljøvenlege endringar i energibruken og energiproduksjonen i Noreg. Enova forvaltar ulike støtteprogram, tilbyr profesjonelle råd om energieffektivitet, og er ein strategisk netteværks- og prosjektpartner innanfor fornybar energi og energiomlegging. Stortinget har bede regjeringa om å vurdere innføring av ein forpliktande marknad for grøne sertifikat for fornybar energi. Ambisjonen er å etablere ein felles marknad med Sverige. Forslaget er for tida til vudering i Olje- og energidepartementet.

Fremje berekraftige transportløysingar

Noreg deltek i ulike aktivitetar i EU for å auke berekrafta i transportsystema. Noreg har vedteke å delta i Marco Polo-programmet. Det er oppretta eit norsk senter for nærskipfart i tilknytning til Maritimt Forum, og det blir arbeidd med å kartleggje flaskehalsar for nærskipfart. Som ein stor skipsfartnasjon deltek Noreg i arbeid for å fremje maritim tryggleik og miljøvenleg skipfart. Noreg deltek i internasjonalt samarbeid, mellom anna i EU, for å redusere dei negative miljømessige konsekvensane av lufttransport. Dette omfattar tiltak for å redusere støy og miljøskadelege utslipp, mellom anna av klimagassar. Noreg fokuserer på berekraftige urbane transportsystem som ein føresetnad for å få til ei berekraftig urban utvikling. Fleire stortingsmeldingar har vorte lagt fram, til dømes om betre miljø i byar og

ardous chemicals. Less important or reversible problems such as local air pollution and noise, are not covered in the National Agenda 21.

Combating climate change

Norway has ratified the Kyoto Protocol, and bases its national climate policy on the assumption that the Kyoto Protocol will enter into force. Efforts are being made to develop policies and measures that will ensure Norwegian compliance with its quantitative emission reduction commitment. Norway intends to utilise the flexibility mechanisms of the Kyoto Protocol. Development of a Norwegian emission trading system is taking place in a dialogue with the process industry. The EU directive establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading constitutes one of the premises for the development of a Norwegian regulation. The state enterprise Enova is charged with promoting an environmentally friendly restructuring of energy use and energy production in Norway. Enova oversees various grant schemes, offers professional advice on energy efficiency, and is a strategic networking and project partner within renewable energy and energy restructuring. The Storting has requested the Government to consider the introduction of a mandatory green certificate market for new renewable energy. The ambition is to establish a joint market with Sweden. This is currently being evaluated by the Ministry of Petroleum and Energy.

Promoting sustainable transportation

Norway participates in various activities in the EU to enhance the sustainability of transportation systems. Norway has decided to participate in the Marco Polo Programme. A Norwegian Short Sea Promotion Centre has been established under the aegis of the Maritime Forum, and work is being done on the identification of short sea transportation bottlenecks. As a large shipping nation, Norway participates in the work of promoting maritime safety and environmentally friendly shipping. Norway participates in international cooperation efforts, also with the EU, to reduce the negative environmental consequences of air transportation. Such efforts include the limitation of noise and initiatives for reducing emissions of, among other things, greenhouse gases. Norway focusses on a sustainable urban transport system as a condition for improving sustainable urban develop-

tettstader³⁷ og om betre kollektivtransport³⁸. Noreg spelar ei aktiv rolle i politikktviklinga på dette området i EU i oppfølginga av COM(2004)60 "På veg mot ein temastrategi for bymiljøet"³⁹, i OECD og i Nordisk Råd.

Tiltak mot truslar mot folkehelsa

I januar i fjor vart det lagt fram ei stortingsmelding om folkehelsepolitikken.⁴⁰ Dei overordna måla er å leggje til rette for fleire leveår med god helse i befolkninga og å redusere helseskilnader mellom sosiale lag, etniske grupper, kvinner og menn. Det er særleg lagt vekt på fire strategiar i folkehelsearbeidet:

- Skape gode føresetnader for å kunne ta ansvar for eiga helse
- Byggje allianser for å sikre eit systematisk, forpliktande og integrert folkehelsearbeid
- Leggje til rette for helsetenester som førebyggjer meir for å reparere mindre
- Utvikle ny kunnskap for å gjere dei rette tinga på rett måte

Betre ressursutnytting og fremje vekst som gjev mindre avfall

Noreg arbeider for ein politikk som kan sikre betre utnytting av ressursane og som fremjer berekraftig utvikling. Ressursforvaltning ligg utanfor EØS-avtalen, men Noreg deltek i internasjonalt miljøarbeid også på dette området. Berekraftig forvaltning av ressursar som vatn, vasskraft, olje og gass er sentralt for Noreg. Det er eit mål å syte for at skader frå avfall på menneske og naturmiljø blir så små som mogeleg. Avfallsproblem skal løysast ved hjelp av verkemiddel som sikrar ein samfunnsøkonomisk god balanse mellom omfanget av avfall som blir generert, vunne att, forbrent eller deponert.

ment.³⁷ In this respect several White Papers have been submitted to the Storting, e.g. on improving urban environment, and on public transport.³⁸ Norway plays an active role in the policy development within this field with the EU in the follow-up on COM(2004)60 "Towards a Thematic Strategy on the Urban Environment",³⁹ in the OECD and the Nordic Council.

Combating public health threats

A White Paper on public health policy⁴⁰ was submitted to the Storting in January last year. The overall objectives are to facilitate more years of healthy life in the population as a whole, and to reduce health differences between social strata, ethnic groups, women and men. Particular weight has been attached to four public health policy strategies:

- Create a good basis for people to take responsibility for their own health
- Build public health alliances to ensure systematic, committed, and integrated public health efforts
- Prepare the ground for health services that provide more prevention in order to provide less repair
- Develop new knowledge to do the right things in the right way

Better resource utilisation and promoting growth that results in less waste

Norway is pursuing a policy for ensuring better resource utilisation and the promotion of sustainable growth. Resource management falls outside the scope of the EEA Agreement, but in this area also Norway participates in international environmental work. Sustainable management of resources like water, hydropower, oil and gas is of central importance to Norway. The aim is to ensure that the damage to people and the natural environment from waste is made as limited as possible. Waste problems should be resolved through measures that ensure an economically optimal balance between the amount of waste generated and the amount of waste recycled, incinerated, or deposited.

³⁷ Sjå: <http://odin.dep.no/md/norsk/publ/stmeld/022001-040015/dok-bn.html>

³⁸ Sjå: <http://odin.dep.no/sd/norsk/publ/stmeld/028001-040007/dok-bn.html>

³⁹ Sjå: http://europa.eu.int/comm/environment/urban/thematic_strategy.htm

⁴⁰ St. meld. nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge <http://odin.dep.no/hd/norsk/publ/stmeld/042001-040003/index-dok000-b-n-a.html>

³⁷ See: <http://odin.dep.no/md/norsk/publ/stmeld/022001-040015/dok-bn.html>

³⁸ See: <http://odin.dep.no/sd/norsk/publ/stmeld/028001-040007/dok-bn.html>

³⁹ See: http://europa.eu.int/comm/environment/urban/thematic_strategy.htm

⁴⁰ Report no. 16 (2002-2003) Prescription for a healthier Norway <http://odin.dep.no/hd/norsk/publ/stmeld/042001-040003/index-dok000-b-n-a.html>



Gjennomgang av EU sine strukturindikatorar

Review of the EU Structural Indicators

Denne delen av rapporten gjev ei oversikt over dei strukturindikatorane EU har utvikla som verkemiddel for å vurdere framgangen mot måla i Lisboastrategien. Det blir presentert data for EU-landa, dei nye medlemslanda per 1. mai 2004, Noreg, Island, Japan og USA i form av figurar med stolpediagram for kvar indikator. Tal for Noreg er tilgjengelege for alle indikatorar, med unntak av indikator 11. Rapporten er basert på statistikk utarbeidd av Eurostat i tilknytning til strukturindikatorane. Det finst også annan internasjonal statistikk tilgjengeleg for ei rekke av indikatorane. Denne rapporten byggjer på Eurostat sitt talmateriale der det norske talgrunnlaget er innrapportert via Statistisk sentralbyrå per mars 2004. Statistisk sentralbyrå har også skaffa einsskilte tilleggstal for Noreg som ikkje kjem fram i Eurostat sin database.

Økonomisk bakgrunn

1. Brutto nasjonalprodukt

Figur 1 viser kjøpekraftskorrigert brutto nasjonalprodukt (BNP) per innbyggjar (EU15 = 100).

BNP per innbyggjar er relativt høgt i Noreg (om lag 40 prosent høgare enn EU15), omtrent på nivå med USA. Berre Luxembourg hadde eit høgare nivå i 2003. Ein kan også sjå at nivået for Noreg har auka relativt i høve til EU15 i denne perioden. BNP er eit mål på den samla verdien av det som produserast av varer og tenester i privat og offentleg sektor og er eit viktig mål på verdiskaping. Indikatoren fangar ikkje opp verdien av produksjon som ikkje er verdsett i marknadsprisar eller talfesta på annan måte. Dette inneber til dømes at løna arbeid, som husarbeid, eller svart arbeid ikkje er inkludert. Anna betalt arbeid som ikkje er verdsett i marknadsprisar, inkludert offentleg administrasjon, blir verdsett ved produksjonskostnader. Likevel er BNP ein mykje brukt indikator på i kva grad eit land har klart å utvikle og trekkje til seg verdiskapande

This part of the report will offer an overview of the Structural Indicators developed by the EU which provide an instrument to assess the progress made towards the objectives of the Lisbon Strategy. Data are presented for the EU countries, the new member states as of May 1st 2004, Norway, Iceland, Japan and the United States in the form of a chart for each indicator. Norwegian data are available for all indicators except indicator 11. The report is based on the statistical materials prepared by Eurostat for the Structural Indicators. There are also other international statistics available for a number of the indicators. The present report is based on the Eurostat data, whose Norwegian data have been collected via Statistics Norway, as per March 2004. Statistics Norway has also provided some additional data for Norway that does not appear in the Eurostat database.

General economic background

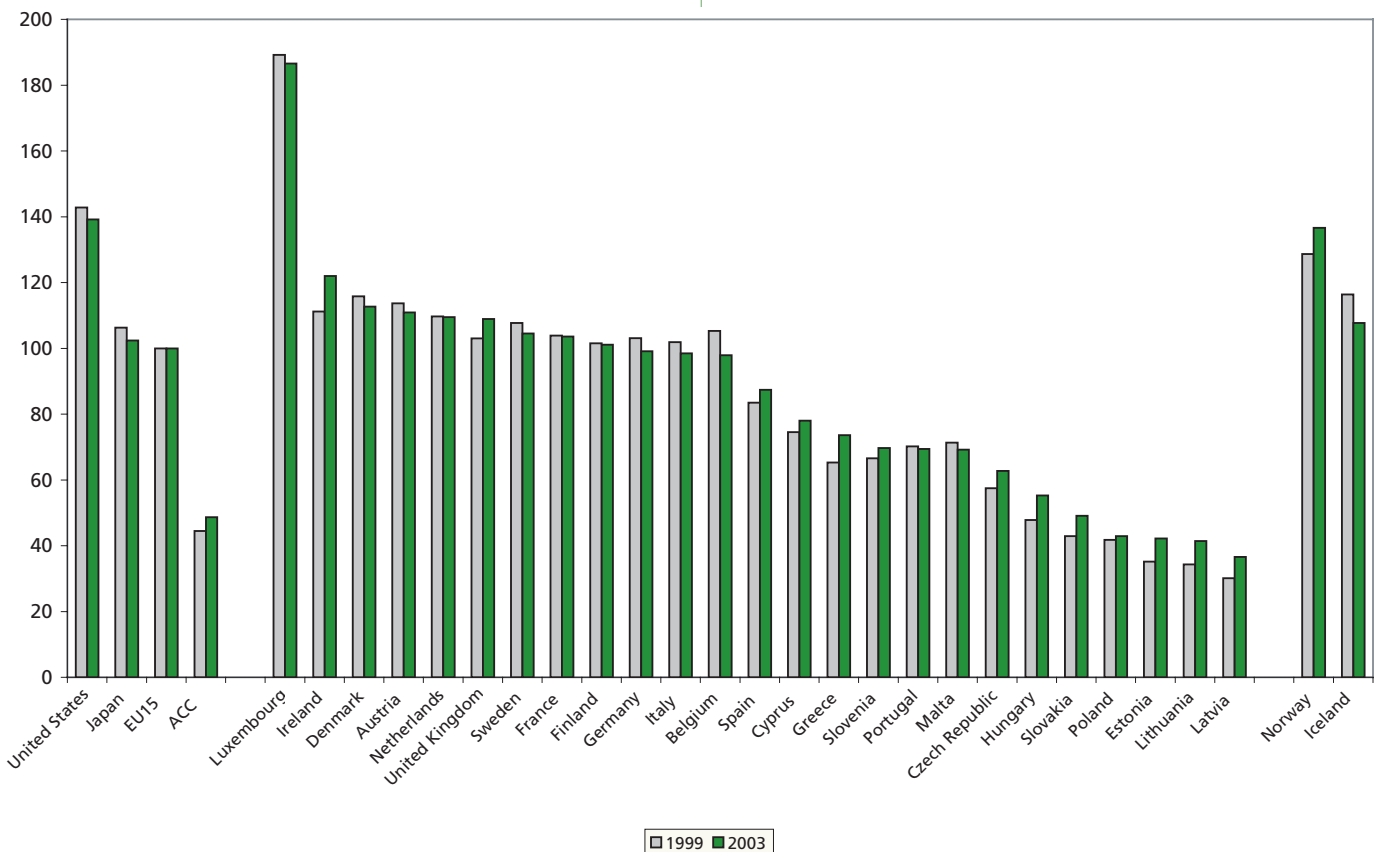
1. Gross Domestic Product

Chart 1 shows Gross Domestic Product (GDP) per capita in Purchasing Power Standards (EU15 = 100).

GDP per capita is relatively high in Norway (about 40 percent higher than for EU15), about the same as that of the United States. Only Luxembourg exceeded this level in 2003. We can also observe that the level for Norway relative to the EU has increased from 1999 to 2003. GDP measures the overall value of the goods and services produced by the private and public sectors, and is an important indicator of wealth creation. The indicator does not include production that is not valued in terms of market prices or quantified in other ways. This means for instance that unpaid labour, such as housework, or undeclared work is not included. Other paid work not valued in terms of market prices, including public administration, is valued in terms of costs of production. Nevertheless, GDP is much used as an indicator of the extent to which a

verksemd. Indikatoren er klart definert og er lett å samanlikne med andre land. BNP er ein produktjonsindikator og ikkje ein velferdsindikator, og auka BNP reflekterer ikkje nødvendigvis auka velferd. BNP per innbyggjar er ein statisk indikator og gjev eit statusbilete av verdiskapinga i eit land, medan vekst i BNP ville seie noko om utviklinga. For Noregs del kan ein del av det høge BNP-nivået forklarast av inntekter frå petroleumsverksemda. Dette representerer ei omplassering av formue frå olje og gass til finansiell formue og kan difor ikkje reknast som inntekt i vanleg forstand. Dette gjer at BNP-nivået for Noreg aukar med meir enn normal avkastning av arbeidskraft og kapital, og dette vil påverke alle indikatorar relaterte til BNP.

country has succeeded in developing and attracting activities that increase wealth creation. The indicator is reasonably clearly defined and can be compared across countries. GDP is a production indicator, and not a welfare indicator, and increased GDP does not necessarily reflect increased welfare. GDP per capita, Chart 1, is a static indicator and thus offers a snapshot of economic activity in a country, while GDP growth would indicate developments in terms of economic activity. As for the case of Norway, part of the high GDP per capita is due to economic rent of petroleum extraction. To a large extent, however, this represents a relocation of wealth from oil and gas to financial assets, and can thus not be considered income in the ordinary sense. This tends to increase Norwegian GDP levels above a normal return of labour and capital and will consequently affect all indicators related to GDP measures.



Figur 1. Kjøpekraftskorrigert BNP per innbyggjar (EU15 = 100)

Chart 1. GDP per capita in Purching Power Standards. (EU15 = 100)

2. Arbeidskraftsproduktivitet

Arbeidskraftsproduktivitet er målt i indeksar (EU15 = 100) for kjøpekraftskorrigert BNP per sysselsett person (Figur 2). Sysselsette omfattar både arbeidstakarar og sjølvstendig næringsdrivande. Eit

2. Labour productivity

Labour productivity is measured by indices (EU15 = 100) for GDP per person employed in Purching Power Standards (Chart 2). Persons employed include both employees and the self-employed.

mål på BNP per sysselsett vil likevel ikkje ta omsyn til skilnader i standard arbeidstid eller innslag av deltidsarbeid i ulike land. Eit mål på BNP per arbeidstime kunne difor gje eit betre grunnlag for samanlikning av produktivitet.⁴¹

Tala for 2003 indikerar at BNP per sysselsett i Noreg er om lag 20 prosent høgare enn gjennomsnittet for EU, og på linje med USA og Irland. Berre Luxembourg har eit høgare nivå på denne indikatoren. Det høge nivået for Noreg reflekterer at tala viser BNP inkludert petroleumsinntekter som delvis reflekterer ei omplassering av formue, også diskutert i førre avsnitt.

Produktivitetsnivået uttrykkjer i prinsippet produksjonseffektivitet i den forstand at det måler verdiskaping per arbeidar. For land som allereie har høg sysselsetting, vil auka verdiskaping per arbeidar vere ei hovudkjelde til auka BNP. Det er likevel ikkje slik at eit høgt nivå på arbeidskraftsproduktiviteten i dag impliserar høg vekst i framtida. Dessutan kan ein-sidedig fokusering på ei målsetjing om arbeidskraftsproduktivitet og ha negative konsekvensar, til dømes dersom auka produktivitet skjer som følge av lågare sysselsetting. Dette impliserar at i nokre tilfelle kan det vere konflikt mellom ei målsetjing om auka produktivitet og auka verdiskaping. Sjølv om denne indikatoren gjev relevant informasjon, ville ein indikator som utelukka omplasseringa av petroleumsformue gje eit meir relevant bilete på verdiskaping per arbeidar for Noreg. Generelt er måling og samanlikning av produktivitet komplisert, og denne indikatoren er sær overordna. Fordi det er samla BNP per arbeidar som målast, vil nivået bli påverka av fleire faktorar, til dømes kapital, teknologi, bytteforholdet overfor utlandet og ressursallokeringa i landet. Om ein observerer produktivitetsnivået over tid, vil ein ikkje kunne skilje mellom utvikling som skuldast ny teknologi eller kunnskap og produksjonsauke som skuldast investeringar i realkapital.

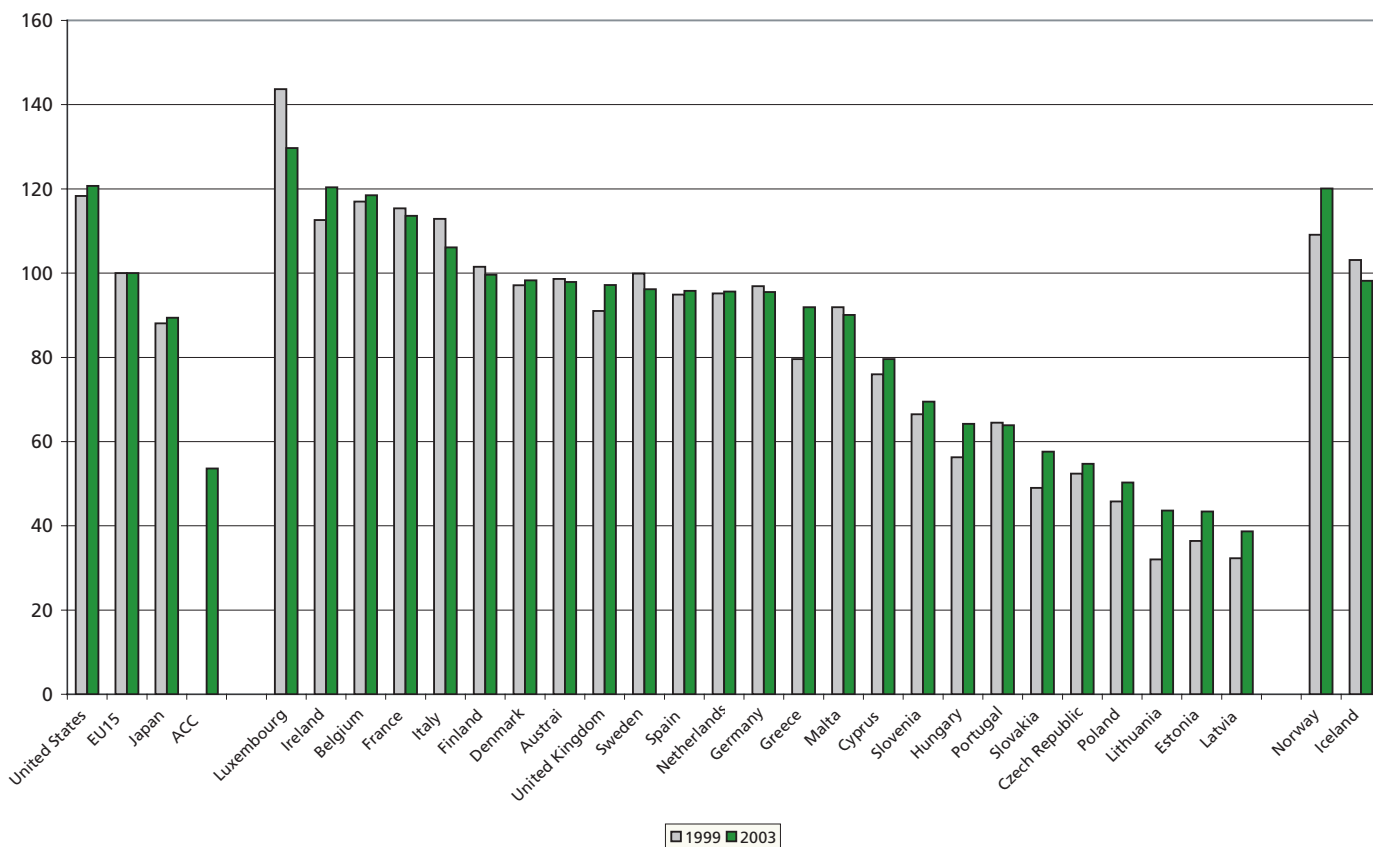
However, a measure of GDP per person employed will not account for differences in standard working hours or the share of part-time work in different countries. A measure of GDP per hour worked could therefore provide a more accurate basis for comparison of productivity.⁴¹

The figures for 2003 indicate that Norwegian GDP per person employed is about 20 percent above the EU average, and on a par with the United States and Ireland. Only Luxembourg is at a higher level on this indicator. The high Norwegian level reflects that the data used show overall GDP, including petroleum revenue, which to a large extent is a relocation of wealth as discussed in the previous section.

The level of productivity expresses in principle production efficiency in the sense that it measures wealth creation per worker. For countries enjoying a high level of employment, increases in wealth creation per worker represent the primary means of increasing GDP. However, it is not necessarily the case that a high present level of labour productivity implies high future growth. Also, narrow targeting of labour productivity may have negative side effects, for example if increased productivity comes at the expense of lower employment. This implies that in some cases there may be a conflict between a goal of increased productivity and increased wealth creation. Although this indicator does provide relevant information, an indicator that excluded the relocation of petroleum wealth would offer a more relevant illustration of Norwegian output per person employed. In general, the measurement and comparison of productivity is complex, and this indicator is highly aggregated. As it is total GDP per person employed, its level will be explained by a number of factors, such as capital, technology, terms of trade and resource allocation. Observing the labour productivity levels over time, one will not be able to distinguish between developments in terms of technology or know-how and production increases resulting from investments in fixed capital.

⁴¹ Produktivitet som indikator for å måle verdiskaping er diskutert i Watson, James (2004): Productivity measures as indicators of wealth creation. Nærings- og handelsdepartementet, internt notat.

⁴¹ Productivity measures as indicators of wealth creation is discussed in Watson, James (2004): Productivity measures as indicators of wealth creation. The Norwegian Ministry of Trade and Industry, internal working paper.



Figur 2. Kjøpekraftskorrigert BNP per sysselsett person (EU15 = 100)

Chart 2. GDP per person employed in Purchasing Power Standards. (EU15 = 100)

Syssetting

3. Syssettingsfrekvens

Syssettingsfrekvensen er målt som sysselsette personar i alderen 15-64 år som prosentdel av den totale befolkninga i same aldersgruppe. Syssette omfattar her alle som i ei gjeve veke arbeidde minst ein time, samt folk som for ei kort tid var borte frå arbeidet.

Figur 3a viser at Noreg hadde ein syssettingsfrekvens på 77 prosent i 2002. Dette var det høgaste nivået for alle landa. Det same gjeld syssettingsfrekvensen for kvinner, som var på 74 prosent, medan den for menn var på 80 prosent, noko lågare enn i Nederland (figur 3b og 3c).

Syssettingsfrekvensen er generelt høgare for menn enn for kvinner.

Syssettingsfrekvensen er ofte brukt for å skildre den evna eit land har til å utnytte arbeidskrafta. Arbeidskraft er den viktigaste innsatsfaktoren i produksjonen av dei fleste varer og tenester. Difor kan indikatoren indikere i kva grad eit land har lykkast

Employment

3. Employment rate

The employment rate is arrived at by calculating employed persons aged 15-64 as a share of the total population of the same age group. Employed persons are here taken to include anyone who has worked for at least one hour during any given week, as well as persons who are temporarily absent from their work.

Chart 3a shows that Norway had a total employment rate of 77 percent in 2002. This was the highest employment rate of all countries included. The same goes for the female employment rate, which was 74 percent, while that of men was 80 percent, slightly lower than in the Netherlands (charts 3b and 3c). The employment rate for men is generally higher than that of women.

The employment rate is often used as an indicator to describe the ability to utilise labour. Labour is the most important input in the production of most goods and services. Consequently, the indicator

i å inkludere befolkninga i arbeidslivet, og indikatoren er viktig for å vurdere ressursutnyttinga i økonomien.

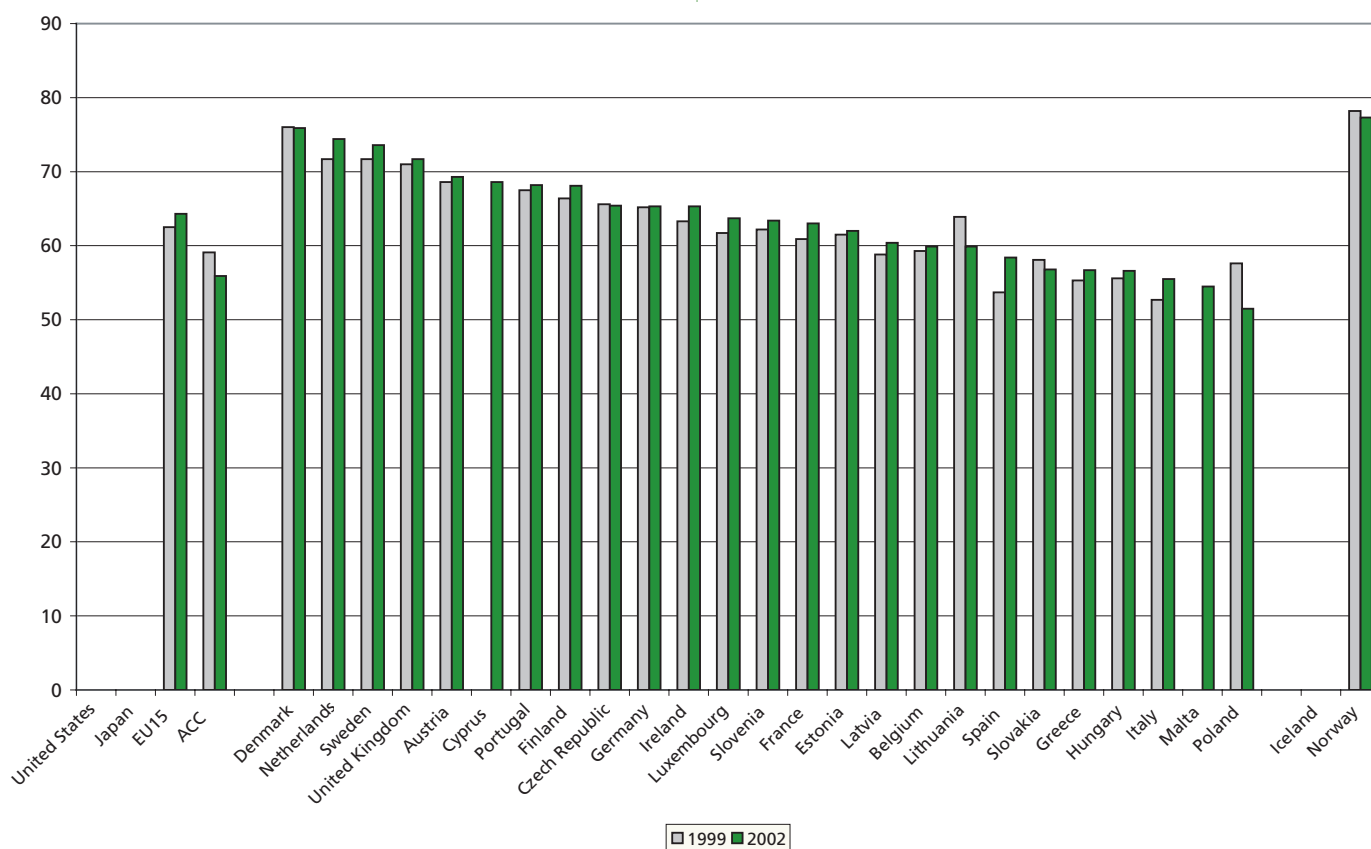
Den delen av arbeidsstyrken som frivillig verken arbeider eller søker arbeid, representerer i prinsippet ikkje ein ledig ressurs. Difor vil sysselsettingsfrekvensen berre gje avgrensa informasjon om evna til å ta i bruk arbeidsstyrken. Ein indikator for arbeidsløyse vil gje tilleggsinformasjon på dette området.

Når det gjeld verdiskaping, er eit anna viktig aspekt ved sysselsetting i kva grad verksemder lykkast i å skaffe den kompetansen dei ønskjer og kor mykje kvar person arbeider. Denne indikatoren gjev ingen informasjon om dette.

offers a suggestion as to the extent to which one succeeds in including the population in working life, and is relevant in assessing resource utilisation within the economy.

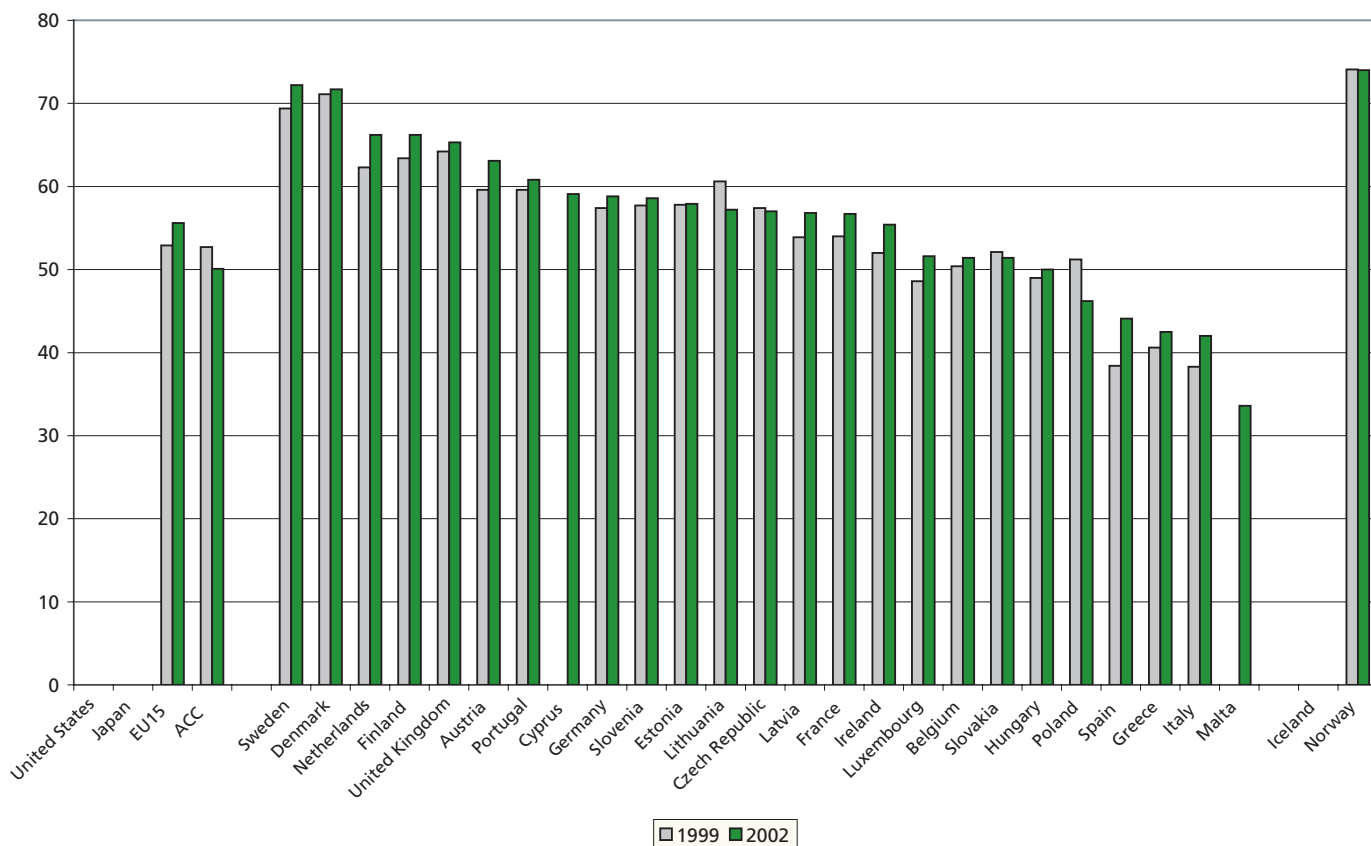
The part of the working force that voluntarily is neither working nor seeking a job, does not in principle represent an available resource. Therefore, the employment rate will only provide limited information on the ability to utilise the labour resources. An indicator of unemployment would offer additional information on this matter.

When it comes to wealth creation, another important aspect of employment is the extent to which businesses succeed in obtaining the qualifications they want, and how much each person works. This indicator provides no information on this.



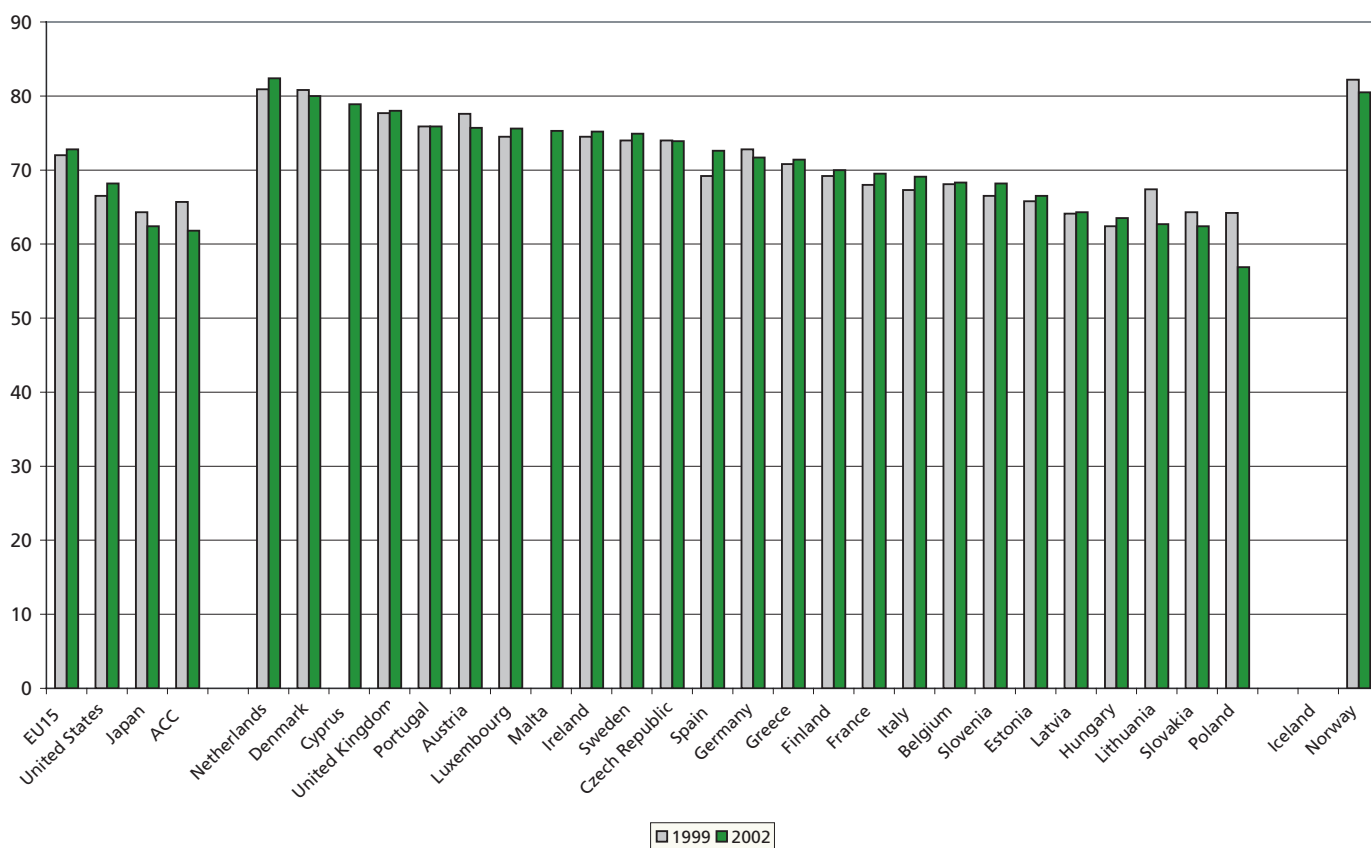
Figur 3a. Sysselsatte personar i alderen 15-64 år som prosentdel av den totale befolkninga i same aldersgruppe.

Chart 3a. Employed persons aged 15-64 as a share of the total population of the same age group.



Figur 3b. Sysselsette kvinner i alderen 15-64 år som prosentdel av alle kvinner i same aldersgruppe.

Chart 3b. Employed women aged 15-64 as a share of the total female population of the same age group.



Figur 3c. Sysselsette menn i alderen 15-64 år som prosentdel av alle menn i same aldersgruppe.

Chart 3c. Employed men aged 15-64 as a share of the total male population of the same age group.

4. Sysselsettingsfrekvens for eldre arbeidstakarar

Sysselsettingsfrekvensen for eldre arbeidstakarar er målt som sysselsette i alderen 55-64 som prosentdel av alle folk i same aldersgruppe.

Sysselsettingsfrekvensen for eldre arbeidstakarar er lågare enn for befolkninga sett under eitt. I 2002 hadde Noreg ein sysselsettingsfrekvens på 66 prosent for eldre arbeidstakarar. Figurane 4a-c viser at berre Sverige hadde høgare sysselsettingsfrekvens for denne gruppa enn Noreg. For kvinner var sysselsettingsfrekvensen meir enn dobbelt så høg som for gjennomsnittet i EU. Ein av grunnane til den høge sysselsettingsfrekvensen for befolkninga (indikator 3) i Noreg er nettopp høg arbeidsdeltaking blant eldre arbeidstakarar.

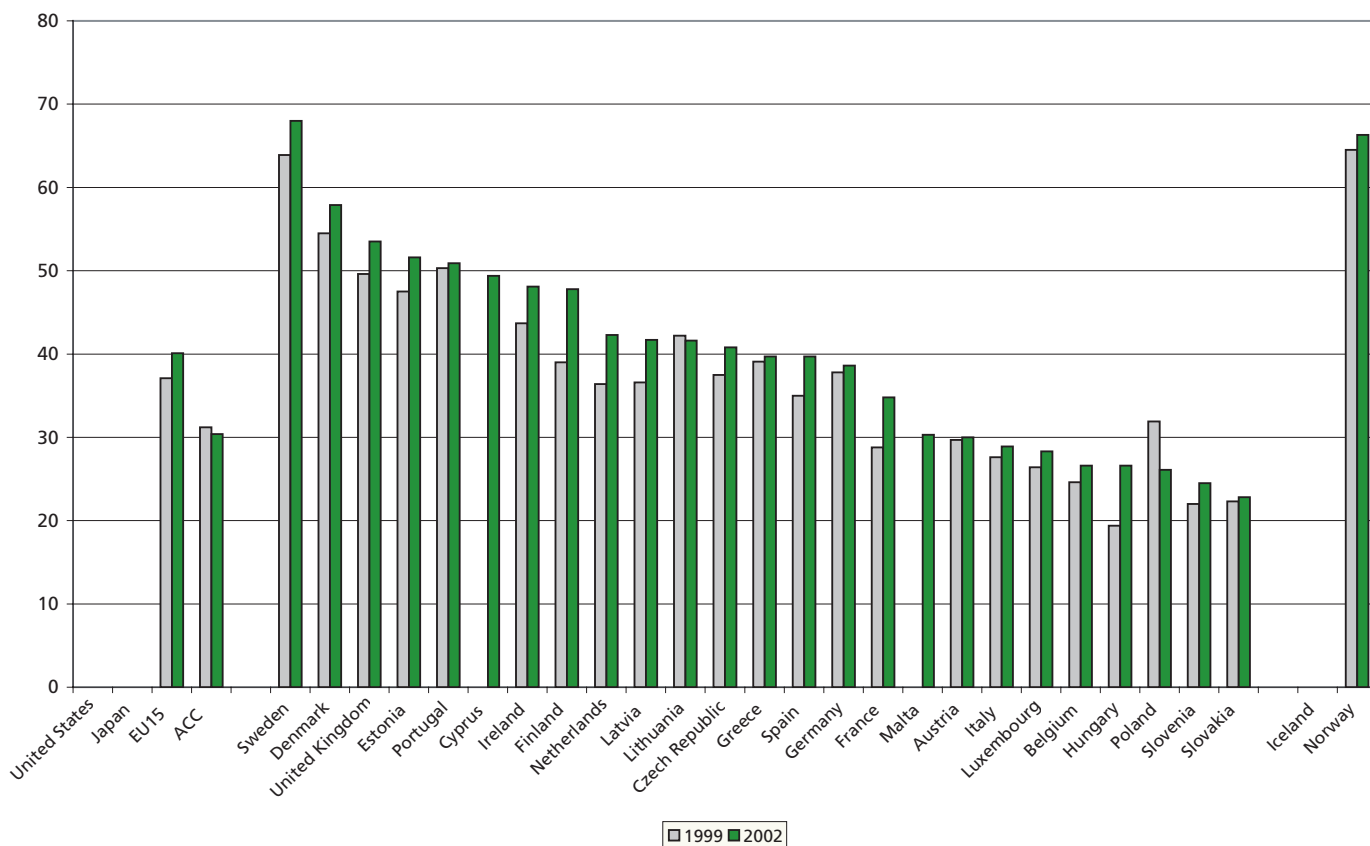
På same måte som for sysselsettingsfrekvensen i befolkninga sett under eitt, gjev sysselsettingsfrekvensen for eldre arbeidstakarar ein indikasjon på i kva grad ein lykkast i å utnytte denne delen av arbeidskraftressursane og inkludere store delar av befolkninga i arbeidslivet. Framskrivingar viser at mange land vil oppleve eit underskot på arbeidskraft i framtida. I ein slik situasjon vil denne indikatoren kunne gje relevant informasjon om evna til å utnytte heile arbeidsstyrken. God ressursutnytting vil gje auka verdiskaping.

4. Employment rate of older workers

The employment rate of older workers is calculated as employed persons aged 55-64 as a share of the total population of the same age group.

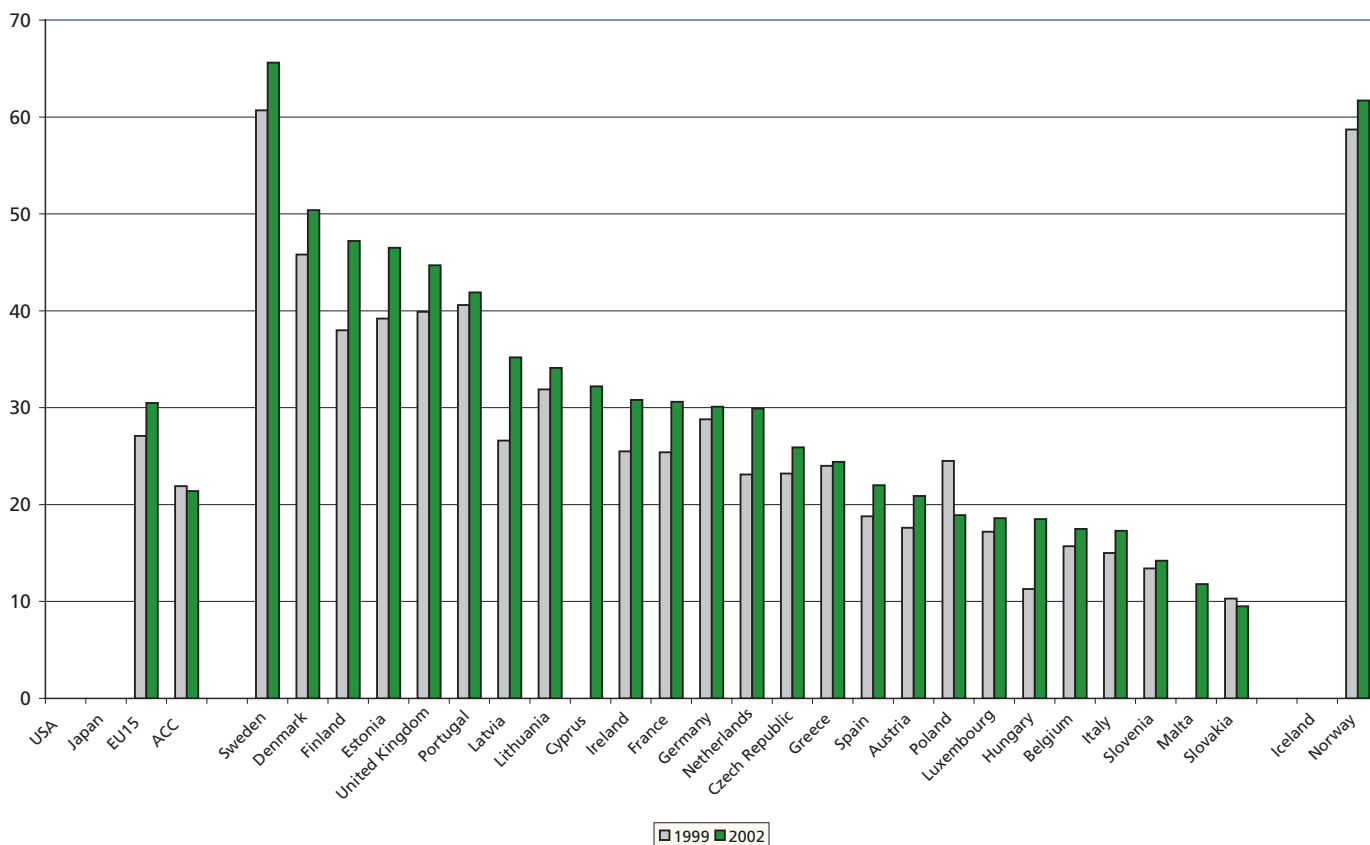
The employment rate for older workers is lower than that for the population as a whole. In 2002 Norway had a total employment rate for older workers of 66 percent. Charts 4a-c show that only Sweden had a higher employment rate for older workers than Norway. In the case of women, the employment rate of older workers is more than twice that of the EU average. One of the reasons for the high total employment rate (indicator 3) in Norway is high labour force participation among the oldest workers.

As is the case for overall population employment, the employment rate for older workers offers an indication of the extent to which one succeeds in utilising this part of the manpower resources and keep large parts of the population related to working life. Prognoses show that many countries will experience an increasing manpower deficiency in the future. In such a situation, this indicator offers relevant information on the ability to utilise this manpower, and thus the ability to utilise the entire labour force. Good resource utilisation will increase wealth creation.



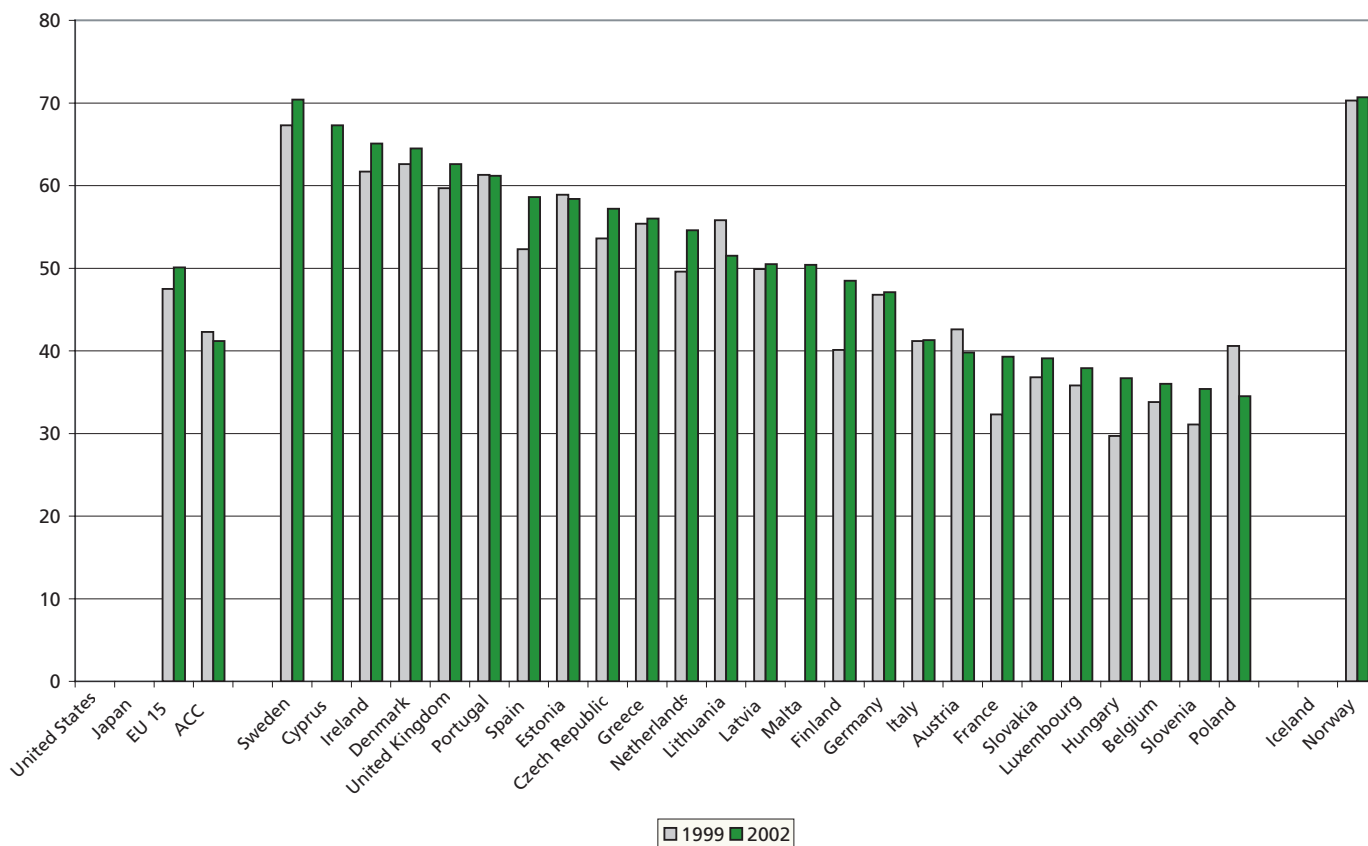
Figur 4a. Sysselsatte personer i alderen 55-64 som prosentdel av den totale befolkninga i same aldersgruppe.

Chart 4a. Employed persons aged 55-64 as a share of the total population of the same age group.



Figur 4b. Sysselsatte kvinner i alderen 55-64 som prosentdel av alle kvinner i same aldersgruppe.

Chart 4b. Employed women aged 55-64 as a share of the total female population of the same age group.



Figur 4c. Sysselsatte menn i alderen 55-64 som prosentdel av alle menn i same aldersgruppe.

Chart 4c. Employed men aged 55-64 as a share of the total male population of the same age group.

Innovasjon og forskning

5. Utdanningsnivå (20-24)

Indikatoren er definert som prosentdelen av unge i alderen 20-24 år som minst har utdanning tilsvarende videregående og påbygging til videregående opplæring.

Figur 5a viser at Noreg i 2003 hadde eit av dei høgaste nivåa i Europa for unge med dette utdanningsnivået, 93 prosent. Berre Slovakia hadde eit høgare nivå. Gjennomsnittet i EU var 74 prosent. Det norske nivået er høgt også i eit nordisk perspektiv.

Ein reknar med at ein velutdanna arbeidsstyrke aukar arbeidskraftsproduktiviteten, og det kan difor reknast som ein viktig faktor for innovasjon og økonomisk vekst. Det at ein høg prosentdel av ungdom i Noreg har grunnutdanning dannar eit godt grunnlag for vidare utdanning på høgare nivå for nesten heile befolkninga. Indikatoren fortel kor stor del av befolkninga som har videregående og påbygging til videregående opplæring, men den seier ikkje noko om kvaliteten på utdanninga.

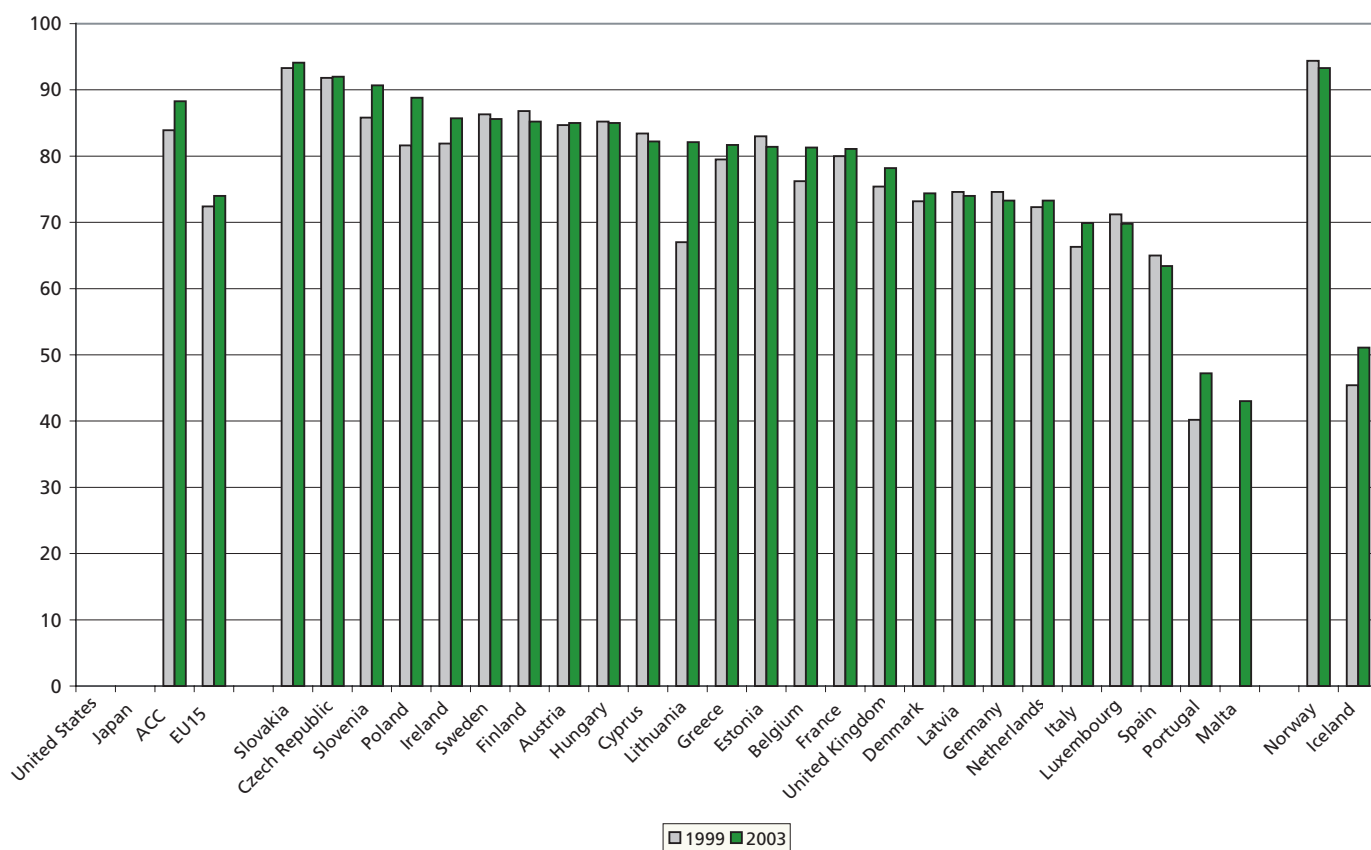
Innovation and research

5. Educational attainment (20-24)

The indicator is defined as the percentage of young people aged 20-24 years having attained at least upper secondary education level.

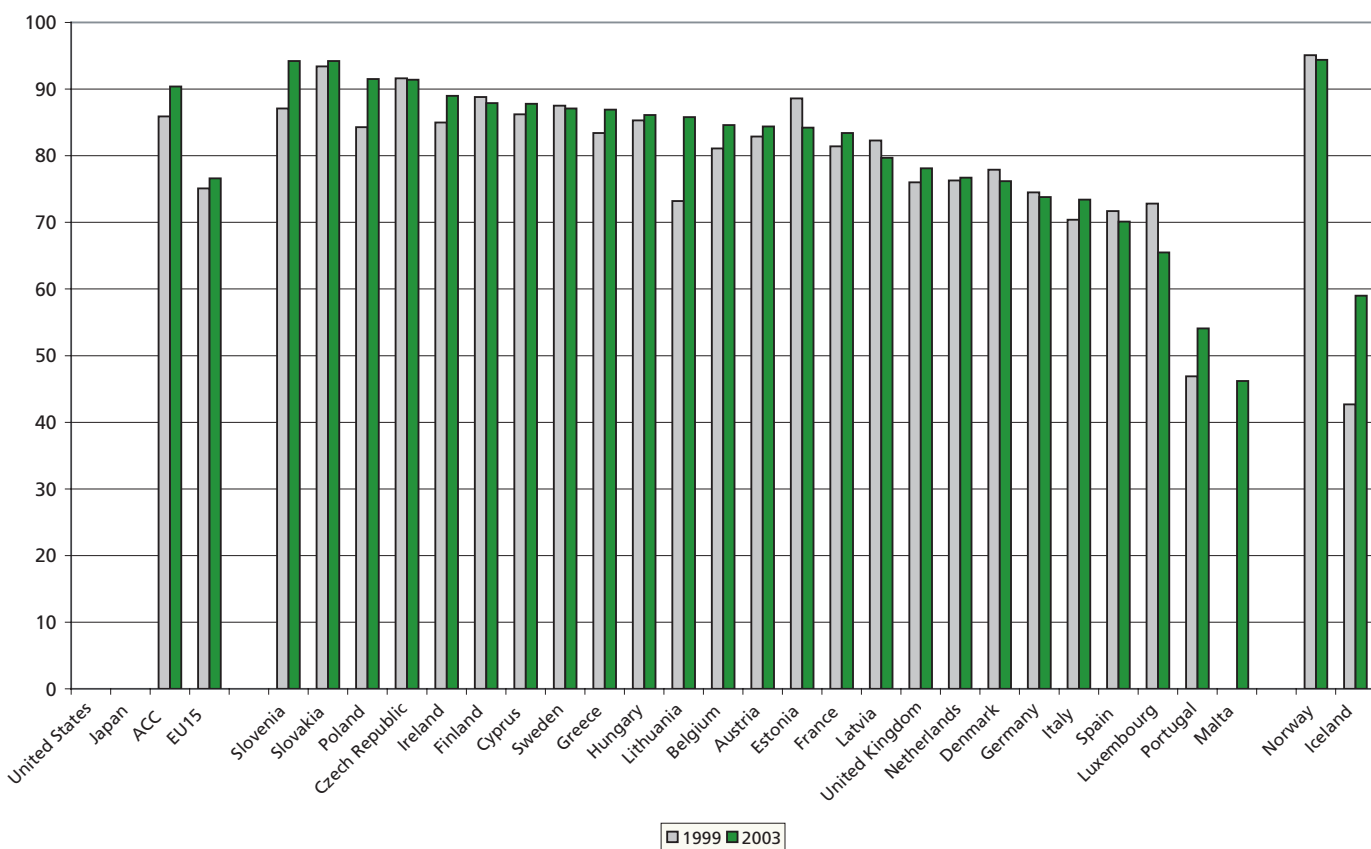
Chart 5a shows that in 2003 Norway had one of the highest levels in Europe of young people having attained at least upper secondary education, 93 percent. Only Slovakia has a higher level. The EU average is 74 percent. The Norwegian level is high also in a Nordic perspective.

A well educated labour force is assumed to raise labour productivity and can therefore be considered an important factor for innovation and economic growth. The fact that a high share of the young population in Norway has attained basic education implies a good basis for further education at higher levels for nearly the entire population. The indicator tells us how many of the population that attained upper secondary education, but says nothing about the quality of the education.



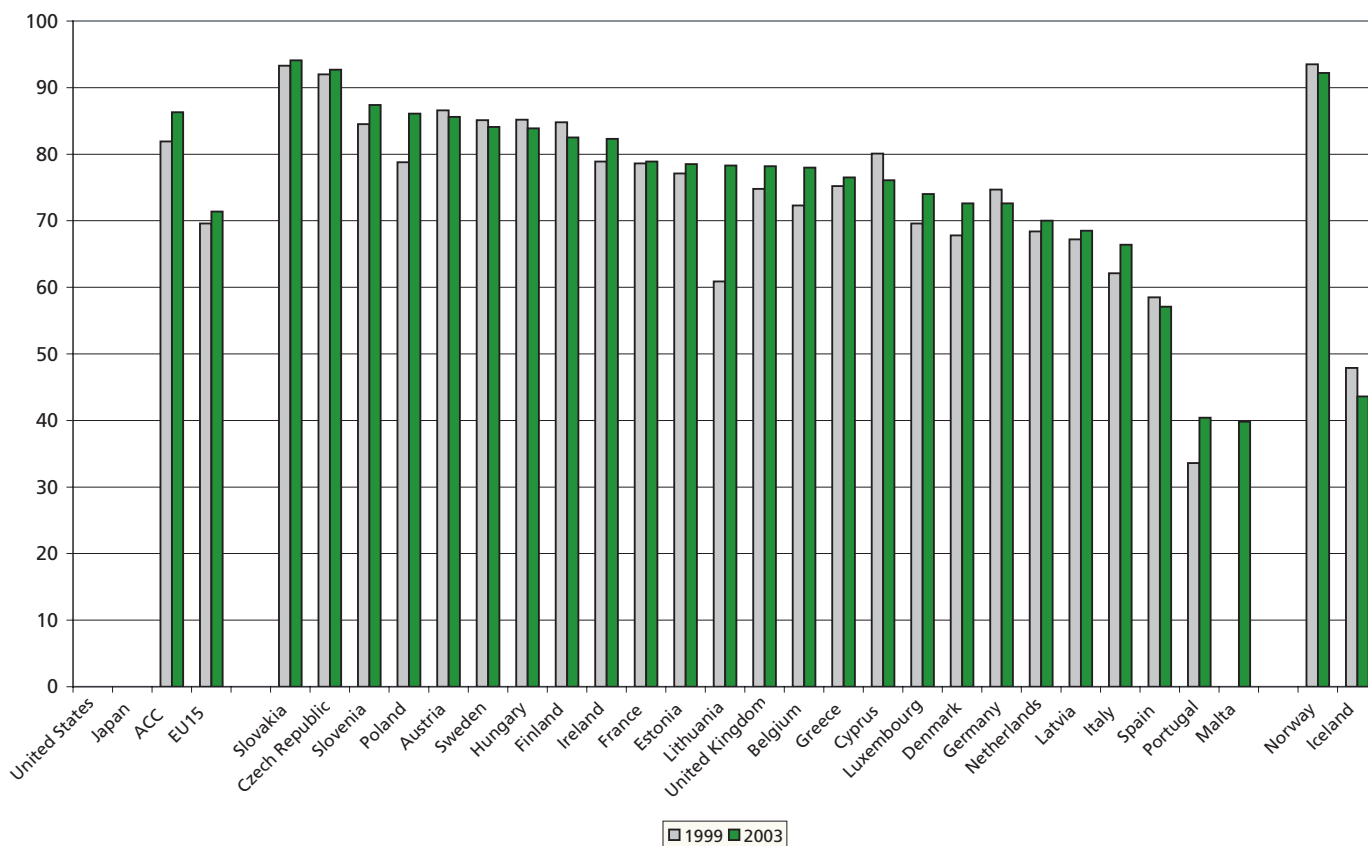
Figur 5a. Prosentdel av befolkninga i alderen 20-24 som har fullført minst videregående og påbygging til videregående opplæring.

Chart 5a. Percentage of the population aged 20 to 24 having completed at least upper secondary education. Total.



Figur 5b. Prosentdel av kvinner i alderen 20-24 som har fullført minst videregående og påbygging til videregående opplæring.

Chart 5b. Percentage of women aged 20 to 24 having completed at least upper secondary education.



Figur 5c. Prosentdel av menn i alderen 20-24 som har fullført minst vidaregåande og påbygging til vidaregåande opplæring.

Chart 5c. Percentage of men aged 20 to 24 having completed at least upper secondary education.

6. Utgifter til FoU

Denne indikatoren måler brutto innanlands utgifter til forskning og utvikling (FoU), det vil seie dei totale FoU-utgiftene i eit land, som prosentdel av BNP.

Noreg ligg på om lag 1,6 prosent, noko som er lågare enn gjennomsnittet i EU, medan Sverige har utgifter på 4,3 prosent av BNP. Noreg sitt relativt låge nivå på FoU-utgifter målt på denne måten kan ha samband med at vi har ein næringsstruktur med relativt få FoU-intensive verksemdar. I naturressursbaserte næringer som petroleum, aluminium og fiskeoppdrett er IKT, bioteknologi og annan avansert teknologi viktige faktorar. Likevel har vi få høg- og mellomteknologiske næringer som prosentdel av BNP, og det har ikkje vore noko endring i retning av fleire slike næringer det siste tiåret.

Det er brei empirisk dokumentasjon av at FoU er ei kjelde til auka verdiskaping. FoU er viktig for verdiskapinga i den grad det får fram ny kunnskap og teknologi som leier til lønsam innovasjon. Det er såleis ikkje utan vidare ein eintydig samband

6. R&D expenditure

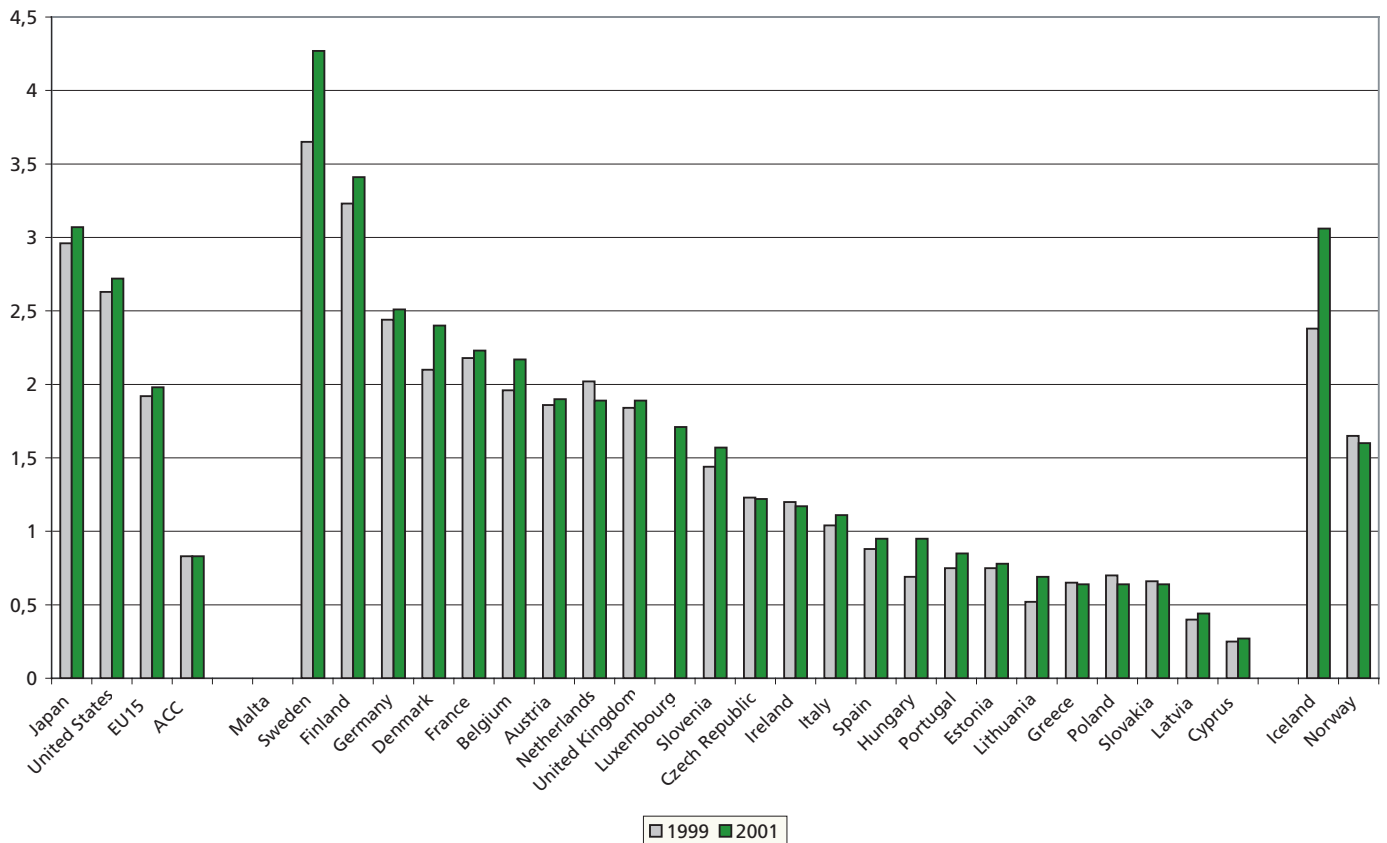
This indicator measures gross domestic expenditure on R&D, i.e. the total expenditure on R&D in a country, as a percentage of GDP.

Norway is at about 1.6 percent, which is below the EU average, while Sweden comes out with expenditures of 4.3 percent of GDP. Norway's relatively low level of R&D measured in this way may be related to the fact that we have, due to our industrial structure, a relatively low share of R&D intensive industries. In natural resource based industries such as petroleum, aluminium and fish farming, ICT, biotechnology and other advanced technologies are important. However, the share of both high- and medium-tech industries in GDP is small, and there has not been a shift towards these industries over the last decade.

There is extensive empirical documentation to back up the assertion that R&D contributes to economic growth. R&D is of importance to economic activity inasmuch as it makes available new knowledge and new technology which result in profitable innova-

mellom forskningsaktivitet og auka verdiskaping. I kva grad auka forskning vil føre til auka verdiskaping er avhengig av kva slags forskning det er snakk om, kvaliteten på forskinga, evna til å kommersialisere resultatane frå forsking, og den spesifikke innretninga av forskingspolitikken, og såleis ikkje berre av storleiken på utgiftene til FoU. Indikatoren viser kor mykje ressursar som blir brukt på FoU, men ikkje avkastninga av denne innsatsen. Det er heller ikkje openbart at ei generell auke i utgiftene til FoU vil vere i tråd med våre noverande komparative føremoner. Ei generell auke i FoU-utgiftene kan innebære ei endring i næringsstrukturen frå mindre til meir FoU-intensive næringar over tid. Dersom Noreg sine komparative føremoner framleis er i ikkje FoU-intensive næringar tross auka FoU, kan ein ikkje vite sikkert at auka FoU-utgifter vil gje auka verdiskaping. Men eit land sine komparative føremoner kan endre seg over tid, og auka FoU-utgifter kan medverke til ei slik endring.

tion. However, there is not necessarily an unambiguous relationship between research efforts and economic growth. Whether increased research results in increased levels of economic activity depends on the type of research that is pursued, the quality of such research, the ability to commercialise results from research, and the specific perspective adopted by research policy, and, hence, not only on the amount of R&D expenditure. The present indicator shows the amount of resources dedicated to R&D, but it does not show the return from such resource commitment. Further, it is not obvious that a general increased R&D spending in Norway will be in line with our present comparative advantages. This may imply a shift in the industrial structure from less to more R&D intensive industries over time. If Norway's comparative advantages remain in non-R&D intensive industries in spite of increased R&D, we cannot be certain that increased R&D spending will increase wealth creation and growth. However, a country's comparative advantages may change over time, and increased R&D spending may contribute to such a change.



Figur 6. Brutto innanlands utgifter til FoU som prosentdel av BNP

Chart 6. Gross domestic expenditure on R&D as a percentage of GDP.

Økonomisk reform

7. Samanliknande prisnivå

Med denne indikatoren forsøker ein å rekne prisnivået slik at det blir mogeleg å samanlikne prisnivå i ulike land. Indikatoren viser relative prisnivå for privat sluttforbruk inkludert indirekte skattar. Samanliknande prisnivå er forholdet mellom kjøpekraftsparitetar og valutakursen, ofte kalla realvalutakursen. Kjøpekraftsparitetane er rekna som gjennomsnitta for prisforholda mellom dei ulike landa for ei korg av representative varer og tenester som kan samanliknast. Det samanliknande prisnivået har vorte indeksert på basis av EU-gjennomsnittet (EU15=100).

Figur 7 viser at prisnivået for privat sluttforbruk i Noreg i 2002 var om lag 45 prosent høgare enn EU-snittet. I 1999 var det same talet 25 prosent. Det meste av auken i det norske prisnivået samanlikna med EU-snittet kan forklarast av valutakursendringar. I denne perioden auka verdien av den norske krona mot euro. I den same perioden har veksten i dei norske konsumprisane vorte redusert.

Over tid kan observasjonar av samaliknande prisnivå indikere om dei relative prisane i land kjem nærare kvarandre eller om skilnadene aukar.

Ein kunne forvente at handel over tid ville medverke til ei delvis utjamning av prisnivå mellom land som handlar med kvarandre. Det er mange grunnar til at prisar ikkje blir heilt like mellom land. Ulike prisnivå generelt kan forklarast av ulik arbeidskraftsproduktivitet (som gjer det mogeleg med ulike lønsnivå og som påverkar prisane i sektorar som ikkje handlar), preferansene til forbrukarane, ulik inntektsfordeling, differensierte produkt, handelshindringar, ulike ressursgrunnlag, ulike kostnader ved innsatsvarer, produksjon, distribusjon og transport – som igjen kan forklarast av ulik storleik på marknaden – og ulike skattenivå. Vidare kan slike skilnader forklarast av ulik grad av konkurranse i ulike geografiske marknader, særskilt i skjerma varemarknader og i tenestemarknader. Prisutjamning generelt kan vere eit teikn på effektiv ressursfordeling og såleis indikere at forholda ligg godt til rette for økonomisk vekst og verdiskaping.

Economic reform

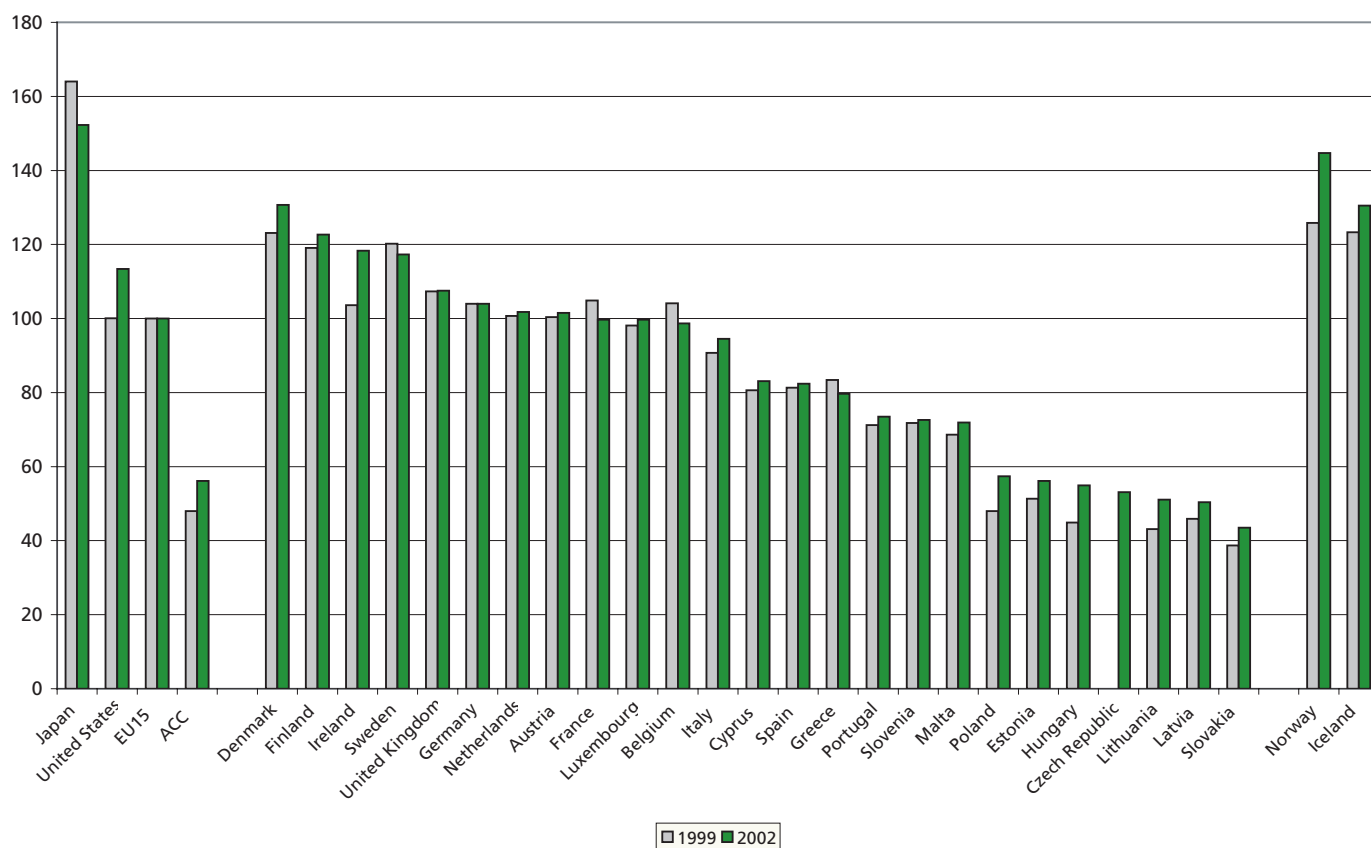
7. Comparative price levels

By this indicator one attempts to compute the price level in a way that makes it possible to compare the price levels of different countries. This indicator shows relative price levels of private final consumption including indirect taxes. Comparative price levels are the ratio between purchasing power parities and the market exchange rate, often referred to as the real rate of exchange. Purchasing power parities are obtained as the averages of the price ratios between the different countries for a basket of comparable and representative goods and services. The comparative price levels have been indexed on the basis of the EU average (EU15 = 100).

The chart shows that the price level on private final consumption in Norway in 2002 was about 45 percent higher than the EU average. The equivalent figure in 1999 was 25 per cent. Most of the increase in the Norwegian price level relative to the EU average may be explained by the exchange rate situation. During this period, the Norwegian krone increased its value to the Euro. For the same period, the Norwegian consumer price inflation has been reduced.

Over time, observing comparative price levels can indicate whether the relative price levels of the countries converge, or whether discrepancies are increasing.

One could expect that over time, trade would contribute to a partial equalisation of price levels between countries that trade with each other. For a number of reasons, prices may not be fully equalised. Price level differences in general may be explained by differences in labour productivity (allowing for differences in wage levels and affecting the price level in non-tradable sectors), consumer preferences, different income distributions, differentiated products, barriers to trade, differences in resource endowments, input-, production-, distribution- and transportation costs – which in turn might be explained by differences in market sizes – and different levels of indirect taxes. Furthermore, such differences may be related to different degrees of competition in the various geographical markets, in particular protected markets for goods and markets for services. Price convergence in general may be a sign of efficient resource allocation thus indicating a good environment for wealth creation.



Figur 7. Samanliknande prisnivå for privat sluttforbruk inkludert indirekte skattar (EU15=100)

Chart 7. Comparative price levels of final consumption by private households including indirect taxes (EU 15=100)

8. Private investeringar i realkapital

Denne indikatoren viser tal for privat sektor sine brutto investeringar i fast realkapital som prosentdel av BNP.

Investeringar i fast realkapital vil typisk variere med nivået på vedlikehaldsinvesteringar som er naudsynte for å halde kapitalen i drift. Dess meir utsett kapitalen er for depresiering, dess større vil investeringane i vedlikehald måtte vere. Ulik næringsstruktur kan også medverke til skilnader mellom land med omsyn til denne indikatoren.

Figur 8 viser at nivået varierar mellom land. I 2002 var dei private investeringane i Noreg 15 prosent målt som del av BNP. Dette er vel 2 prosentpoeng under gjennomsnittet for EU15. I motsetnad til dei fleste andre land i Europa, viser figuren ein vesentleg reduksjon i investeringane i Noreg frå 1999 til 2002 (med 4 prosentpoeng). Denne reduksjonen vart i hovudsak forklart av lågare investeringar i norsk petroleumssektor samstundes med høgare petroleumsinntekter (som aukar BNP vesentleg). Investeringane i næringslivet på fastlandet var sta-

8. Business investment

This indicator measures gross fixed capital formation by the private sector as a percentage of GDP.

Gross fixed capital formation will tend to vary with the level of maintenance investments needed to keep the capital operational; the more exposed it is to depreciation, the greater will the maintenance investments needed tend to be. Different industrial structures may also cause differences between countries with respect to this indicator.

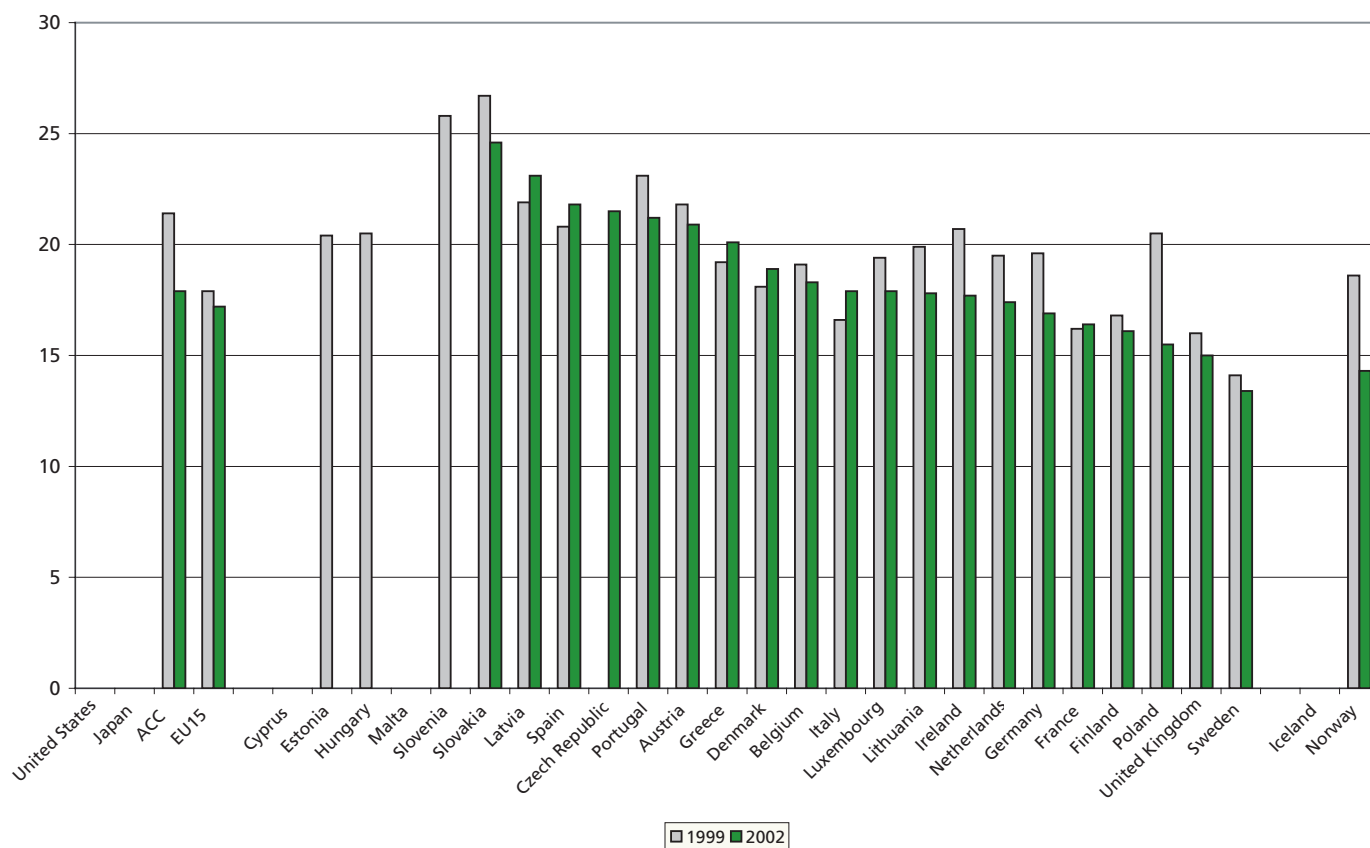
Chart 8 shows that the level varies somewhat between the countries. In 2002 business investment as a percentage of GDP was 15 percent in Norway. This is around 2 percentage points below the EU15 average. Contrary to most other European countries, the figures show substantial reduction in investment in Norway from 1999 to 2002 (by 4 percentage points). The reduction was explained mainly by lower investment in the Norwegian petroleum sector as well as higher petroleum revenues (which increased GDP substantially). The investment in Mainland businesses remained stable as a percent-

bile som del av BNP for Fastlands-Noreg til slutten av 2001, men vart redusert med 1 prosentpoeng i 2002 på grunn av lågare investeringar i tenestesektoren.

Dei samla investeringane blir avgjort av tilbodet av lønsame prosjekt, avkastning på investeringane og dei generelle investeringsvilkåra, som delvis er fastsett av styresmaktene (slik som det generelle skattesystemet og spesielt reglane for avskrivning). I praksis er det ofte ein viss samanheng mellom samla sparing og realinvesteringar i eit land. Realinvesteringar speglar oppbygging av framtidig produksjonskapasitet, så vel som erstatning av kapasitet. Det er ikkje eit mål i seg sjølv å investere så mykje som mogeleg ettersom det då blir mindre ressursar att til andre føremål, som forbruk. Investeringar i gjevne år vil til ein viss grad variere med konjunkturane, men varierer gjerne rundt 20 prosent av BNP.

age of Mainland Norway GDP until the end of 2001, but decreased by 1 percentage point in 2002 due to lower investment in the service sector.

Overall investments are determined by the supply of profitable projects, the returns on investments, and the general investment framework, which in part is determined by the authorities (such as the tax system in general and especially rules of capital consumption allowances). In practise, there is also often a certain correlation between overall savings and fixed capital formation within a country. Fixed capital formation reflects the accumulation of future production capacity, as well as the replacement of capacity. Maximising investments is obviously not a goal in itself, as it would leave fewer resources available for other purposes, such as consumption. Investments in any given year will to some extent reflect the business cycle, but often seem to vary around some 20 percent of GDP.



Figur 8. Privat sektor sine brutto investeringar i fast realkapital, som prosent av BNP

Chart 8. Gross fixed capital formation by the private sector, as a percentage of GDP.

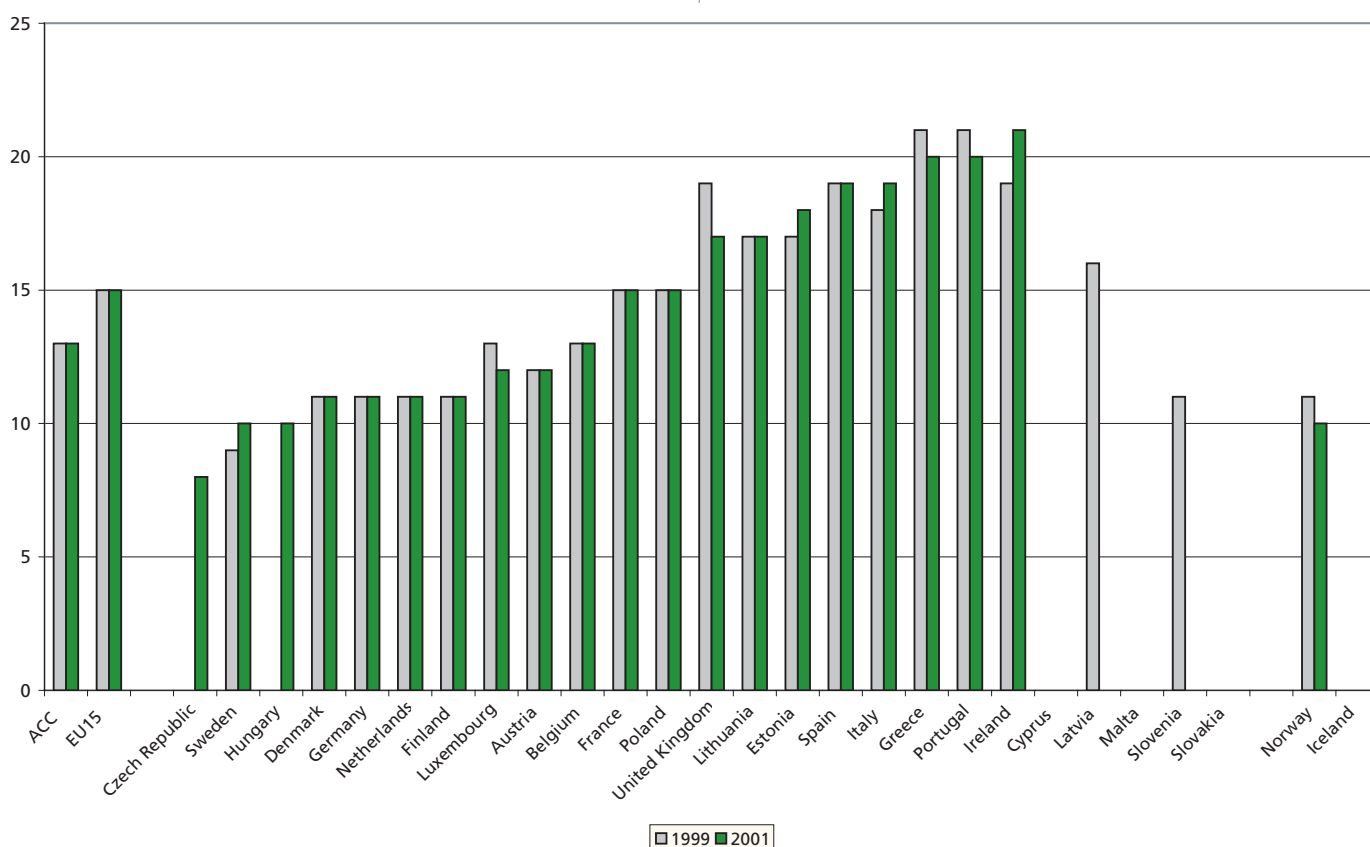
Sosial utjamning

9. Risiko for fattigdom

Fattigdomsrisiko er definert som den delen av befolkninga som har ei inntekt under 60 prosent av medianinntekta etter sosiale overføringer. Figuren viser skilnader mellom kvinner og menn.

Figur 9a-c viser at Irland i 2001 hadde flest personar med risiko for fattigdom før sosiale stønader som definert på denne måten, medan Tsjekia, Sverige og Ungarn hadde færrest personar med risiko for fattigdom. Risikoen for fattigdom er lågare for Noreg enn for EU15 etter sosiale overføringer. Risikoen er generelt høgare for kvinner enn for menn.

Storleiken på delen av befolkninga med låge inntekter kan indikere om politikken for auka sosial utjamning har vore vellykka. Risikoen for fattigdom etter sosiale overføringer kan også vere viktig for insitamenta for å søkje arbeid, og såleis for samanhengen mellom trygdeordningar og tilgang på arbeidskraft. Indikatoren er difor også relevant frå eit verdiskapingperspektiv.



Figur 9a. Prosentdel av befolkninga med ei disponibel inntekt etter sosiale overføringer som ligg under 60 prosent av den nasjonale medianinntekta

Social cohesion

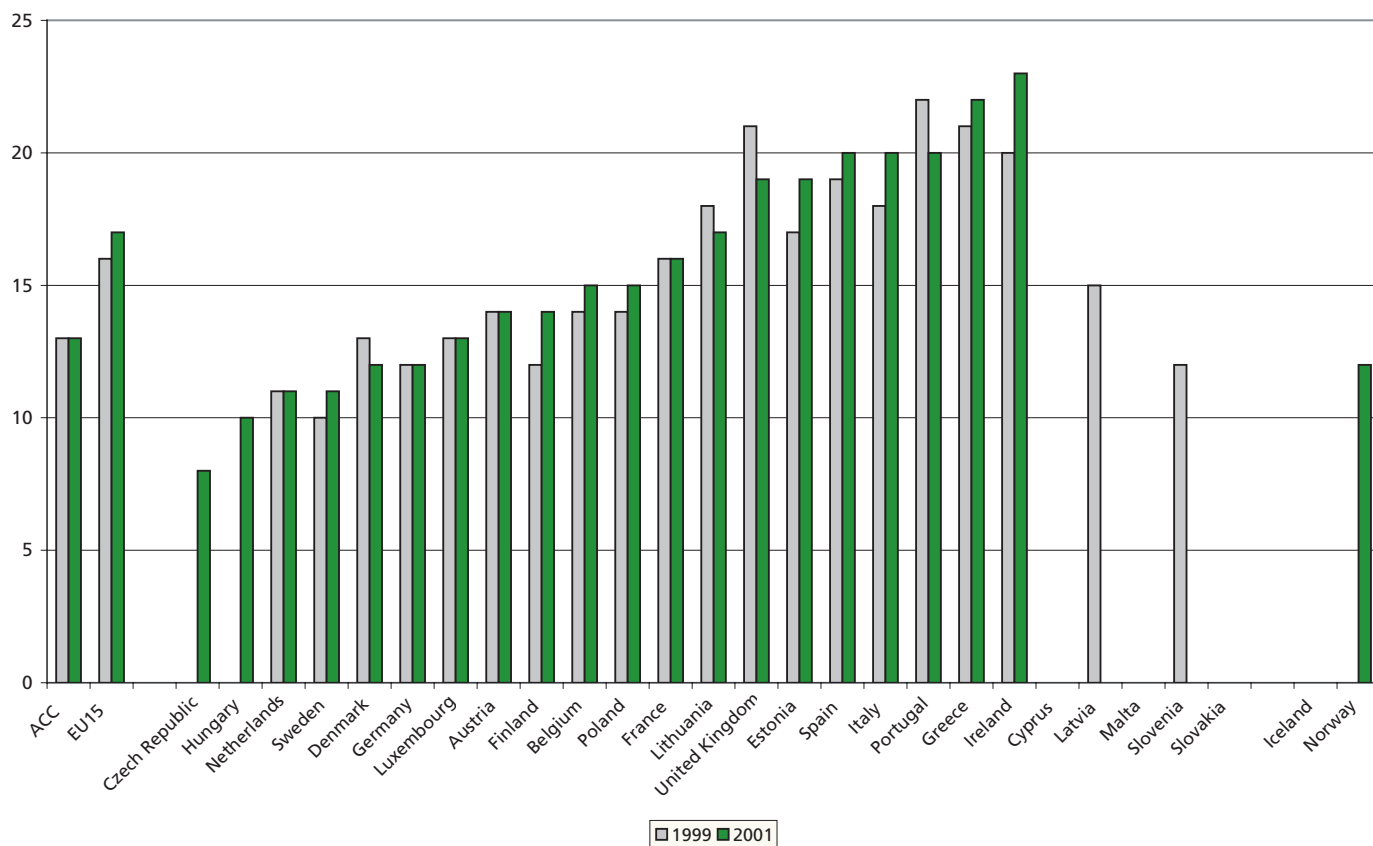
9. At-risk-of-poverty rates

At-risk-of-poverty rates are defined as the share of persons with a disposable income below 60 percent of the national median disposable income after social transfers. The data is differentiated between women and men.

Charts 9a-c show that Ireland had, in 2001, the highest share of people at risk of poverty by this definition, while the Czech Republic, Sweden and Hungary had the lowest share of people at risk of poverty. At-risk-of-poverty rates are lower in Norway than for EU15 after social transfers. The risk is generally higher for women than for men.

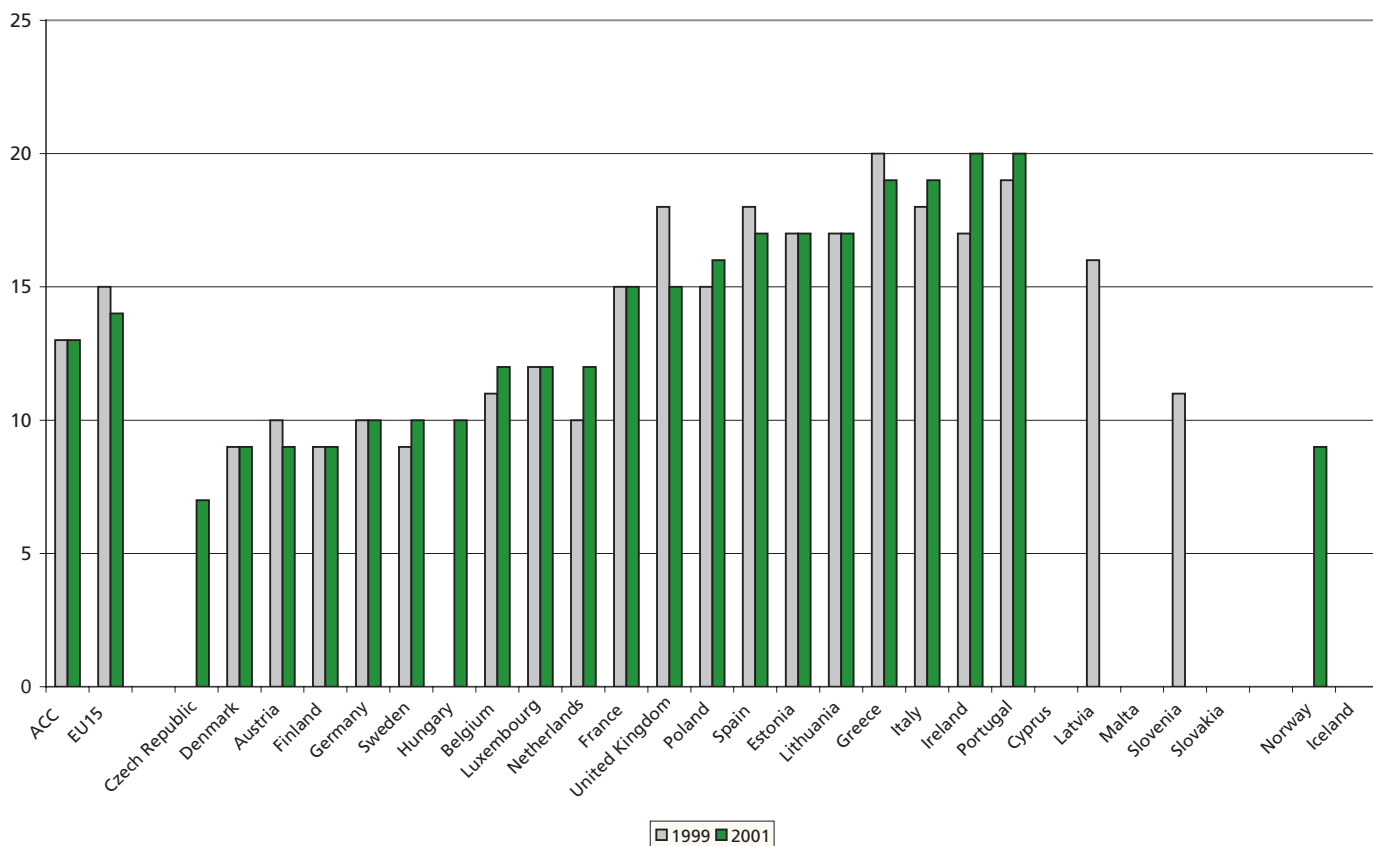
The proportion of people with low incomes can indicate whether the policy for increased social cohesion has been successful. At-risk-of-poverty rates after social transfers can also be important for the incentives for seeking employment, and thus for the relationship between social security schemes and the labour supply. This indicator is therefore also relevant from the perspective of generating economic growth.

Chart 9a. Share of persons with a disposable income below 60 percent of the national median disposable income, after social transfers.



Figur 9b. Prosentdel av kvinner med ei disponibel inntekt etter sosiale overføringer som ligg under 60 prosent av den nasjonale medianinntekta

Chart 9b. Share of women with a disposable income below 60 percent of the national median disposable income, after social transfers.



Figur 9c. Prosentdel av menn med ei disponibel inntekt etter sosiale overføringer som ligg under 60 prosent av den nasjonale medianinntekta

Chart 9c. Share of men with a disposable income below 60 percent of the national median disposable income, after social transfers.

10. Langtidsarbeidsløyse

Denne indikatoren måler langtidsarbeidsløyse, som dei som har vore utan arbeid i meir enn 12 månader, som prosentdel av arbeidsstyrken.

Figur 10a-c viser at det er stor variasjon mellom landa. Noreg har det lågaste talet for langtidsarbeidsløyse i 2002 med 0.5 prosent. Gjennomsnittet for EU15 var på 3 prosent, medan gjennomsnittet for dei nye medlemslanda var på 8.1 prosent.

Arbeidsløyse er ein av dei viktigaste indikatorene for verdiskaping. Ei viss korttidsarbeidsløyse er ein naudsynt del av økonomisk endring, medan langtidsarbeidsløyse er den mest presise indikatoren for ressursøyding som følge av arbeidsløyse. Det er også velferdsaspekt i samband med langtidsarbeidsløyse, og dette kan vere ein viktig grunn for å ha med denne indikatoren.

Ein anna relevant indikator for arbeidsløyse er den totale arbeidsløysa som sådan. For eit gjeve nivå på langtidsarbeidsløyse, kan høg total arbeidsløyse indikere høge kostnader ved endring i økonomien. Dette kan redusere verdiskapinga. Ein tilleggsindikator av relevans for verdiskaping ville vere uføretrygd per innbyggjar, ettersom uføretrygd kan løyne eit høgare nivå på arbeidsløysa.

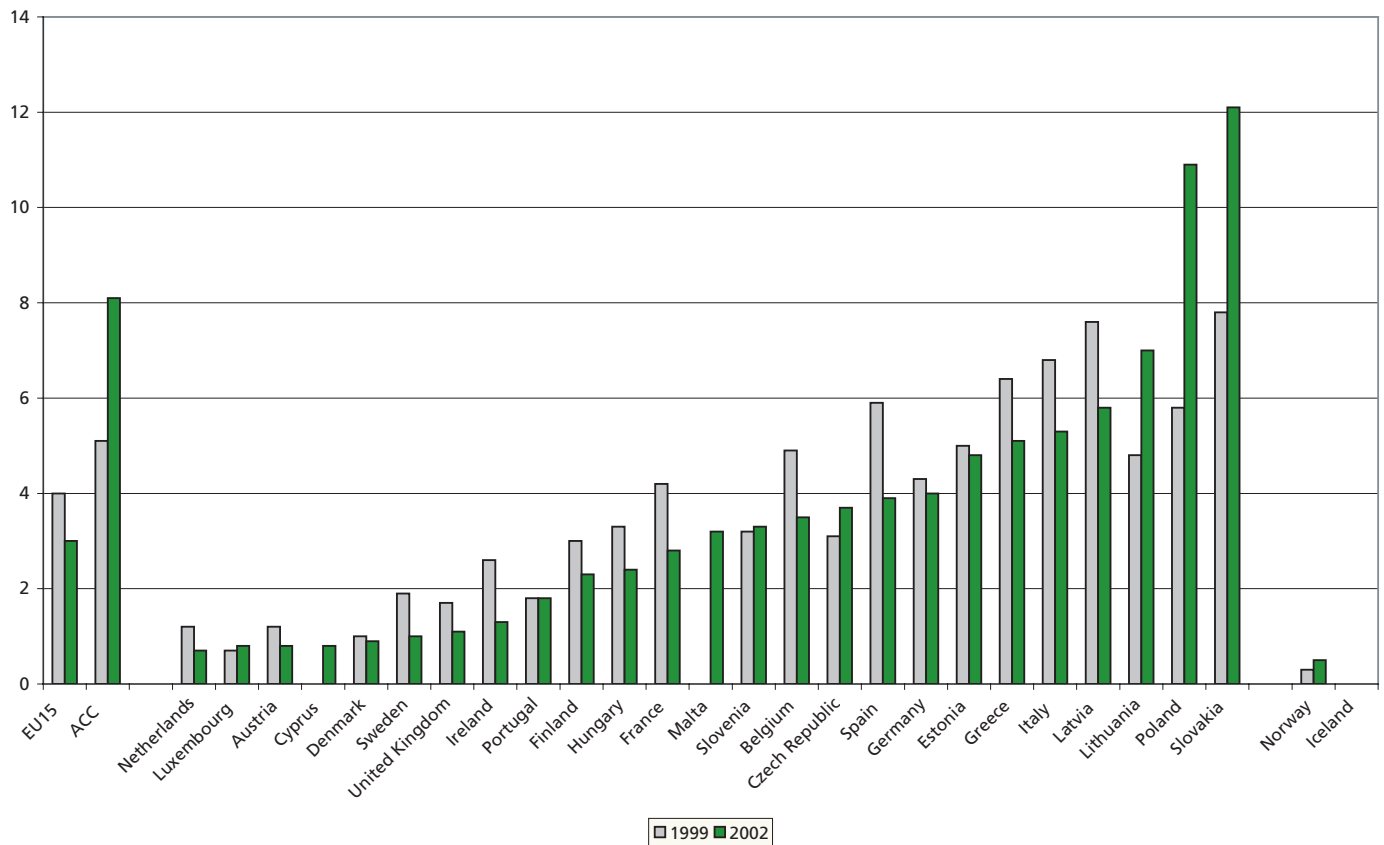
10. Long-term unemployment rate

This indicator measures the long-term unemployed, by those unemployed for 12 months or more, as a percentage of the labour force.

Charts 10a-c show that there is substantial variation between the countries. Norway had the lowest long-term unemployment rate in 2002 with 0.5 percent in total. The EU15 average was 3 percent, while the average for the new member states was 8.1 percent.

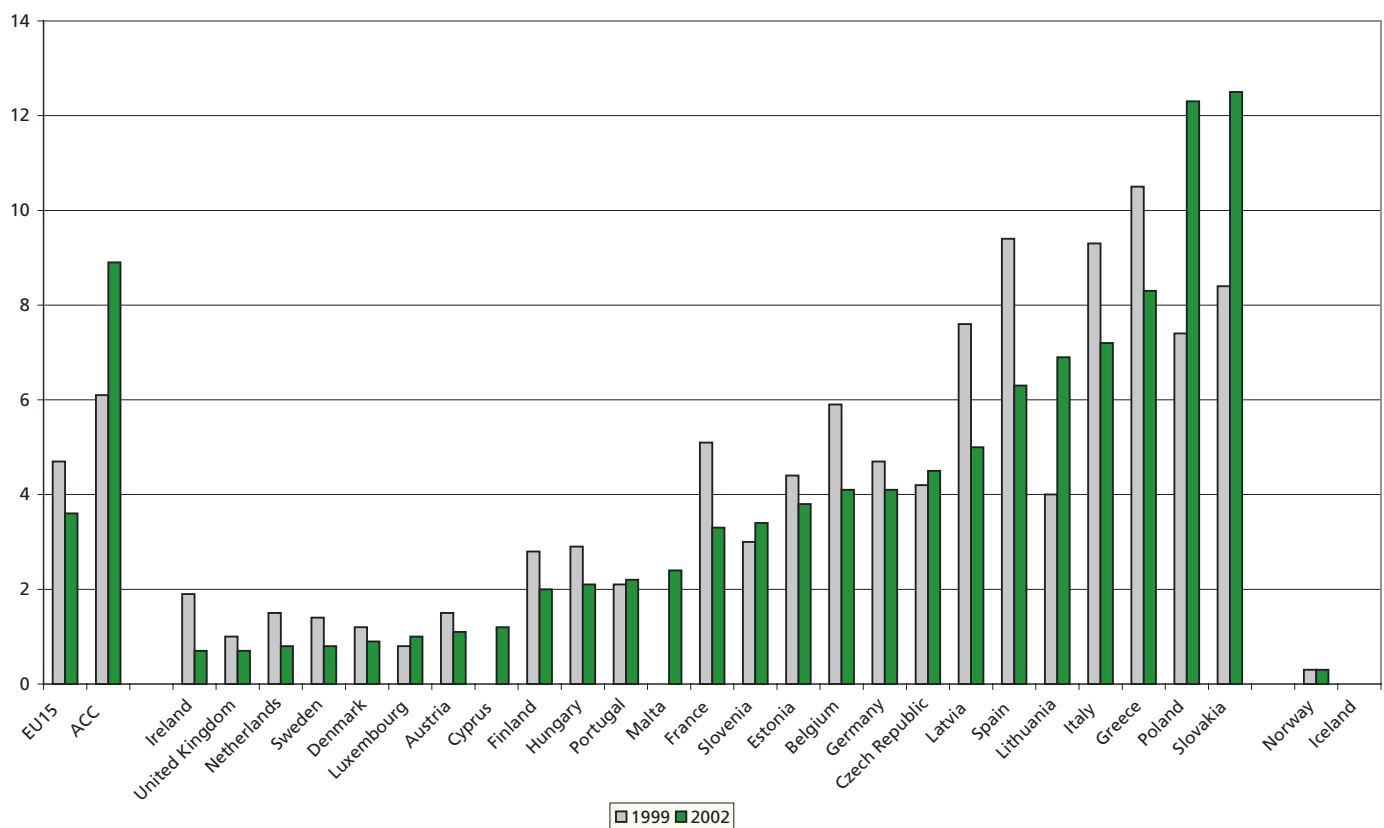
Unemployment is one of the most important indicators of wealth creation. As some short term unemployment is a necessary part of economic change, long-term unemployment gives the most precise indicator for the resource waste due to unemployment. There are also social welfare aspects related to long-term unemployment, and this seems to be an important reason for including this indicator.

Another relevant indicator of unemployment is the total unemployment rate as such. For a given level of long-term unemployment, high total unemployment may indicate high adjustment costs in the economy. This may reduce potential wealth creation. An additional indicator of relevance for wealth creation would be per capita disability payments, as a high level of unemployment may be hidden by disability payments.



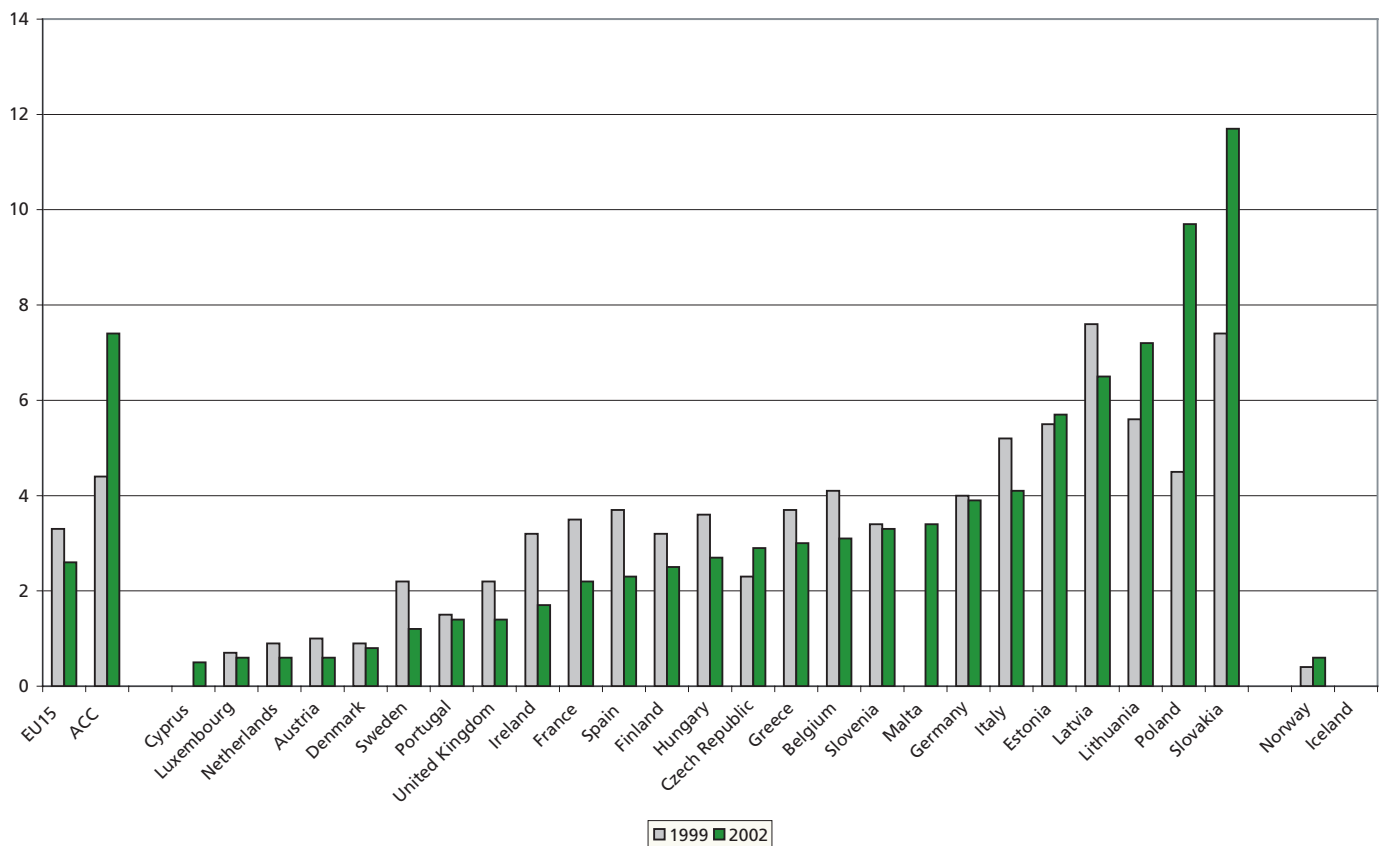
Figur 10a. Langtidsarbeidslause (meir enn 12 månader) som prosentdel av total yrkesaktiv folkesetnad i alderen 15-64

Chart 10a. Long-term unemployed (over 12 months) as a percentage of the total active population aged 15-64.



Figur 10b. Langtidsarbeidslause kvinner (meir enn 12 månader) som prosentdel av total yrkesaktiv kvinneleg befolkning i alderen 15-64

Chart 10b. Long-term unemployed women (over 12 months) as a percentage of the female active population aged 15-64.



Figur 10c. Langtidsarbeidsløse menn (meir enn 12 månader) som prosentdel av total yrkesaktiv mannleg befolkning i alderen 15-64

Chart 10c. Long-term unemployed men (over 12 months) as a percentage of the male active population aged 15-64.

11. Spreiing av regional arbeidsløye

Spreiing av regionale arbeidsløyerater blir målt ved å berekne ein koeffisient av variasjonen av sysselsetting på tvers av regionar. Dette er berekna på grunnlag av sysselsettingsdata for ulike regionar i kvart land og viser regionale skilnader i sysselsettinga.

Figurane 11a-c viser at spreinga av regionale arbeidsløyerater i 2002 var høgast i Italia og lågast i Nederland. Nokre land har opplevd ein viss reduksjon i dei regionale skilnadene. Generelt er spreinga av regionale sysselsettingsrater høgare for kvinner enn for menn. For kvinner er spreinga av sysselsettingsrater lågast i Nederland og for menn er dei lågast i Portugal. Data er ikkje tilgjengelege for Noreg, men indikatorane som er rapportert her er i tråd med data frå NOU 2001:29 Best i test?⁴², som viste at Noreg saman med Japan hadde små regionale skilnader, medan Italia hadde dei største skilnadene.

⁴² NOU 29:2001 "Best i test?"
<http://odin.dep.no/nhd/norsk/publ/utredninger/NOU/024001-020006/dok-bn.html>

11. Dispersion of regional employment rates

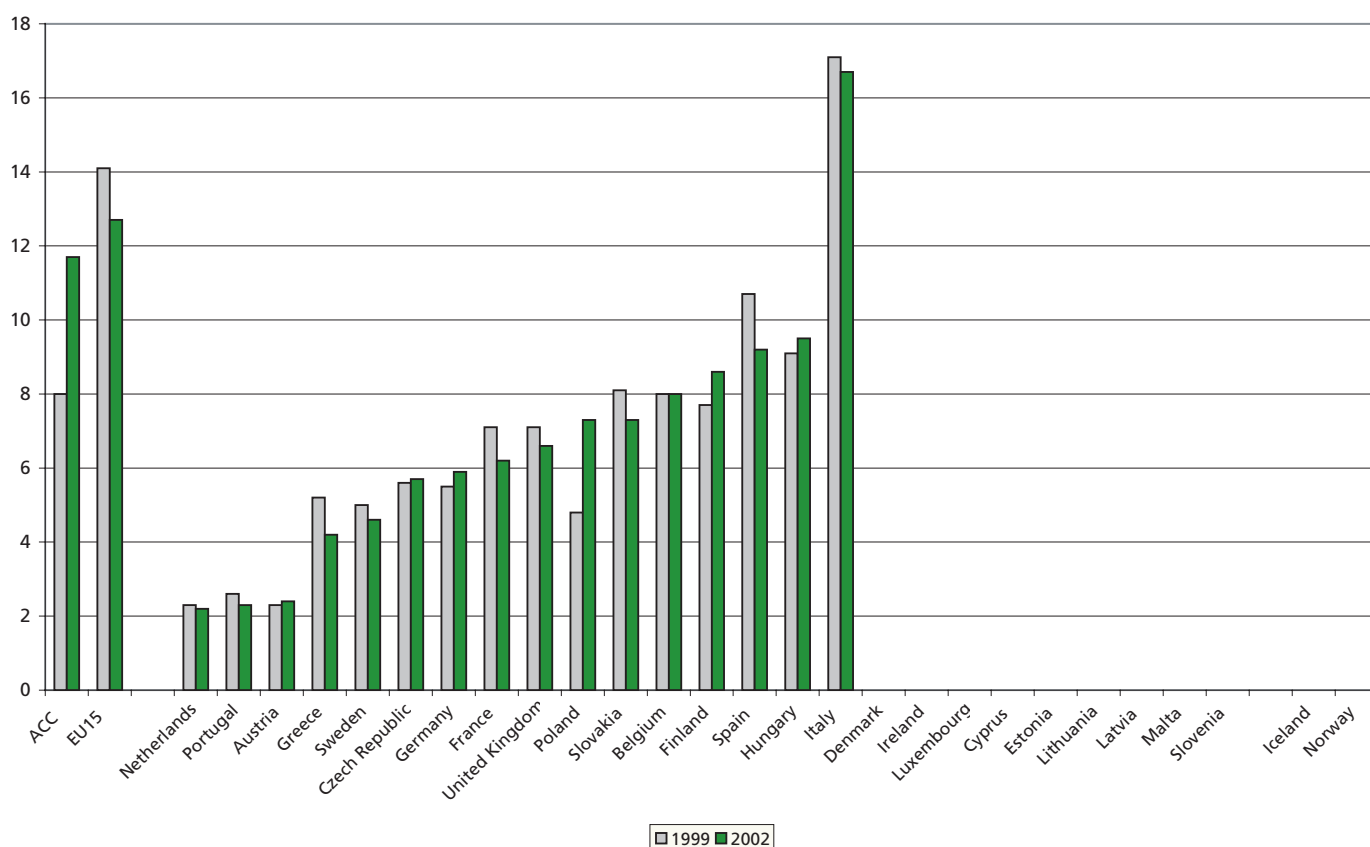
Dispersion of regional employment rates is measured by calculating a coefficient of variation of employment across regions. This is calculated on the basis of employment data for different regions of each country, and show regional differences in employment.

The charts 11a-c show that, in 2002, the dispersion of regional unemployment rates was highest in Italy and lowest in the Netherlands. Some countries have experienced a certain reduction in terms of regional differences. In general, the dispersion of regional employment rates is higher for women than for men. For women, rates are lowest in the Netherlands, and that for men it is lowest in Portugal. Data are not available for Norway, but the indicators reported here are in line with the data from the "Best i test?"⁴² report, which showed that Norway, together with Japan, had the smallest regional differences, while Italy had the largest ones.

⁴² NOU 29:2001 "Best i test?" (Norwegian language only)
<http://odin.dep.no/nhd/norsk/publ/utredninger/NOU/024001-020006/dok-bn.html>

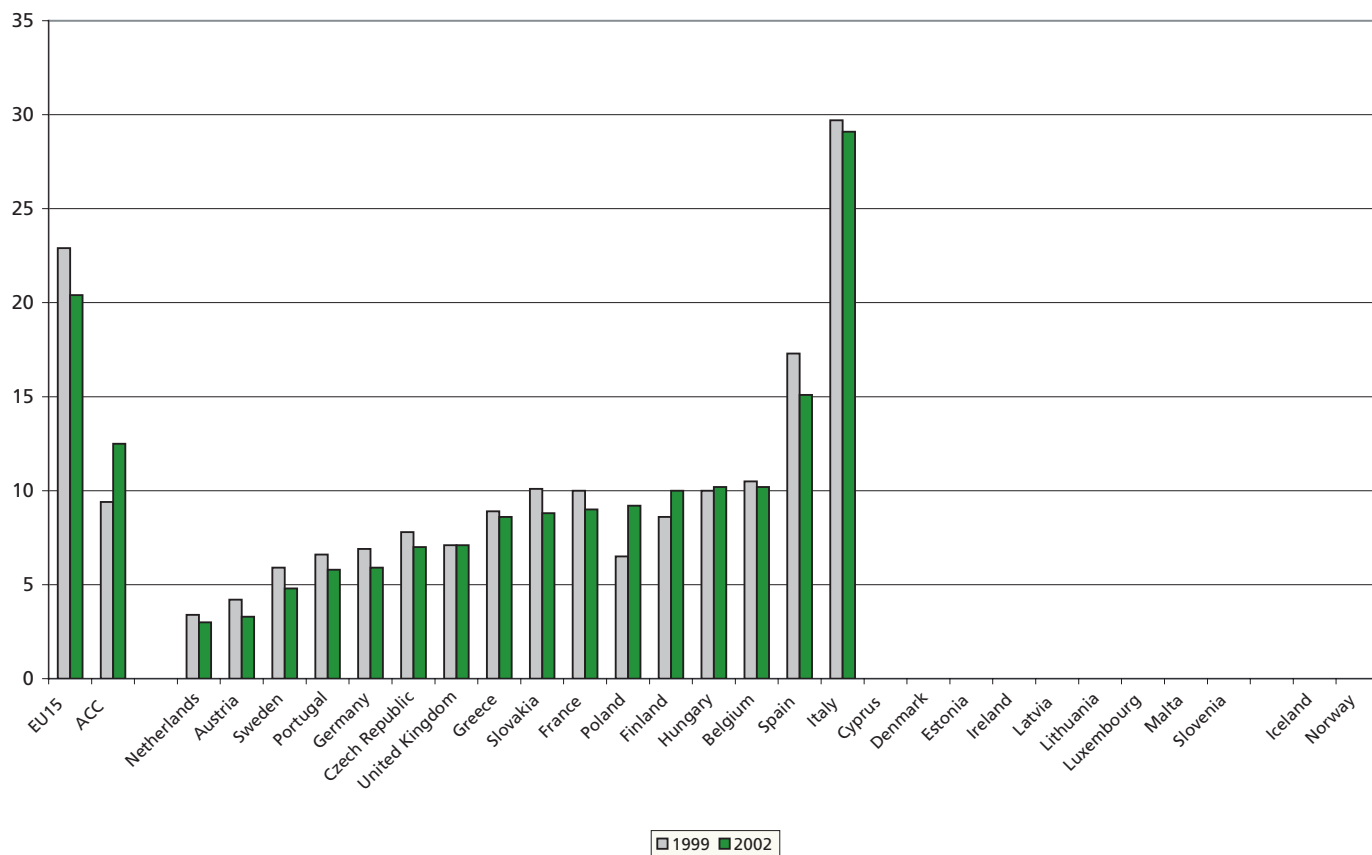
Store regionale skilnader i arbeidsløyse vitnar om at arbeidskraftressursane blir dårleg utnytta og kan tyde på låg geografisk mobilitet. Sett frå eit verdiskapingsperspektiv er dette lite heldig, og det er difor eit mål å fremje mobiliteten med sikte på å utnytte arbeidskraftsressursane best mogeleg. Låg mobilitet svekkar faktorallokeringa og leier til at den samla kapasiteten i økonomien ikkje blir fullt utnytta. Dei små skilnadene internt i Noreg speglar ein situasjon med generelt låg arbeidsløyse. Samstundes har det i Noreg vore satsa aktivt på arbeidsmarknadstiltak i område med stor arbeidsløyse, til dømes i Nord-Noreg. Desse indikatorane er relevante for å vurdere kor godt arbeidsmarknaden fungerer, og dermed grunnlaget for verdiskaping.

Large regional differences in unemployment suggest that manpower resources are poorly utilised, and may indicate low geographical mobility. This is unfavourable from the point of view of economic growth, and it is thus a goal to promote mobility in order to achieve the best possible utilisation of manpower resources. Low mobility impairs the efficient allocation of the factors of production, and implies that the overall capacity of the economy is not fully utilised. The small regional differences within Norway reflect a situation of generally low unemployment. At the same time, Norway has actively pursued labour market measures within regions that have seen high unemployment, such as Northern Norway. These indicators are relevant when assessing how well the labour market is functioning, and, hence, when assessing the basis for economic growth.



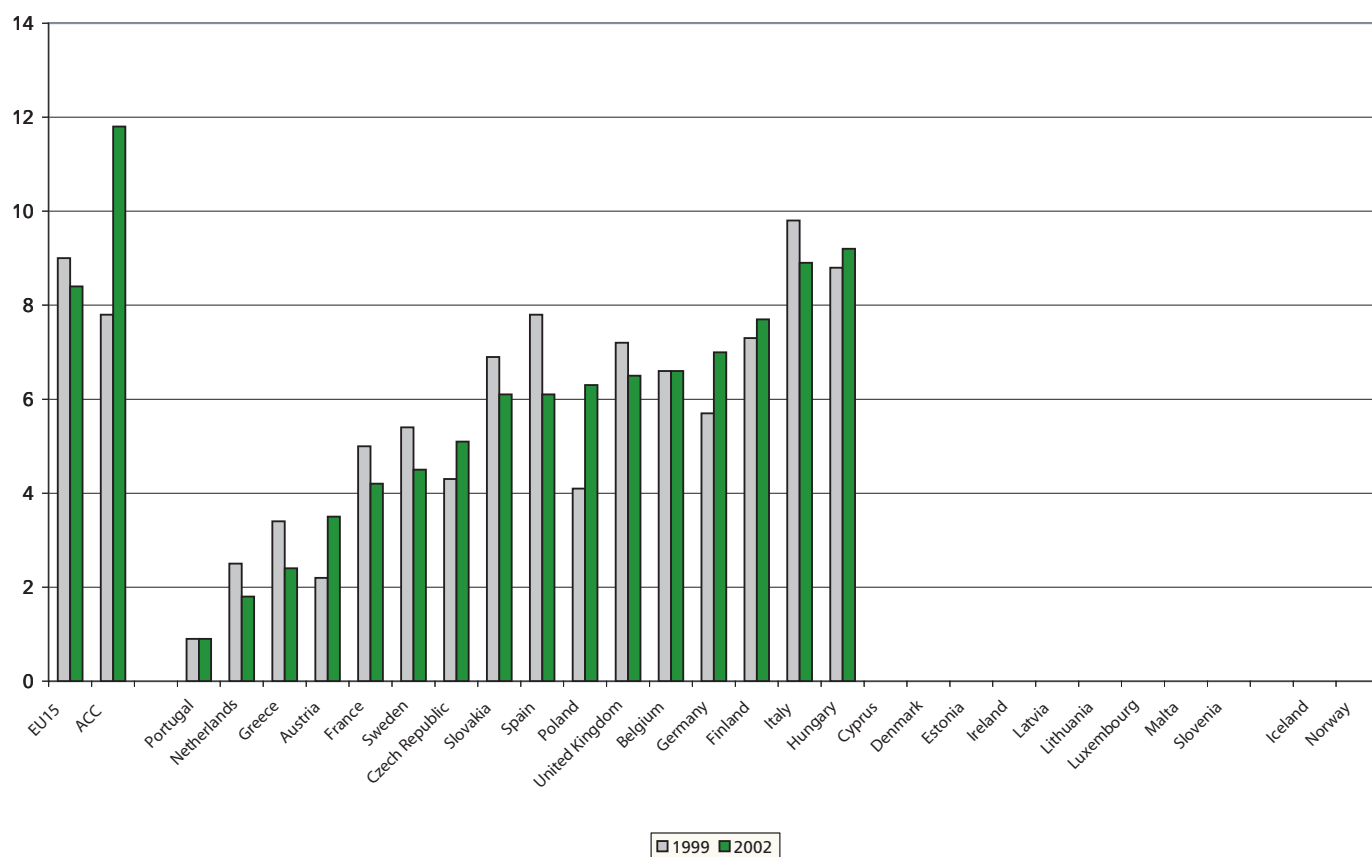
Figur 11a. Koeffisient for skilnader i regionale arbeidsløyserater i kvart land.

Chart 11a. Coefficient of variation of unemployment rates across regions within countries.



Figur 11b. Koeffisient for skilnader i regionale sysselsettingsrater for kvinner i kvart land.

Chart 11b. Coefficient of variation of female employment rates across regions within countries.



Figur 11c. Koeffisient for skilnader i regionale sysselsettingsrater for menn i kvart land.

Chart 11c. Coefficient of variation of male employment rates across regions within countries.

12. Utslipp av klimagassar

Denne indikatoren viser utviklinga i utslipp av klimagassar mellom 1990 (1990=100) og no (1999 og 2001) for kvart land. Indikatoren omfattar dei seks klimagassane som er med i Kyotoprotokollen, rekna som CO₂-ekvivalentar. Utslippa kan samanliknast med dei krava EU-landa har sagt seg villig til å oppfylle som ein del av Kyotoprotokollen. EU sitt mål er å redusere utslippa med 8 prosent i forhold til 1990-nivået, innan perioden 2008-2012. Krava varierer frå land til land.

Norske utslepp har vore stabile mellom 1999 og 2001 og dei er framleis over 1990-nivået. Kyotokrava tillet Noreg å auke utslippa med 1 prosent samanlikna med utslippa i 1990. Nokre EU-land har hatt den same utviklinga som Noreg, og EU15 har flytta seg litt vekk frå målet mellom 1999 og 2001.

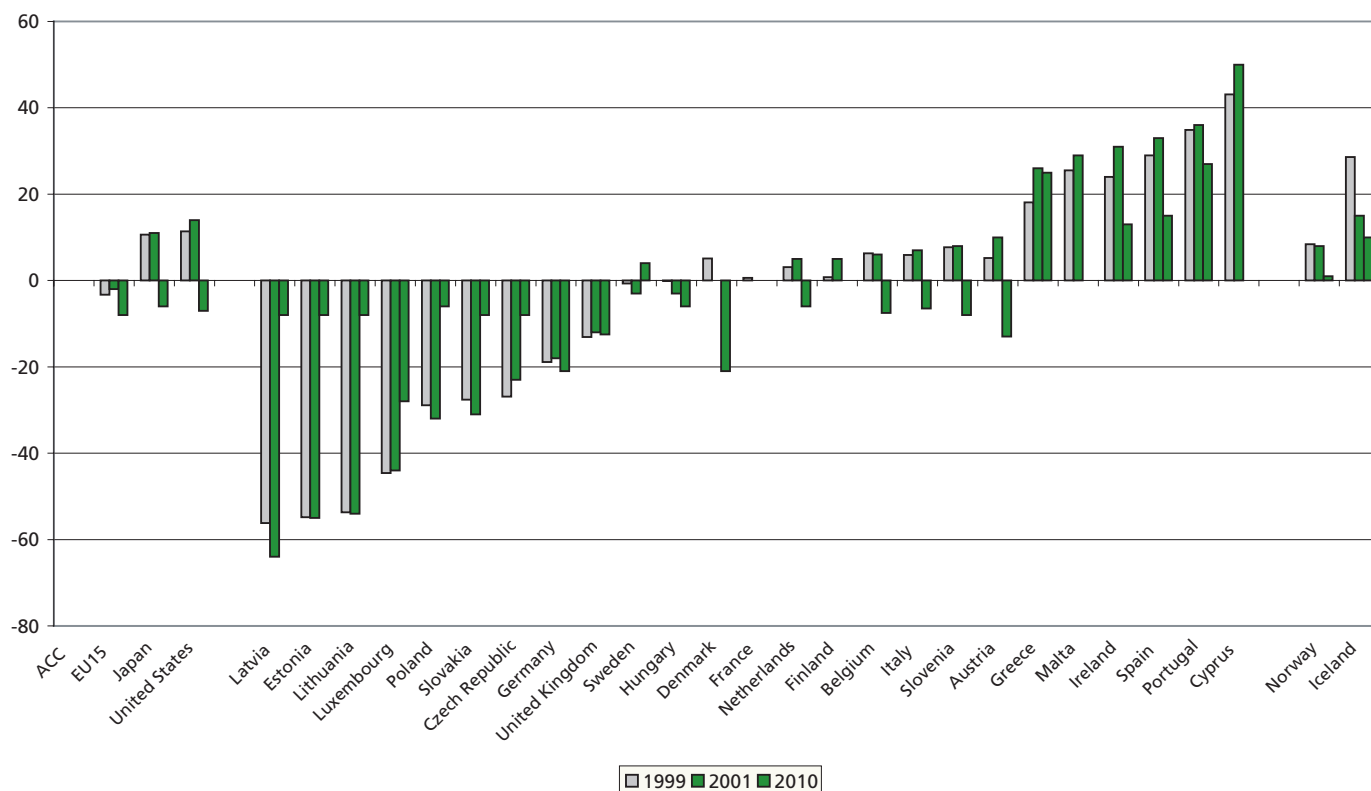
Klimaproblemet er eit globalt miljøproblem og utviklinga i EU sine klimagassutslipp seier mellom anna noko om den økonomiske veksten i EU er berekraftig eller ikkje. Indikatoren er knytt til krava til kvart einskild medlemsland og har såleis samanheng dei kostnadane kvart land står overfor når dei skal oppfylle krava. Indikatoren kan også vere av interesse for Noreg i lys av dei internasjonale krava vi har påtatt oss. Etersom verken Noreg eller dei fleste EU-land viser nokon klar positiv utvikling, kan det vise seg å bli naudsynt med kostbare omstillingar og endra ressursbruk i framtida.

12. Greenhouse gases emissions

This indicator shows developments in the emission of greenhouse gases between 1990 (1990 = 100) and now (1999 and 2001) for each country. The indicator includes the Kyoto basket of 6 greenhouse gases, based on CO₂ equivalents. The data may be compared to the obligations of the EU countries under the Kyoto Protocol. The EU target is to reduce emissions by 8 percent, relative to the 1990 level, by the period 2008-2012. However, the obligations vary from country to country.

Norway's emissions have been stable between 1999 and 2001, and still remain above the 1990 emission level. The Kyoto obligations permit Norway to increase emissions by 1 percent relative to the 1990 level. Some EU countries have had the same development as Norway, and EU15 have had a minor movement away from their target from 1999 to 2001.

The climate problem is a global environmental problem, and developments in EU greenhouse gases emissions say something about, among other things, whether economic growth within the EU is becoming more sustainable. The indicator is related to the obligations of each EU country, and thus is related to the costs faced by each country in complying with such obligations. The indicator as such may be of interest to Norway, in view of the international obligations of Norway. Given that neither Norway nor most of the current Member States are displaying any clear positive developments, it may be that resource allocation adjustments will become necessary in the future followed by considerable restructuring costs.



Figur 12. Prosent endring i klimagassutslipp (1990=100)

Chart 12. Percentage change in greenhouse gases emissions (1990 = 100).

13. Energiintensitet

Denne indikatoren viser energiintensiteten i økonomien, rekna som brutto innanlandsk energiforbruk, målt som kilo oljeekvivalentar delt på BNP.

Indikatoren omfattar forbruk av kull, elektrisitet, olje, naturgass og fornybar energi.

Noreg er om lag på EU-snittet og har ein mindre reduksjon frå 1999 til 2001.

Energiintensiteten i eit land kan ha samband med mange ulike forhold, slik som næringsstruktur, geografi eller energieffektivitet i industriproduksjonen. Ein samanfatta indikator som energiforbruk delt på BNP seier ikkje mykje om produksjonen av ein skilde varer er effektiv eller ikkje. Dersom indikatoren hadde vore brote ned på ein skilde varer, kunne ein betre ha vurdert om energieffektiviteten i produksjon av denne vara var betre eller dårlegare enn i andre land. Lågare energiintensitet vil ikkje utan vidare føre til lågare miljøutslipp etter som nivået på utslippa vil vere avhengig av kva slag energi som blir nytta. I Noreg er ein stor del av energiforbruket basert på den fornybare energikjelda vasskraft. For Noreg som energieksportør

13. Energy intensity

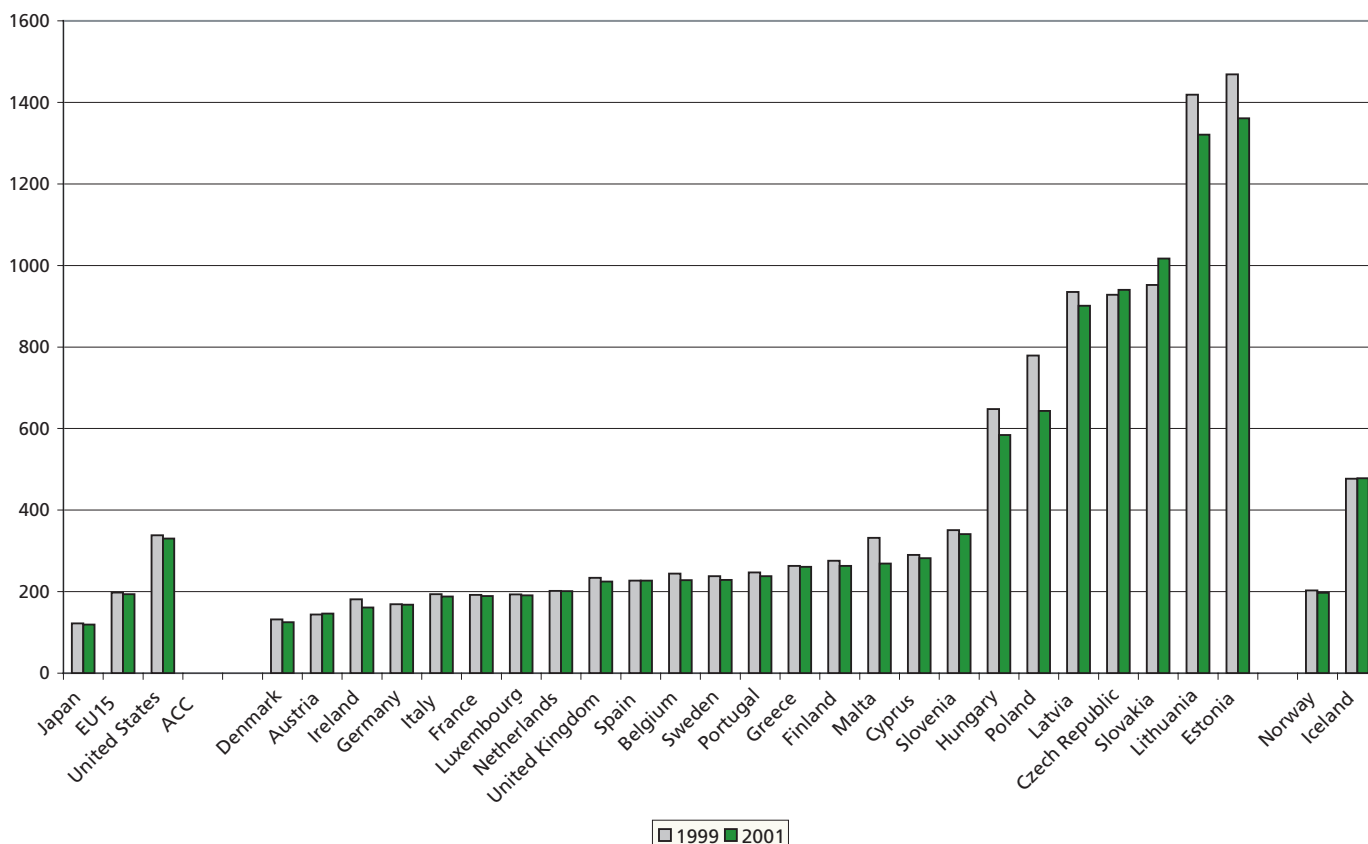
The indicator shows the energy intensity of the economy, calculated by gross inland consumption of energy, as measured by kilograms of oil equivalents, divided by GDP. The indicator encompasses the consumption of coal, electricity, oil, natural gas, and renewable sources of energy.

Norway is more or less on a par with the EU average, and shows a small reduction from 1999 to 2001.

The energy intensity of a country may be related to a number of different circumstances, such as industrial structure, geography, or the energy-efficiency of manufacturing industry production. An aggregate indicator like energy consumption divided by GDP does not say much about whether or not the production of individual goods is efficient. If the indicator had been broken down by individual goods, one would be better placed to assess whether energy-efficiency in the production of such good was superior or inferior than that of other countries. Lower energy intensity will not necessarily lead to lower emissions into the envi-

kan høg etterspurnad etter energi vere ei føremon for verdiskapinga.

ronment, since the amount of emissions will depend on what type of energy is being utilised. In Norway, a large part of energy consumption is based on hydropower, a renewable source of energy. For Norway, as an exporter of energy, high long-run demand for energy may be beneficial in terms of economic growth.



Figur 13. Energiintensitet i økonomien, målt ved brutto forbruk av inn-anlandsk energi ved kilo oljeekvivalentar i forhold til BNP.

Chart 13. Energy intensity of the economy, calculated by gross inland consumption of energy, as measured by kilograms of oil equivalents, divided by GDP.

14. Transport

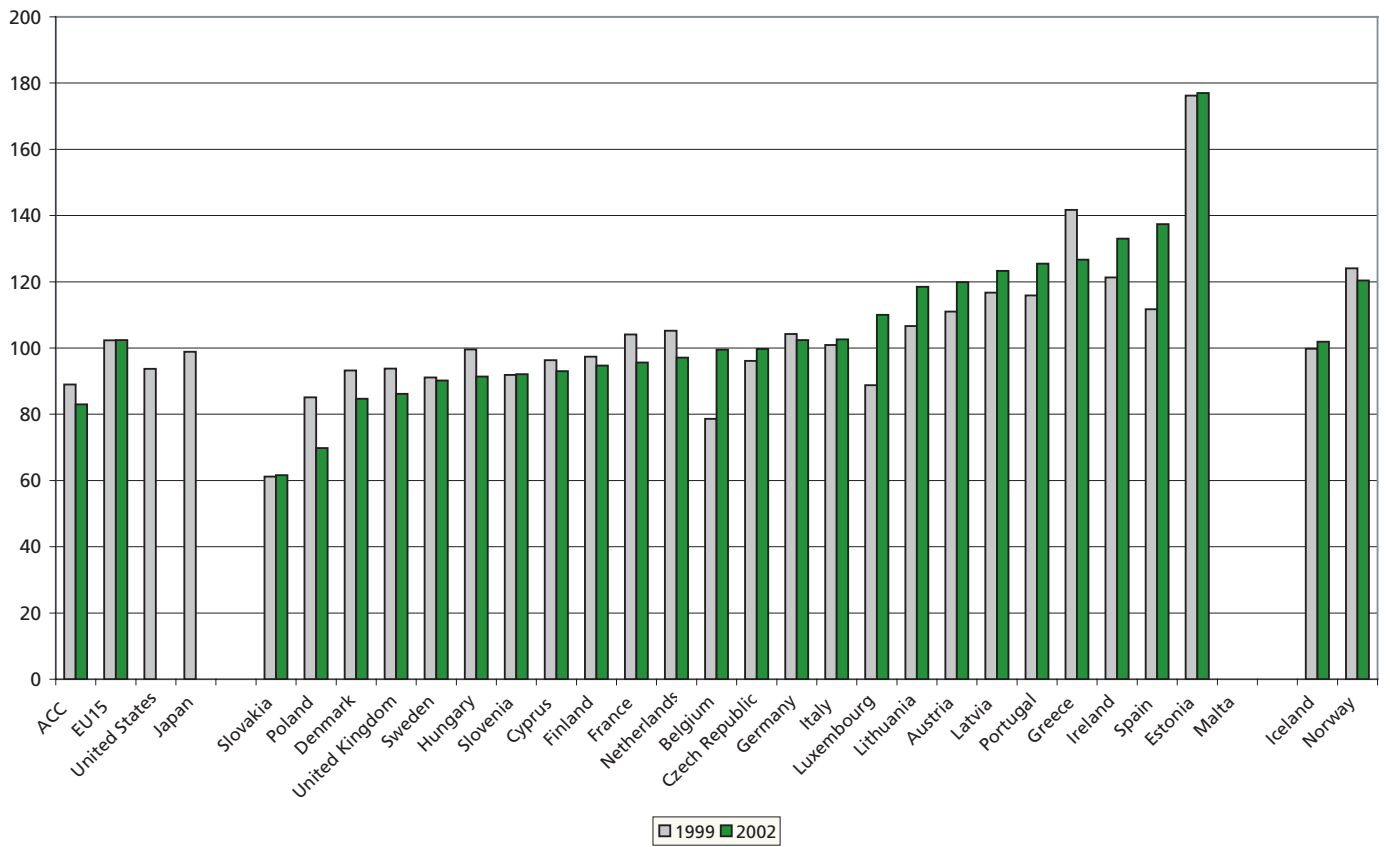
Denne indikatoren er definert som ein indeks av innanlands fraktvolum (tonnkilometer) i forhold til BNP. Indikatoren seier noko om utviklinga i transportintensitet i økonomien i kvart land sett i høve til 1995 (1995=100 for kvart land).

For frakttransport ligg Noreg noko over gjennomsnittet i EU. Dette heng truleg saman med avstand og geografisk busetnad. Resultata for kvart einskild land vil vere avhengig av landet sitt geografi og næringsstruktur. Indikatoren seier noko om kor miljøvenleg verdiskapinga er, men også noko om dei samla transaksjonskostnadane i økonomien.

14. Transport

The indicator is defined as an index of inland freight transport volume (tonne-km) relative to GDP. The indicator reflects transport intensity developments within the economy of each country, relative to 1995 (1995=100 for each country).

Norway is somewhat above the EU average in terms of the freight transport index, which most likely also reflects distances and the geographical distribution of the population. The data for individual countries will depend on their geography and industrial structure. The indicator illustrates how environmentally friendly economic activities are, but also depends on the overall transaction costs incurred by the economy.



Figur 14. Fraktvolum i forhold til BNP – Indeks av innenlands fraktvolum i forhold til BNP, målt i tonn-kilometer/BNP (i faste 1995 euro), 1995=100

Chart 14. Volume of freight transport relative to GDP - Index of inland freight transport volume relative to GDP; measured in tonne-km / GDP (in constant 1995 Euro), 1995=100

Utgitt av :
Nærings- og handelsdepartementet
Publikasjonen finnes på internett:
<http://www.odin.dep.no/nhd>

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer
av denne publikasjonen fra:
Statens forvaltningstjeneste
Informasjonsforvaltning
Postboks 8169 Dep, 0034 Oslo
E-post: publikasjonsbestilling@ft.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonsnummer K-0669 B

Trykk: www.kursiv.no – opplag 1000 – 1. utgave

Published by:
Ministry of Trade and Industry

Additional copies may be ordered from:
Statens forvaltningstjeneste
Informasjonsforvaltning
E-mail: publikasjonsbestilling@ft.dep.no
Fax: + 47 22 24 27 86

Publication number: K-0669 E

Printed by: www.kursiv.no – 1000